

ORANGE RAPPORT

PENSIONSSYSTEMETS ÅRSREDOVISNING 2006

SYSTEMBESIKTNING

Stefan Fölster och Ylva Yngveson vänder och vrider på det allmänna pensionssystemet.

PENSION PÅ EXPORT

Det svenska pensionssystemet har blivit en framgång – även i andra länder. Läs om när Lettland införde ett system efter svensk förlaga.

DEN GLÖMDA VARIABELN

Vad bestämmer pensionsåldern; samhället, den egna hälsan eller företagets besparingsprogram? Olof Stenhammar intervjuas.

Innehåll

Systembesiktning	4
Pension på export	7
Den glömda variabeln	10
Så fungerar den allmänna pensionen	14
Ålderspensionssystemets kostnader	22
Pensionssystemets framtid i tre scenarier	24
Temaartikel: Livsinkomstprincipen jämfört med 15- och 30-årsreglerna	35
Summering av de orange kuverten	46
Orange rapport 2006 på 7 minuter	48
Resultat- och balansräkningar	51
Redovisningsprinciper	54
Noter och kommentarer	58
Revisionsberättelse	72
Bilaga A. Beräkningsfaktorer	73
Bilaga B. Matematisk beskrivning av balanstalet	80
Ordlista	83

Varför sitter Stefan Fölster på omslaget till pensionssystemets årsredovisning? För att det allmänna pensionssystemet är något som berör fler än bara oss som är i "allmänna-pensions-branschen". Vi vill att fler ska ta del av denna publikation.

Det är en av anledningarna till att vi har utvecklat årsredovisningens namn och innehåll. Den initierade kan vara lugn. De tunga, exakta och avancerade succéerna i form av tabeller och framskrivningar finns kvar. Men till dessa har vi lagt en resonerande inledning, där vi belyser sådant som pensionssystemet handlar om men som inte ryms i tabeller och grafer. Till vår hjälp har vi tagit människor utanför myndighetens väggar. Vi har till exempel låtit intervju Stefan Fölster, därav omslaget, och Ylva Yngveson för att ta del av deras syn på det "nya" pensionssystemet. Dessutom kan man läsa om hur Lettland adopterade ett pensionssystem efter svensk modell. Vi har också bjudit in Olof Stenhammar för att prata om en bortglömd variabel i sammanhanget – kompetens.

Tillägget "Orange rapport" har årsredovisningen fått för att dess direkta koppling till innehållet i de orange kuverten ska framgå tydligare. På sidan 51 hittar du en summering av de cirka 6,5 miljoner kuvert som skickades ut under februari i år. På denna enda sida finns en resultat- och balansräkning för ett i stort ofonderat pensionssystem. En redovisning som är unik för Sverige.

Pensionssystemets årsredovisning är speciell också för att den redovisande organisationen inte har någon möjlighet att påverka de intäkter som redovisas. När det gäller årets siffror kan nämnas att den största "intäkts-posten" i pensionssystemet, det som kallas för ökning i avgiftstillgång, var 224 miljarder kronor 2006, en ökning med 3,9 procent. Denna ökning är främst en följd av den goda inkomstutvecklingen i Sverige den senaste treårsperioden.

Än en gång välkommen till "Orange Rapport". Ingen annanstans beskrivs utvecklingen och tillståndet för det allmänna pensionssystemet bättre.

Systembesiktning

Vi har bjudit in Stefan Fölster, chefsekonom på Svenskt Näringsliv och Ylva Yngveson, chef för Institutet för Privatekonomi på Swedbank, för att höra deras synpunkter kring pensionssystemet.

SKRIBENT: HANS BOLANDER

FOTOGRAF: MAGNUS MAGNUSSON / AGENT BAUER

Sverige har ett stabilt pensionssystem. Men visst finns det behov av förändringar, både inom och utanför systemet. Äldre måste stimuleras till arbete, inte motarbetas av skattesystem och kollektivavtal, föreslår nationalekonomen Stefan Fölster. Höj taket för intjäning av pensionsrätter, anser privatekonomen Ylva Yngveson.

Som välkänd chefsekonom på Svenskt Näringsliv är Stefan Fölster van att framföra sina åsikter om samhällsekonomi och politiska beslut på det ekonomiska området. Ylva Yngveson, chef för Swedbanks Institutet för Privatekonomi, betraktar ekonomin från individens horisont i rapporter och utredningar. Vi träffades för ett samtal om det ”nya” svenska pensionssystemet – dess principer beslutades faktiskt redan 1994, men kom i drift först 2003.

Vilka är pensionssystemets starkaste sidor?

”Det är hållbart för framtida generationer och för förändringar av de faktorer som pensionen bygger på. Om en åtstramning behövs sker det med automatik genom den så kallade bromsen”, säger Ylva Yngveson. En åsikt som delas av Stefan Fölster:

”Ja, pensionsreformen gör att det inte krävs några ytterligare politiska beslut för att få stabilitet. Risken för politiska misstag längs vägen är lägre. Stabiliteten var ju i

fokus när systemet infördes, alla hade landets ekonomiska kriser i färskt minne.”

Ylva Yngveson pekar också på att barnårsrätten är en positiv ingrediens i systemet, det ger bra kompensation för de flesta med småbarn.

”Jag tycker också att uppräkningsmodellen med inkomstindex är betydligt bättre för att hålla framtida pensionärers köpkraft på en godtagbar nivå jämfört med prisindexering. Det blir en mer likartad utveckling för yrkesverksamma och pensionärer. Att man sedan ger den nyblivna pensionären ett ”förskott” som sedan betalas tillbaka med lägre uppräknings kan man ha olika synpunkter på. Är det politikernas tolkning av när man bäst behöver pengarna som ska gälla?”

”En annan styrka är Sveriges demografi. Det föds hyggligt många barn, vi har en invandring och vi har en grupp äldre som är relativt friska och beredda att jobba längre än till 65–67 års ålder”, inflikar Stefan Fölster. Han är dock inte lika imponerad över att pensionerna följer löneutvecklingen:

”Löneutvecklingen spelar stor roll för våra pensioner och kapitalavkastningen i PPM liten. Är det verkligen rätt balans? Nu utvecklas visserligen våra löner hyggligt, men vi har haft långa perioder i Sverige då lönerna har

utvecklats dåligt. Globaliseringen verkar medföra att kapitalavkastningen kommer att ligga på en högre nivå. Därför borde vi långsamt öka kapitalinslaget i pensionssystemet, det vill säga premiepensionernas roll. Här borde man också få ned administrationskostnaderna ytterligare. PPM är visserligen billigare jämfört med vanlig fondförvaltning, men det finns mer att ta av.”

Ylva Yngveson pekar på att stabiliteten i pensionssystemet har en baksida för individen:

”Osäkerheten för individen har ökat. Det är svårare att förutsäga hur stor pensionen kommer att bli i förhållande till slutlön och det är svårare att förstå konsekvenserna av olika ageranden under livets gång. Några år utanför arbetslivet, eller år med låga inkomster, får stora konsekvenser. Skydds-nätet har blivit glesare.”

Vare sig Ylva Yngveson eller Stefan Fölster har mycket till

övers för taket. Arbetsgivaravgifter till pensionssystemet tas ut på löner över 8,07 inkomstbasbelopp (motsvarar 2007 cirka 30 850 kr/månad) men du får inga pensionsrätter för dessa avgifter.

”Systemet borde vara symmetriskt. Får man inga pensionsrätter över taket ska man inte heller betala avgifter. Det blir en extra skatt som vi ser i få andra länder”, säger Stefan Fölster. Ylva Yngveson pekar på en annan effekt:

”Det är svårt att kompensera några år med mycket låga inkomster med höga inkomster senare. Taket begränsar den möjligheten. På så sätt premieras många års jämna inkomster framför en mer varierad bana. Det minskar drivkraften att pröva på annat, som att starta ett eget företag. Taket borde höjas från nuvarande nivå.”

Vad tror ni om nivån på den allmänna pensionen i framtiden?

”Den räcker nog för att klara sig, men standarden blir på en väsentligt lägre nivå jämfört med under de yrkesverksamma åren. Särskilt med tanke på att vi är friska och lever allt längre”, svarar Stefan Fölster.

”STABILT SYSTEM
MEN SVÅRARE ATT
ÖVERBLICKA.”

Ylva Yngveson påpekar att pensionerna inte var så höga i det gamla systemet, och de lär inte bli så stora i det nya.

”Varje individ måste själv fundera över om standarden som pensionär blir tillräcklig. Tjänstepensionen, som de flesta får, är nödvändig för att få en hygglig pensionsekonomi.”

Fungerar informationen kring pensionssystemet?

”Ja, det orange kuvertet är bra uppbyggt och innehåller mycket relevant information. Det är ambitiöst, men i slutändan kan det ändå vara svårt för den som inte är insatt att förstå”, svarar Ylva Yngveson.

”Informationen på Försäkringskassans hemsida är pedagogisk. Sidan där man kan se vilka delar den egna pensionen består av är bra. Behåll den! Däremot är det en brist att sidorna med fördjupad detaljinformation är borttagna.”

Vad anser ni om denna årsredovisning.

”Den är otroligt innehållsrik och ambitiös med många tekniska ord och begrepp som bara den som är mycket insatt och intresserad kan hänga med i. Det finns en mängd grundinformation, diagram och illustrationer som är bra”, säger Ylva Yngveson. Stefan Fölster instämmer:

”Resultat- och balansräkningen ger en rätt bra bild av pensionssystemet, men det är nog inte många som förstår. Det vore bra med en ännu mer pedagogisk modell.”

Vad ser ni för möjliga förbättringar när det gäller pensioner och pensionssystemet?

”Hur mycket du får i pension avgörs av hur länge du arbetar. På dagens arbetsmarknad finns det både skatteregler och kollektivavtal som gör det svårt för den som fyllt 65 år att få arbete. Dessutom betalas det in mycket mer arbetsgivaravgifter för äldre yrkesverksamma än vad som är möjligt att få tillbaka. Den som fyllt 65 år kan normalt inte få vare sig a-kassa eller sjukpenning”, säger Stefan Fölster.

”Som land har vi mycket att vinna på att underlätta för äldre att kunna yrkesarbeta.”

A portrait of a middle-aged man with grey hair and a goatee, wearing a dark suit, a light blue shirt, and a red and white striped tie. He is smiling slightly and looking towards the camera. The background is dark and textured.

Pension på export

I Lettland har de infört ett pensionssystem efter svensk modell. Men inte utan viss anpassning. Vi har intervjuat flera personer som varit engagerade i det komplexa arbetet, bland andra Vladimirs Makarovs.

SKRIBENT: WILLY SILBERSTEIN

FOTOGRAF: JESPER BRANDT/AGENT BAUER

Att kungariket Sverige är starkt beroende av att sälja produkter och tjänster till andra länder är vida känt. De flesta tänker på verkstadsindustrin, skog och musik.

Men faktum är att också det svenska pensions-systemet gått på export till flera länder.

Att Sverige stått som modell för andra länders pensions-system har en viktig förklaring: Världsbanken. Inom Världsbanken fanns tidigare en oro för att pensionssystem i en rad länder inte var hållbara. Ålderssammanställningen riskerade att bädda för ekonomiska problem i olika länder. Det skulle bli för få yngre, yrkesaktiva, i förhållande till antalet personer som slutat jobba och pensionerats.

Världsbanken skrev en bok i ämnet. Ungefär samtidigt hörde ansvariga där talas om att Sverige höll på att införa ett system som lät intressant. Banken skickade hit ett gäng experter. De kom, de såg – och gillade vad de såg. I ungefär samma veva diskuterade Lettland att införa ett nytt pensionssystem. Världsbanken tussade därför samman ansvariga där med svenska experter.

Det blev början på ett djupgående samarbete som resulterade i att Lettland plockade stora delar av den svenska pensionsmodellen.

Men självklart var det en mycket komplicerad process. Inte minst mot bakgrund av att Lettland nyligen bytt ekonomiskt system och lämnat den sovjetiska, planstyrda modellen till förmån för en marknadsinriktad ekonomi.

”Det fanns en hel del att fundera över”, säger professor Edward Palmer vid Försäkringskassan, diplomatiskt. En av alla saker som krävde funderande var att de administrativa system som fanns från Sovjettiden inte alls passade till de högteknologiska krav som den svenska modellen krävde.

Dessutom fanns inte någon vana vid att bemöta kunder på ett bra sätt. Ordet service var inte det första som dök upp när relationerna till allmänheten diskuterades. Och, inte minst, arbetsmarknaden i Lettland var ett enda stort kaos, vilket inte är någon bra utgångspunkt för den omvälvning som byte av pensionssystem innebär. Den öppna arbetslösheten låg på 15 procent, och 30 procent av arbetskraften jobbade i den ”informella” sektorn. Ekonomin var med andra ord i fritt fall, bruttonationalinkomsten sjönk med hela 30 procent mellan 1990 och 1994.

Vladimirs Makarovs var en av dem som arbetade med övergången. Han var socialminister i Lettland. Makarovs är positiv till samarbetet med svenskarna, men han gör också klart att det krävs ytterligare åtgärder för att systemet ska fungera. Det svenska pensionssystemet är stabilt men fortfarande behöver de

”DET SVENSKA PENSIONSSYSTEMET ÄR STABILT MEN FORTFARANDE BEHÖVER DE ANSVARIGA I LETTLAND VARA REDO ATT VIDTA ÅTGÄRDER SÅ ATT DET INTE UPPSTÅR PROBLEM.”

ansvariga i Lettland vara redo att vidta åtgärder så att det inte uppstår problem.

Ett problem som fortfarande söker en lösning är att cirka 50 000 letter jobbar utomlands, de flesta i republiken Irland, Storbritannien och Tyskland. Det finns en oro för att det kan bli svårigheter med att hantera deras pensioner i Lettland, förklarar Makarovs.

Också inflationen är ett hot, fortsätter han. I Lettland stiger priserna kraftigt, det kräver nya beslut för pensionssystemet av landets politiker, beslut som ännu inte är fattade.

Professor Edward Palmer är i alla fall nöjd så här långt.

”Efter många besvär och en och annan besvikelse har introduktionen blivit en stor framgång”, säger Palmer.

Det var till och med så att EU-byråkraterna framställde Lettland som ett föredöme på pensionsområdet när Lettland blev medlem av unionen, också i jämförelse med en del gamla EU-medlemmar i västeuropa.

Efter Lettland har också andra länder skickat delegationer hit eller fått besök från Sverige. Polen är ett av dessa länder. Vidare har Ryssland och Kirgizistan plockat en del av den svenska modellen. Finland har infört regler som motsvarar de svenska delningstalen. Japan har infört balanseringsregler som sägs ha inspirerats av Sveriges motsvarighet. Även med andra stora länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien har ett informationsutbyte skett. Men mest trafik har det kanske varit från Norge, där det nu diskuteras ett detaljerat förslag till nytt pensionssystem.

Nu skulle detta kunna bli en enda lång skrytvals.

Men som med så mycket annat här i världen har också införandet av det svenska pensionssystemet i andra länder två sidor.

Ole Settergren, chef för pensionsavdelningen vid Försäkringskassan, påminner om att vissa säger att Argentinas ekonomiska problem i början av 2000-talet

till en del kan förklaras av att landet började fondera sitt pensionskapital, delvis på inrådan av Världsbanken, och som Sverige i mycket begränsad omfattning nu gör via premiepensionen.

”Det har kanske funnits en övertro att det går att överföra pensionslösningar från ett land till ett annat utan att ta hänsyn till lokala förutsättningar, ett slags tro att ”one size fits all”, säger Ole Settergren.

”Det finns en efterfrågan på enkla lösningar och så har blickarna fastnat på oss. Men vår lösning är inte enkel, den är ett resultat av ett 10-årigt politiskt förhandlande. Sverige har dock lyckats med att helt byta ut sitt allmänna pensionssystem. I samband med det har förväntade underskott förbytt i sin motsats. Det är ovanligt. Men vi har för den skull inte hittat ett mirakel-system för alla länder.

Dessutom har inte den nya inkomstpensionen stress-testats politiskt ännu, det sker först vid nästa lågkonjunktur.”

Likafullt har alltså den svenska modellen ändå stått som förebild för andra länder och Sverige har konsulterats flitigt och bistått med råd och expertis. Vad har då Sverige fått ut av detta?

”Goodwill”, svarar professor Palmer snabbt, ”det har gett Sverige ett mycket gott renommé. Världsbanken gör tack vare det här bra reklam för vårt land runt om i världen.”

Men kanske finns också lite mer konkret bonus för oss. För varje land som funderar och inspireras av vårt pensionssystem så vrids och vänds modellen in i minsta beståndsdel, och den analysen gynnar ju också Sverige som på det här sättet får nya insikter.

En och annan skattebetalare undrar möjligen om Sverige skulle kunna få royalty på denna något udda exportprodukt, men icke, äran får räcka. Det går inte att copyrightskydda lagstiftning. Men gott renommé är kanske värt något.

”DAGENS SYSTEM GER EN OLYCKLIG
SIGNAL OM ATT MAN SKA SLUTA JOBBA
VID EN VISS TID.”

Den glömda variabeln

Det är inte säkert att man vill sluta arbeta bara för att man fyllt 65 år. Olof Stenhammar, entreprenör och företagsledare, pratar om pensionsåldern och vad som bestämmer den.

SKRIBENT: ANDERS ANDERSSON

FOTOGRAF: JESPER BRANDT/AGENT BAUER

Nu börjar fyrtialisterna passera det magiska åldersstrecket – 65 år. Fler än någonsin blev ”folkpensionärer” förra året. Den hyperaktive företagsledaren Olof Stenhammar var en av dem. Han tycker det är dags att skrota den ”fasta” pensionsåldern:

”Det finns en fixering vid 65-årsstrecket som är orimlig. Det borde vara hälsan och den egna viljan som avgör när man pensionerar sig, inte åldern”, säger han.

Han irriterar sig på alla inbjudningar till pensionärsföreningar och senioraktiviteter som han fått nu när han fyllt 65:

”Det är ju löjligt. Ingenting förändras ju för att man råkar passera en viss åldersgräns. Dagens system ger en olycklig signal om att man ska sluta jobba vid en viss tid.” En anställd har i dag rätt att jobba kvar tills man blir 67 år och man har rätt att ta ut den allmänna pensionen från det att man fyllt 61 år.

”Systemet borde göras ännu mer flexibelt. Jag har ingen patentiösning för hur det ska gå till. Men jag tycker att både staten och arbetsgivarna ofta är för åldersfixerade.”

Själv har han inte en tanke på att lägga av att jobba.

Han ska nu bygga ett hotell på sin ”upplevelsegård” Siggesta i Värmdö där det redan finns restaurang och konsertlokal. Han arbetar också ideellt inom idrottsrörelsen, Sjöräddningssällskapet och i den internationella antidrogorganisationen Mentor. Dessutom är han ordförande i börsbolaget Ratos, men tänker sluta som ordförande i OM, som han byggt upp från grunden.

”Men att jag slutar har inget med ålder att göra. Jag gör det för att få mer tid att satsa på egen entreprenörsvksamhet”, säger han. Han inser att han tillhör en liten privilegierad grupp som kan välja att jobba bara med sådant som är roligt och stimulerande. Och satsningen på Siggesta har han råd att göra även om han inte tjänar några pengar på det.

”Jag har stor respekt för dem som har tunga och tråkiga jobb och vill pensionera sig i förtid. Tidpunkten för när man vill pensionera sig är en personlig fråga som mest har med hälsan att göra.”

”En del säger att de ska sluta jobba för att lämna plats för ungdomen. Det låter gulligt, men det är inget hållbart resonemang.”

Han liksom de flesta inser att det är bra för samhället att så många som möjligt jobbar vidare efter 65.

Med två nya skatteregler vill också regeringen stimulera till fortsatt arbete efter 65:

- En arbetsgivare som i år anställer någon som är född 1938–1941 slipper andra sociala avgifter än den pensionsavgift på 10,21 procent som den anställde får tillbaka i form av höjd pension.
- Den anställde får dessutom ett jobbskatteavdrag, som är högre för den som förra året fyllde 65 år eller mer. På sikt är det också nödvändigt att medborgarna jobbar längre för att statens finanser ska gå ihop. Nu när många fyrtioalister går i pension och medellivslängden höjs så ökar andelen äldre i rask takt.

Om 30 år räknar statistikerna med att 24 procent av den svenska befolkningen är över 65 år, jämfört med dagens 17 procent. Redan märks en tendens att den faktiska pensionsåldern ökar. Statistik från Försäkringskassan visar att den nu är drygt 63 år, högst i Europa efter Island. Personer som genom till exempel sjukdom tvingats sluta före 47 års ålder finns dock inte med i den statistiken. Denna pensionsålder har stigit med ungefär ett år sedan 1998, vilket ger en ökning av BNP med 2,5 procent per år. Samtidigt visar en rapport från Statistiska centralbyrån och Umeå universitet att en majoritet bland de äldre vill sluta jobba innan de fyller 65 år. Åtta av tio säger att de vill sluta för att få mer fritid och 30 procent anger sin hälsa som skäl. Men när de väl slutat ångrar sig många av dem. Rapporten visar att var tredje pensionär ångrar att de inte jobbade kvar några år till. De som kan välja pensionsålder verkar vara de mest nöjda pensionärerna, enligt rapporten. Bland dem som vill jobba efter sin 65-årsdag säger nästan alla att de vill göra det för att de gillar sitt arbete.

Också de som själva har råd att helt eller delvis sluta i förtid tillhör de mest nöjda. AMS nye ordförande Thomas Franzén finns i den gruppen. Han slutade som chef för Riksgälden för tre år sedan, strax innan han fyllde 60, inte för att han var trött på jobbet utan för att han ville göra något annat. Just detta att få göra något annat är ett av de främsta skälen att gå i förtid. För honom var det måleri som var detta andra. I lägenheten med skön utsikt över Mälaren har han inrett en ateljé, där han tillbringar minst en normal heltidstjänst. Men sedan han slutade på Riksgälden har han tagit på sig nya arbetsuppgifter. Han är ordförande både för PPM och AMS. Dessutom sitter han i börsstyrelsen.

”Dessa jobb ger mig energi när jag målar. Vi människor mår bäst om vi använder olika delar av hjärnan och har

omväxling i vår tillvaro”, säger han. Som AMS-ordförande har han nu haft anledning att fundera över hur man på arbetsplatserna bäst ska ta till vara den äldre arbetskraften:

”Det gäller för både företag och myndigheter att låta anställda av olika åldrar stimulera varandra. Olika grupper på arbetsplatserna bör vara så heterogena som möjligt.”

Det gäller då för företagen att utnyttja erfarenheter och resurser som de äldre kan tillföra och samtidigt få in nytt friskt blod från de yngre. Det gäller då att personalomsättningen inte är för låg. Detta kan vara problem för ett teknikintensivt företag som Ericsson.

”Det är inte de anställdas ålder som är problemet utan åldersbalans och personalomsättningen”, säger Marita Hellberg, personaldirektör på Ericsson. Under de stora neddragningarna 2001–2003 fick de yngre, sista anställda gå och de äldre fick avtalspension. Till slut var nästan alla i företaget 35–55 år gamla, och ingen ville sluta. För att kunna anställa unga ingenjörer direkt från högskolorna fick alla som fyllt 35 år och arbetat minst sex år i företaget ett erbjudande om att sluta mot en ersättning, som oftast var en årslön. Tusen av de 22 000 anställda nappade på erbjudandet. 30 av dessa ansågs dock så viktiga att företagsledningen inte lät dem sluta.

”Nu har vi en bättre balans mellan yngre och äldre på företaget”, säger Marita Hellberg.

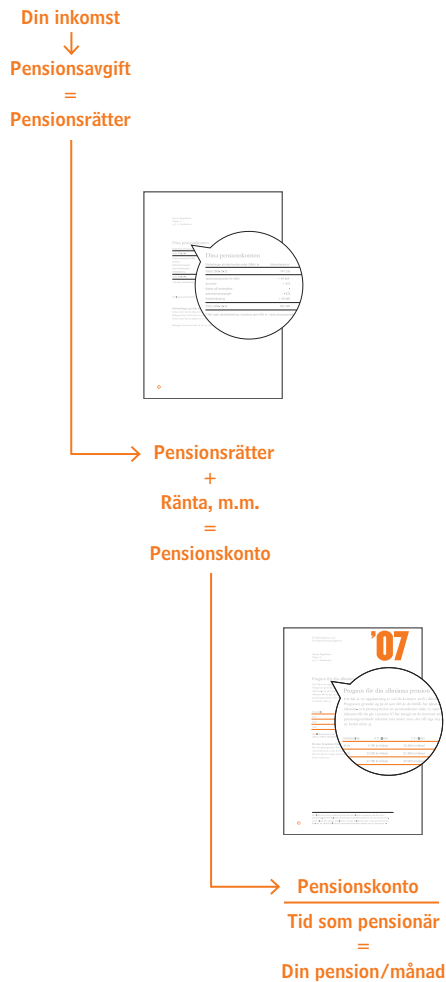
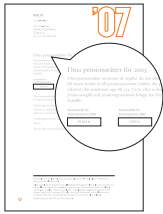
Men att ge avgångsvederlag eller avtalspension för att de anställda ska sluta verkar annars vara en trend som är på väg bort. Många företag tycker att priset är för högt. En 62-åring som slutar tre år i förväg med 70 procent av en lön på 30 000 i månaden kostar en dryg miljon i engångsbetalning för företaget.

”För några år sedan var företagen mycket frikostiga med avtalspension, men fick inte särskilt stor uppskattning från de anställda. Nu har vi märkt att de inte längre är lika frikostiga”, säger Cenneth Eriksson, ansvarig för Alectas företagsmarknad. Företagen satsar i stället på att försöka ge de äldre nya meningsfulla sysslor. För arbetsgivare och anställda kanske trots allt inte är så åldersfixerade som Olof Stenhammar menar. I varje fall har vi fyrtioalister en helt annan syn på arbete och ålder än våra föräldrar. Föräldrarna började jobba när de slutat folkskolan, ofta med ett tryggt jobb på samma arbetsplats hela livet. När de blev 67 eller 65 slutade de och fick guldlocka. Många av dem var då så trötta och slitna att de inte längre orkade med någon aktivitet.

Men dagens nyblivna pensionärer vill fortsätta att vara aktiva långt efter 65-årsdagen. Frågan är bara om de ska vara aktiva genom att fortsätta att arbeta eller genom olika fritidsintressen.

”DET BORDE VARA HÄLSAN OCH DEN
EGNA VILJAN SOM AVGÖR NÄR MAN
PENSIONERAR SIG.”

Så fungerar den allmänna pensionen

Den allmänna pensionen följer enkla principer. Att läsa schemat här bredvid räcker för att förstå grunderna. För den som vill få en djupare kunskap räcker det med att läsa detta avsnitt.

Nästan som ett banksparande ...

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna bokförs som pensionsrätter i den försäkrades "bankbok", det vill säga kontot för inkomst- respektive premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den "ränta" som gäller. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur det egna kontot för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

... men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut hela eller delar av sitt pensionssparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 61 års ålder.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se bilaga A). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparat till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparat till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationskostnad. Saldot på inkomstpensionskontot kallas för pensionsbehållning medan saldot på premiepensionskontot kallas för premiepensionskapital.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt

Andel* som nybeviljats allmän pension vid olika åldrar, procent

Års-kull	Uttagsålder							
	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år
1938	3,7	2,3	2,3	2,1	77,5	4,1	3,2	0,8
1939	4,0	1,9	2,1	2,3	76,1	6,3	2,3	
1940	3,1	2,2	2,5	3,2	76,4	4,9		
1941	3,1	2,3	3,1	3,8	74,7			
1942	3,8	3,1	3,7	4,0				
1943	4,0	3,1	3,5					
1944	4,7	3,3						
1945	5,1							

* Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2006. Individer som enbart tagit ut premiepension ingår inte i tabellen. Aldrarna avser åldern 31 december aktuellt år.

för pensionsgrundande belopp tillgodoräknas vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår), studier och plikttjänst. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (333 750 kronor år 2006). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar 16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.³ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statsbudgeten och tillfaller inte pensionssystemet.

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁴ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt år 2006 var 61 744 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁵ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

Premiepensionsmyndigheten (PPM) placerar de pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet PPM hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna

¹ Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskar med för närvarande 14 procent. Detta på grund av att PPM räknar med att fler överföringar kommer att göras till kvinnor än till män och att kvinnor i medeltal lever längre än män, vilket medför att överförd pensionsrätt troligen kommer att betalas ut under en längre tid.

² År 2006: $8,07 \times 44\,500 = 359\,115$ kronor.

³ Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.

⁴ $0,1721 / 0,93 = 0,185$

Allmän, tjänste- och privat pension 2005

Miljoner kronor

	Inbetalda premier	Förvalt kapital 31 dec.	Utbetalningar
Allmän pension	203 176	962 267 *	169 232 **
Tjänstepension	105 493	993 912	25 456
Privat pensionsförsäkring ***	14 540	373 203	16 532
Summa	323 209	2 329 382	211 220

* Avgiftstillgången ingår inte.

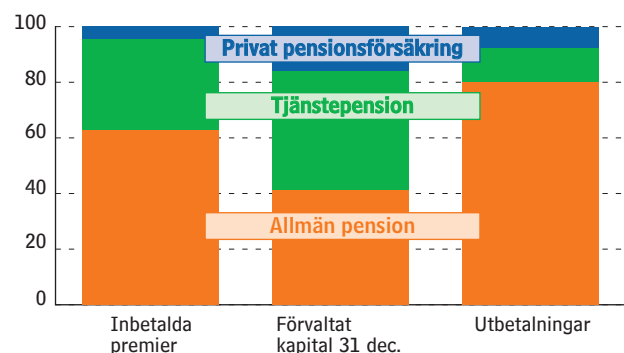
** Enbart inkomstgrundad pension ingår. Därtill kommer utbetalningar av garanti-pension (22,4 miljarder), efterlevandepension (13,8 miljarder), bostadstillägg till pensionärer (7,1 miljarder) samt äldreförsörjningsstöd (0,4 miljarder) från staten.

*** IPS ingår (4,6 miljarder premier, 49,0 miljarder förvalt kapital, 0,7 miljarder utbetalningar). Kapitalpension ingår ej i premier och förvalt kapital (22,6 miljarder respektive 24,0 miljarder).

Källa: Utbetalningar privat pensionsförsäkring: Skatteverket (ersättningskod 404). Övriga uppgifter om tjänstepension och privat pensionsförsäkring: Försäkringsförbundet.

Allmän, tjänste- och privat pension 2005

Procent

⁵ Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar några pensioner.

är fastställda köper PPM andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade i Premiesparfonden. Vid årsskiftet 2005/2006 fanns inom premiepensionssystemet 779 fonder, förvaltade av 83 olika fondförvaltare. Vid pensioneringen säljer PPM fondandelar och pengarna från försäljningen betalas ut som pension.

Fonder i premiepensionssystemet 2006

	Antal registrerade fonder 2006	Förvalt kapital, miljarder kronor		
		per den 31 dec. 2006	per den 31 dec. 2005	per den 31 dec. 2004
Aktiefonder	571	141	99	61
Blandfonder	53	9	7	5
Generationsfonder	30	31	23	15
Räntefonder	124	7	5	4
Premiesparfonden (aktiefond)	1	79	58	40
Totalt	779	267	192	125

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar också den allmänna pensionen. Röntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se bilaga A). Premiepensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med inkomstutvecklingen, priset på arbete om man så vill. Utvecklingen på premiepensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterad, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga röntan i inkomstpensionssystemet, det vill säga förändringen i inkomstindex, har sedan 1995 varit 2,9 procent. Den genomsnittliga årliga variationen i röntan, mätt som standardavvikelse, har varit 1,1 procentenheter. Premiepensionssystemets genomsnittliga avkastning sedan de första inbetalningarna till systemet skedde 1995 har varit 5,9 procent efter avdrag för fondförvaltningsavgifter. De årliga variationerna i denna avkastning, mätt som standardavvikelse, har varit 14,7 procentenheter.

Årlig inkomstindexering respektive premiepensionsavkastning, 1995–2006, procent

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomstindexering	1,8	1,8	2,8	3,4	1,7	1,4	2,9	5,3	3,4	2,4	2,7	3,2
Premiepensionsavkastning*	4,6	4,6	4,6	5,0	3,7	0,7	-8,6	-31,1	17,7	7,9	30,5	12,2

* Kapitalvägd avkastning (internränta)

Annan ränta än inkomstindex – balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent

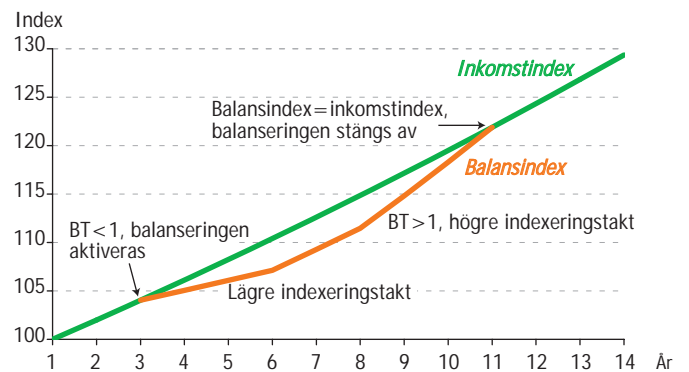
måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att aktivera den så kallade balanseringen.

Genom att dividera systemets tillgångar med pensionskulden får man ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas *balanstalet*. Om balanstalet är över ett (1) är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är under ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexet förändras som en följd av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100 till 104, räknar man fram ett balansindex genom att multiplicera balanstalet (0,9900) och inkomstindex (104). Balansindex blir då 103. Indexeringen av pensionsbehållningarna blir då 3 i stället för 4 procent.⁶ Även indexeringen av pensionerna minskar i samma utsträckning.

Om balanstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1 indexeras pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När pensionerna återfår det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex, det vill säga när balansindex når inkomstindexets nivå, stängs balanseringen av och systemet återgår till att indexera med enbart förändringen i inkomstindex.

Balansering

⁶ Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindexet (103) med kvoten mellan nytt och gammalt inkomstindex, multiplicerat med nytt balanstal.

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se bilaga A). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka 1 procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.⁷

Premiepensionens administrationskostnader dras på motsvarande sätt varje år från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. För en försäkrad född 1963 beräknas avdrag för administrationskostnaderna minska premiepensionen med i genomsnitt 11 procent.

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att pensionsbehållningen divideras med ett delningstal (se bilaga A) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en ränta om 1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Räntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den annars skulle ha varit.

Ett exempel: Vid 65 års ålder har en individ en pensionsbehållning på 2 miljoner kronor. Delningstalet är 16. Individens pension blir då 125 000 kronor per år eller 10 400 kronor per månad.

⁷ I genomsnitt ligger pensionsbehållningen i systemet 21,3 år, det vill säga systemets intjänandetid. Med administrationskostnader om 0,03 procent per år innebär detta att administrationskostnader minskar inkomstpensionen till $(1-0,0003)^{21,3} \approx 99$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag.

⁸ Det är lite missvisande att skriva minus, omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex minus den ränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet⁸, så kallad följsamhetsindexering. Det innebär att om lönerna ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Pensionerna är alltså bara konstanta i fasta priser om lönerna ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen. Om lönerna ökar med till exempel 2 procent mer än inflationen så ökar pensionerna med 0,4 procent i fasta priser. Om lönerna ökar med 1 procent mer än inflationen så minskar pensionerna med 0,6 procent i fasta priser. När balanseringen är aktiverad ersätter balansindex inkomstindex vid indexeringen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som traditionell försäkring eller fondförsäkring.

I båda försäkringsformerna divideras värdet av pensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen. Premiepensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Den tillgodoräknade räntan är för närvarande 2,69 procent efter PPM:s kostnadsavdrag om 0,31 procent.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring betyder att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp. PPM säljer den försäkrades fondandelar och tar själv över investeringsansvaret och den finansiella risken. Pensionen beräknas med en antagen nominell avkastning om, för närvarande, 2,44 procent efter kostnadsavdrag. Utbetalda belopp kan bli högre genom så kallad återbäringsränta om den traditionella livförsäkringsrörelsen visar positivt resultat (se bilaga A).

Fondförsäkringen innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria PPM-fonder. I fondförsäkringen räknas premiepensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Det följande året säljs varje månad det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiepensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiepension.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att premiepensionen betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Om man väljer att ha detta efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre.

⁹ Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.

Garantipension⁹

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension måste den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU-/EES-land ger också rätt till garantipension.

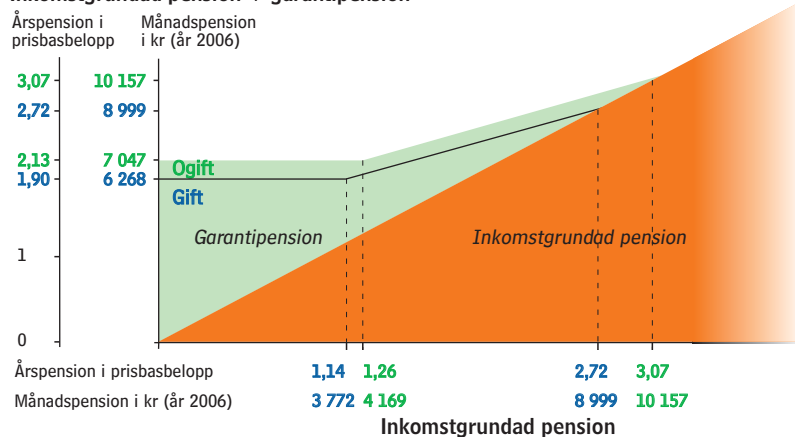
År 2006 var den maximala garantipensionen för en ensamstående pensionär 7 047 kronor per månad (2,13 prisbasbelopp¹⁰) och för en gift pensionär 6 286 kronor per månad (1,90 prisbasbelopp). Garantipensionen minskar för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipen-

¹⁰ År 2006 var prisbasbeloppet 39 700 kronor.

sionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension år 2006 på 10 157 kronor eller mer utbetalades ingen garantipension. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 8 999 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas krona för krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet (2,13–1,26) 0,87 prisbasbelopp minskas med 48 procent av inkomsten över 1,26 prisbasbelopp, det vill säga med 0,48 prisbasbelopp, vilket ger en garantipension på 0,39 prisbasbelopp. Den sammanlagda årspensionen blir då 2,65 prisbasbelopp.

Inkomstgrundad pension + garantipension

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen. I stället beräknas inkomstpensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent. Ett skäl för dessa regler är att de ansetts underlätta administrationen av garantipensionen. När premiepensionen fått större omfattning kan reglerna komma att ses över.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel direkt över statsbudgeten och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Tilläggs pension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggs pension, som beräknas enligt äldre regler. Tilläggs pensionens nivå baseras på inkomsten för de femton bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggs pension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggs pension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggs pensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggs pension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension. Tilläggs pensionen följsamhetsindexeras på samma sätt som inkomstpensionen från och med 65-årsåret. Vid uttag före 65-årsåret prisindexeras tilläggs pensionen.

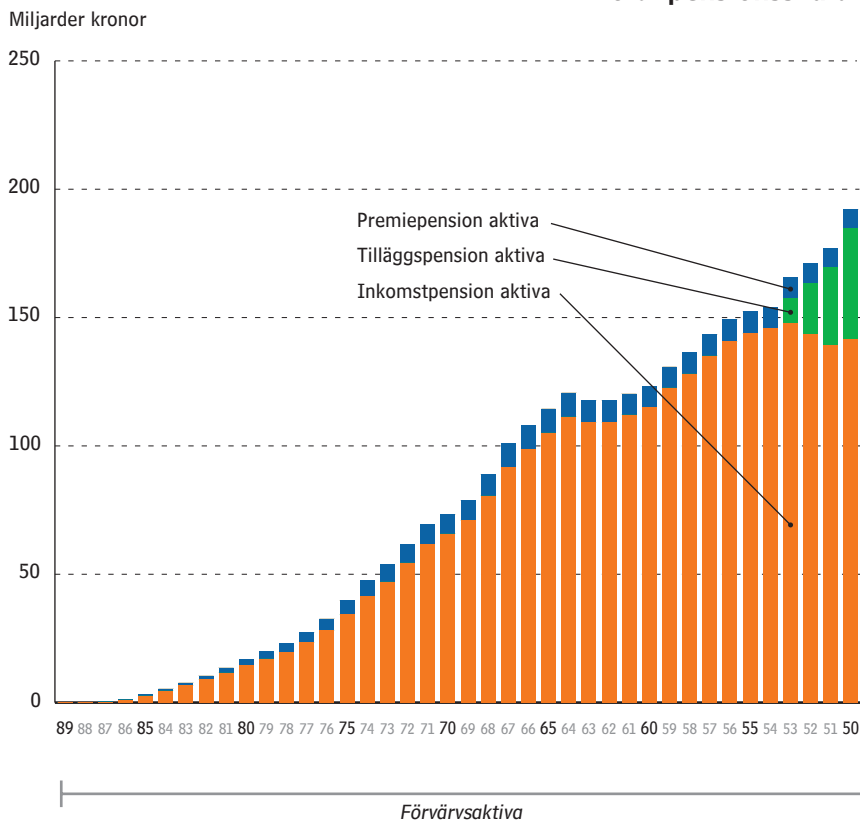
Pensionsskuld till aktiva

Inkomstpensionsskulden till aktiva utgörs av summan av respektive årskulls pensionsbehållningar den 31 december 2006 med tillägg för en uppskattning av summan av pensionsrätter för år 2006. För mer information se not 14 tabell A samt bilaga B avsnitt 4.

Tilläggspensionsskulden till aktiva beräknas i Försäkringskassans pensionsmodell. En beräkning görs av varje årskulls tilläggspension det år de fyller 65 år. Det beräknade årsbeloppet multipliceras med respektive årskulls ekonomiska delningstal och nuvärdeberäknas. För mer information se not 14 tabell B samt bilaga B avsnitt 4.

Premiepensionsskulden till aktiva utgörs av summan av respektive årskulls fondtillgångar den 31 december 2006.

Total pensionsskuld

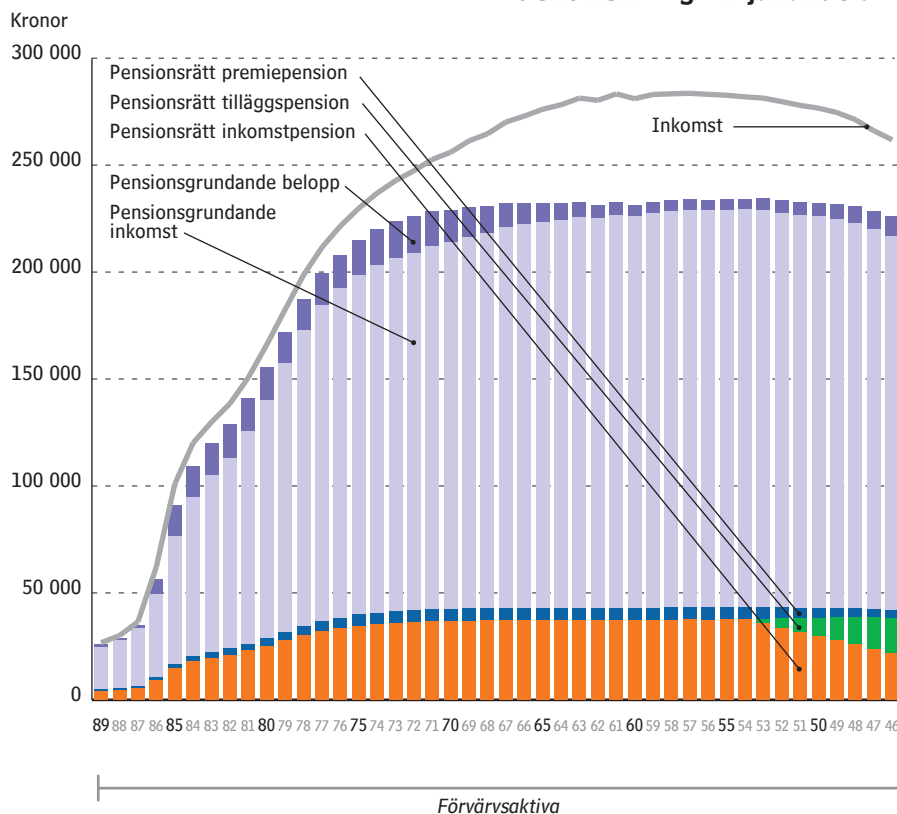

Intjänande av pensionsrätt

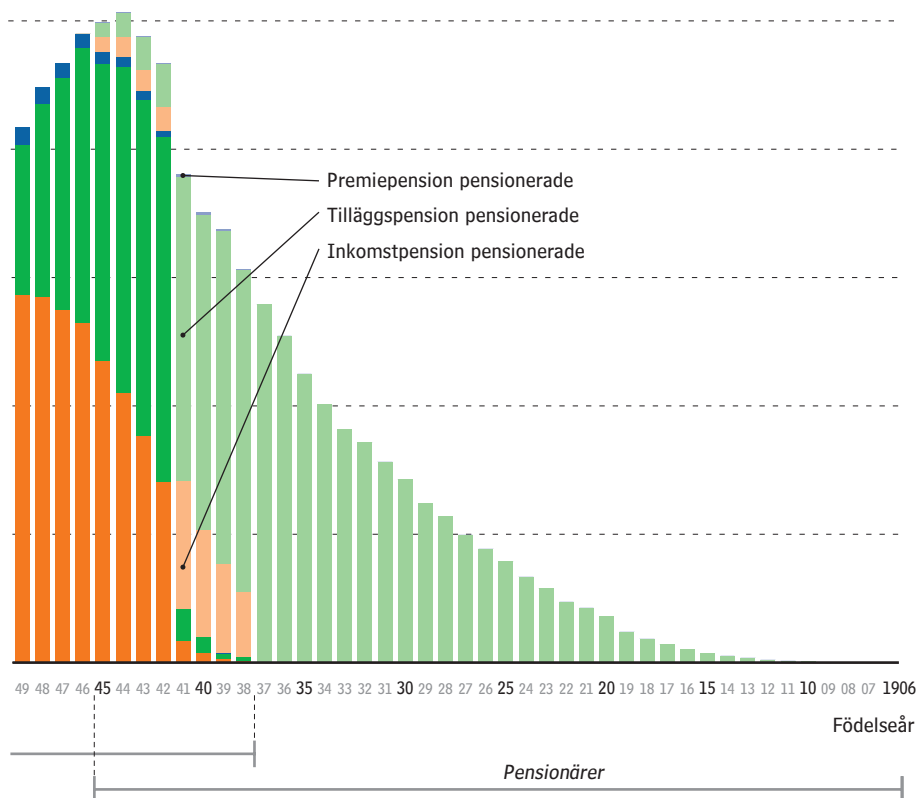
Uppgifter om inkomst och pensionsrätter är hämtade ur Försäkringskassans intjänanderegister och avser genomsnittsbelopp för samtliga försäkrade med positivt intjänande under år 2005. För summa intjänad pensionsrätt under 2005, se resultat- och balansräkning för inkomst- respektive premiepension.

Med inkomst avses inkomst av anställning och annat förvärsarbete samt transfereringar. Inkomsten visas före avdrag för allmän pensionsavgift och för personer med en inkomst över inkomstgolvet (42,3 procent av prisbasbeloppet).

Genomsnittligt intjänande av

per 31 december 2006

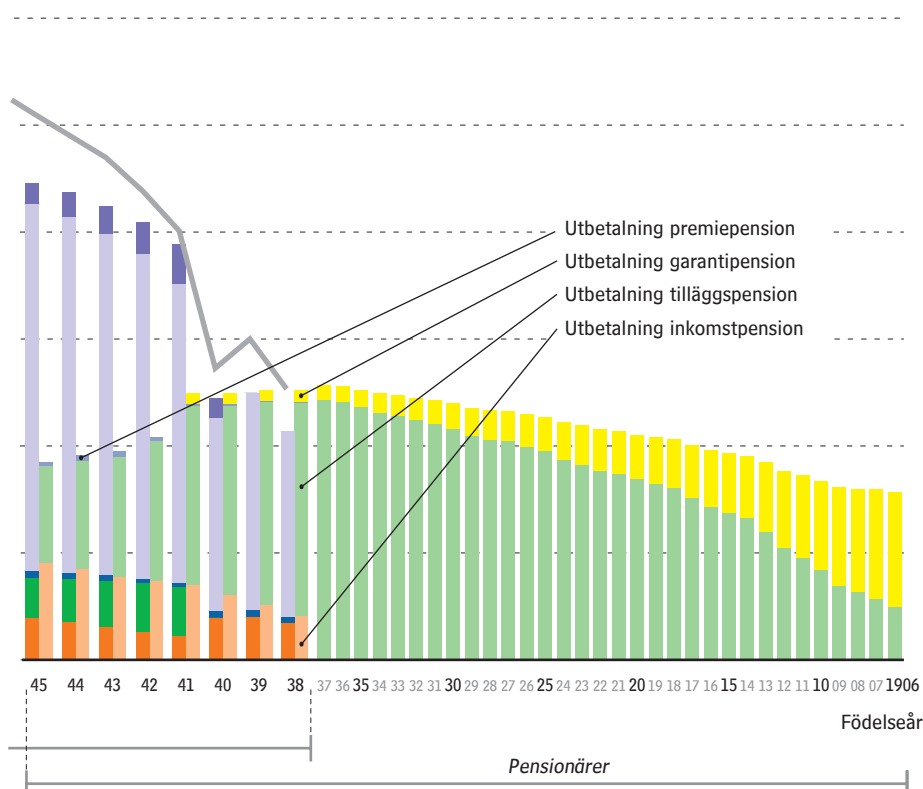

Pensionsskuld till pensionerade

Pensionsskuden till pensionerade avseende tilläggspension och inkomstpension beräknas på samma sätt. Summan av respektive årskulls pensionsutbetalningar i december 2006 multipliceras med tolv och detta årsbelopp multipliceras med ett treårsnitt av det ekonomiska delningstalet. För mer information se not 14 tabell C samt bilaga B avsnitt 4.

Premiepensionsskuden till pensionerade är skattad utifrån summan av respektive årskulls premiepensionsutbetalningar i december 2006 multiplicerade med tolv och med delningstal för premiepension.

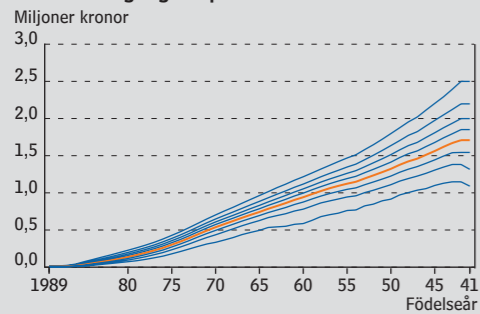
pensionsrätt och utbetald pension

Utbetald pension

Uppgifter om utbetald pension är hämtade från Försäkringskassans utbetalningsregister och avser genomsnittsbelopp för samtliga pensionärer som fått en utbetald pension under år 2006. För summa utbetald inkomst- och premiepension se not 2.

Pensionstillgång för personer 17–65 år

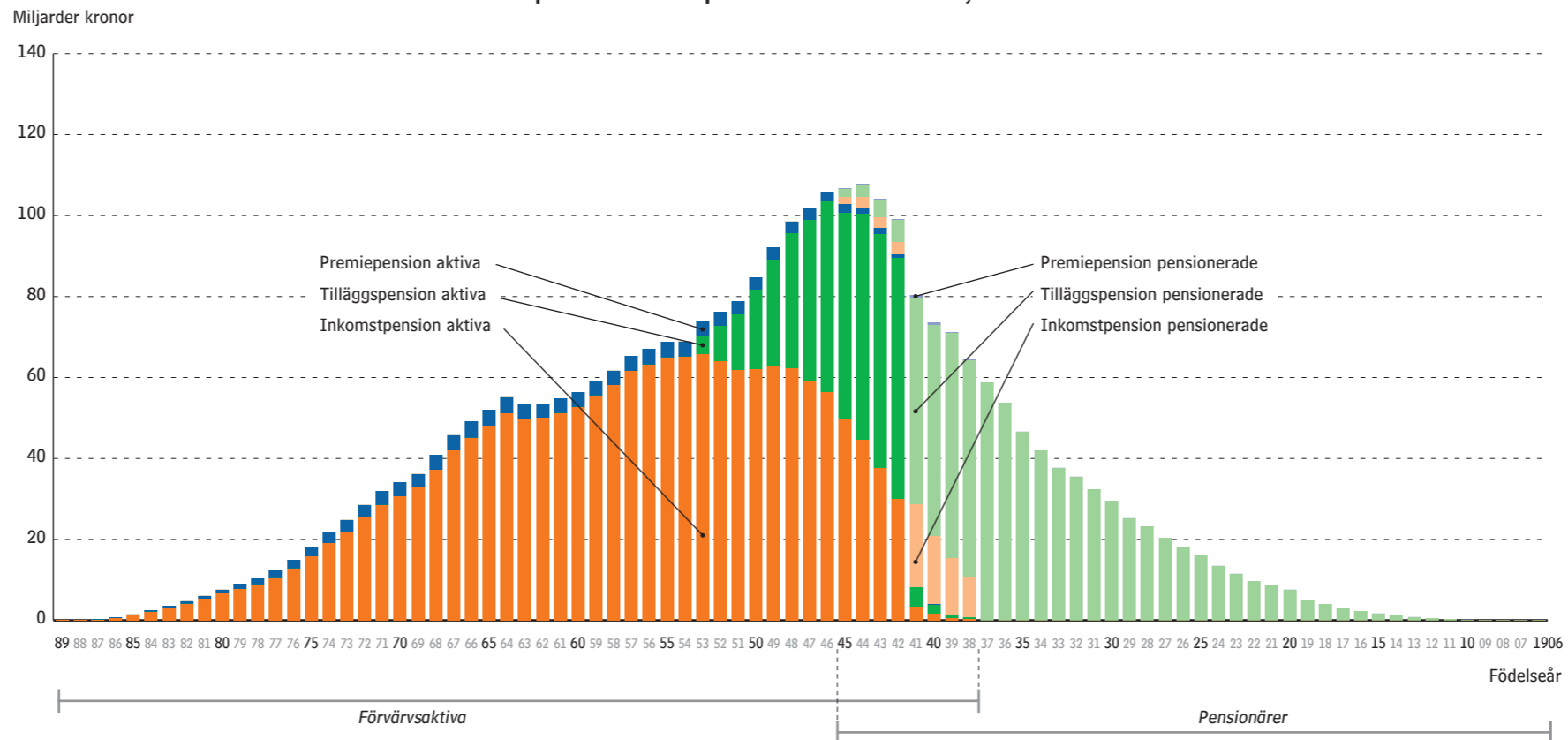

Den röda kurvan representerar medianen. Medianen är det mittersta värdet av de värden som lagts i ordning från det lägsta till det högsta. Övriga kurvor markerar värdena för 20:e–90:e percentilerna, det vill säga den översta kurvan visar det värde på pensionstillgången* som 10 procent av de försäkrade överskrider och den understa kurvan visar det värde på pensionstillgången som 20 procent av de försäkrade underskrider.

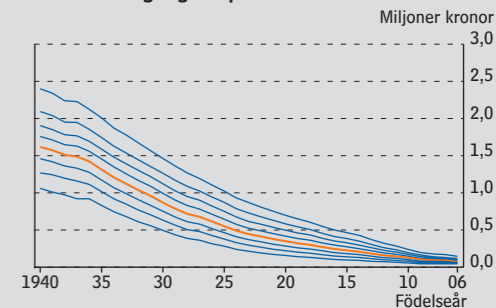
Medianvärdet på pensionstillgången för en kvinnlig intjänare på 43,5 år är 843 000 kronor. Vid samma ålder har 10 procent en pensionstillgång som överstiger 1 094 000 kronor och 20 procent en pensionstillgång som understiger 546 000 kronor.

* Individens pensionstillgång är lika stor som systemets pensionsskuld.

Total pensionsskuld per 31 december 2006, kvinnor

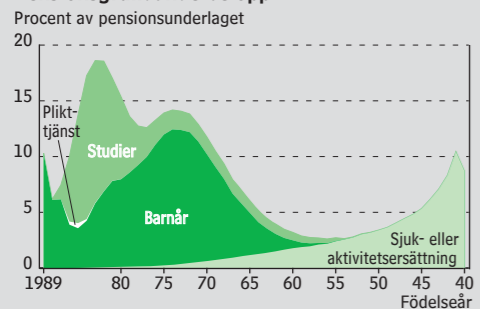

Pensionstillgång för personer 66 år eller äldre

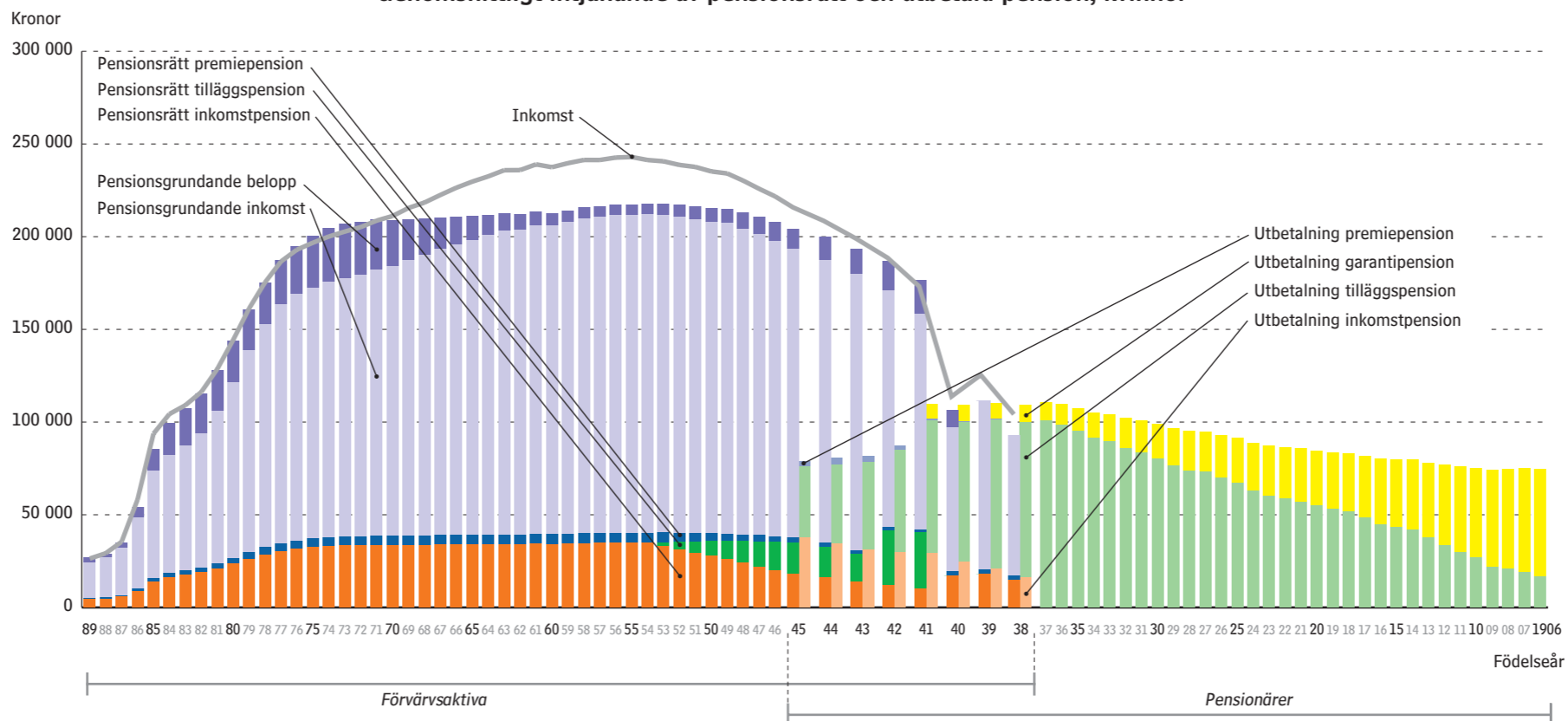
10 procent av de kvinnliga pensionärerna har en pensionstillgång som överstiger 2 401 000 kronor vid 66 års ålder. Medianen vid samma ålder är 1 618 000 kronor och 20 procent har en pensionstillgång som understiger 1 060 000 kronor. För en pensionär på 75,6 år har motsvarande uppgifter minskat till 1 505 000 kronor, 905 000 kronor och 520 000 kronor.

Pensionsgrundande belopp

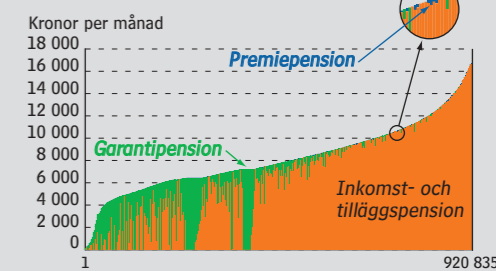

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid år med små barn och vid plikt-tjänstgöring. Intjänandeår 2005 stod pensionsgrundande belopp för 7,5 procent av pensionsunderlaget för kvinnor. Den största delen, 3,8 procent, stod pensionsgrundande belopp för barnår för.

Genomsnittligt intjänande av pensionsrätt och utbetald pension, kvinnor

Garantipension

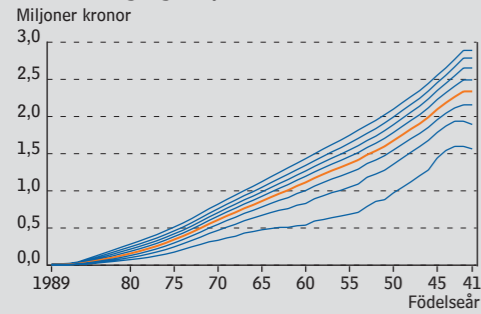

I diagrammet är utbetalningarna av den allmänna pensionen i december månad 2006 för kvinnliga pensionärer födda 1941 eller tidigare ställda i storleksordning (920 835 stycken).

Av de kvinnliga pensionärerna har omkring 71 procent någon garantipension. Totalt stod garantipensionen för omkring 20 procent, premiepensionen för drygt 0,1 procent och inkomst- och tilläggspension tillsammans för cirka 80 procent av pensionsutbetalningarna till kvinnliga pensionärer.

Änkepension ingår inte i diagrammet. Hade änkepension ingått skulle pensionerna, särskilt de lägsta, ökat betydligt.

Pensionstillgång för personer 17–65 år

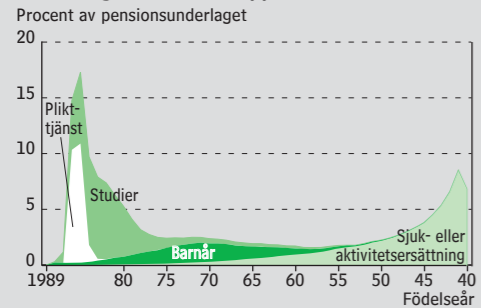

Den röda kurvan representerar medianen. Medianen är det mittersta värdet av de värden som lagts i ordning från det lägsta till det högsta. Övriga kurvor markerar värdena för 20:e–90:e percentilerna, det vill säga den översta kurvan visar det värde på pensionstillgången* som 10 procent av de försäkrade överskrider och den understa kurvan visar det värde på pensionstillgången som 20 procent av de försäkrade underskrider.

Medianvärdet på pensionstillgången för en manlig intjänare på 43,5 år är 986 000 kronor. Vid samma ålder har 10 procent en pensionstillgång som överstiger 1 280 000 kronor och 20 procent en pensionstillgång som understiger 509 000 kronor.

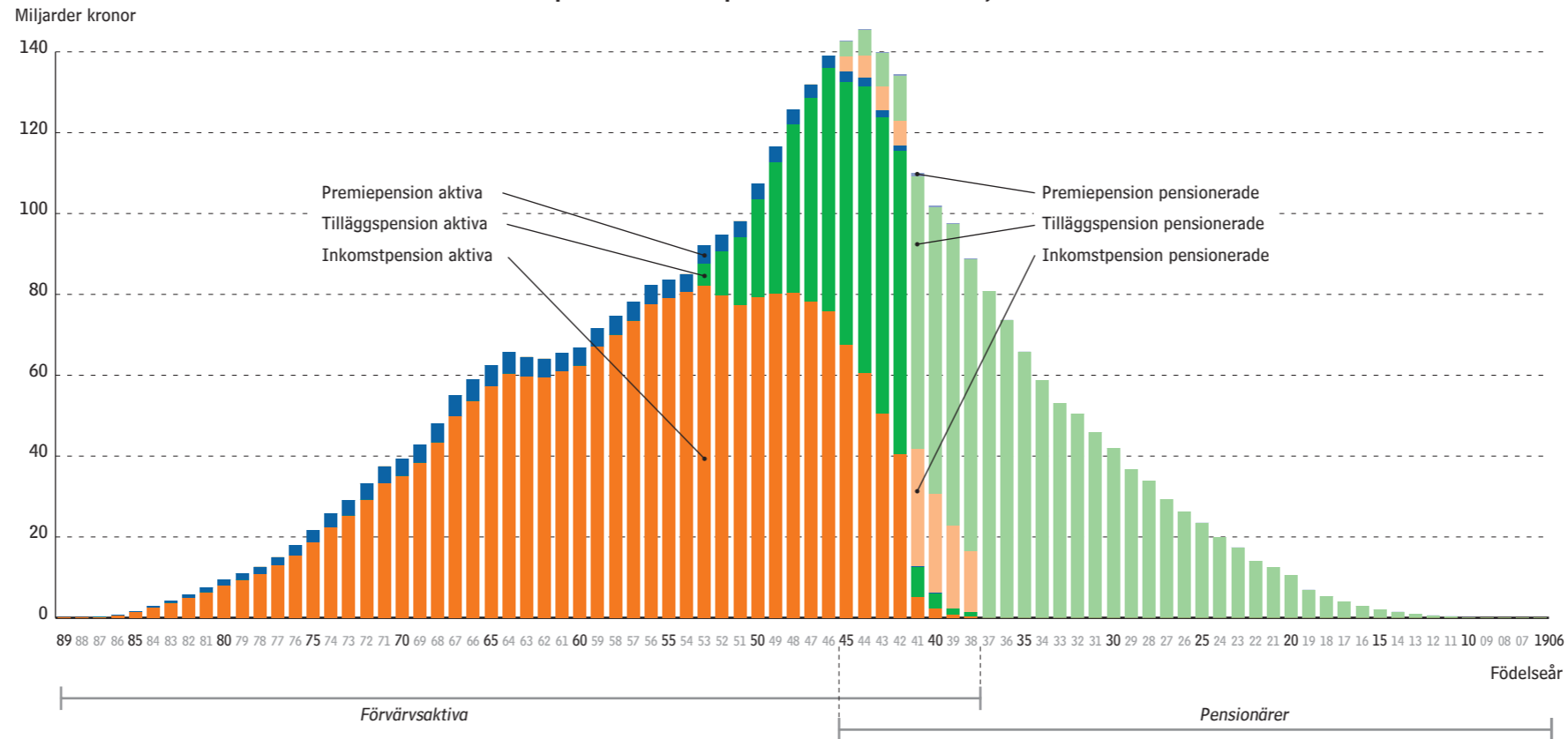
* Individens pensionstillgång är lika stor som systemets pensionsskuld.

Pensionsgrundande belopp

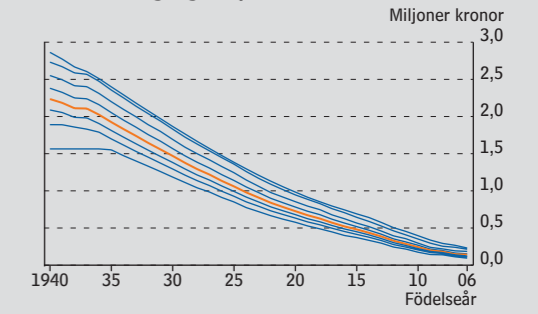

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid år med små barn och vid plikttjänstgöring. Intjänandeår 2005 stod pensionsgrundande belopp för 3,0 procent av pensionsunderlaget för män. Den största delen, 1,4 procent, stod pensionsgrundande belopp för sjuk- eller aktivitetsersättning för.

Total pensionsskuld per 31 december 2006, män

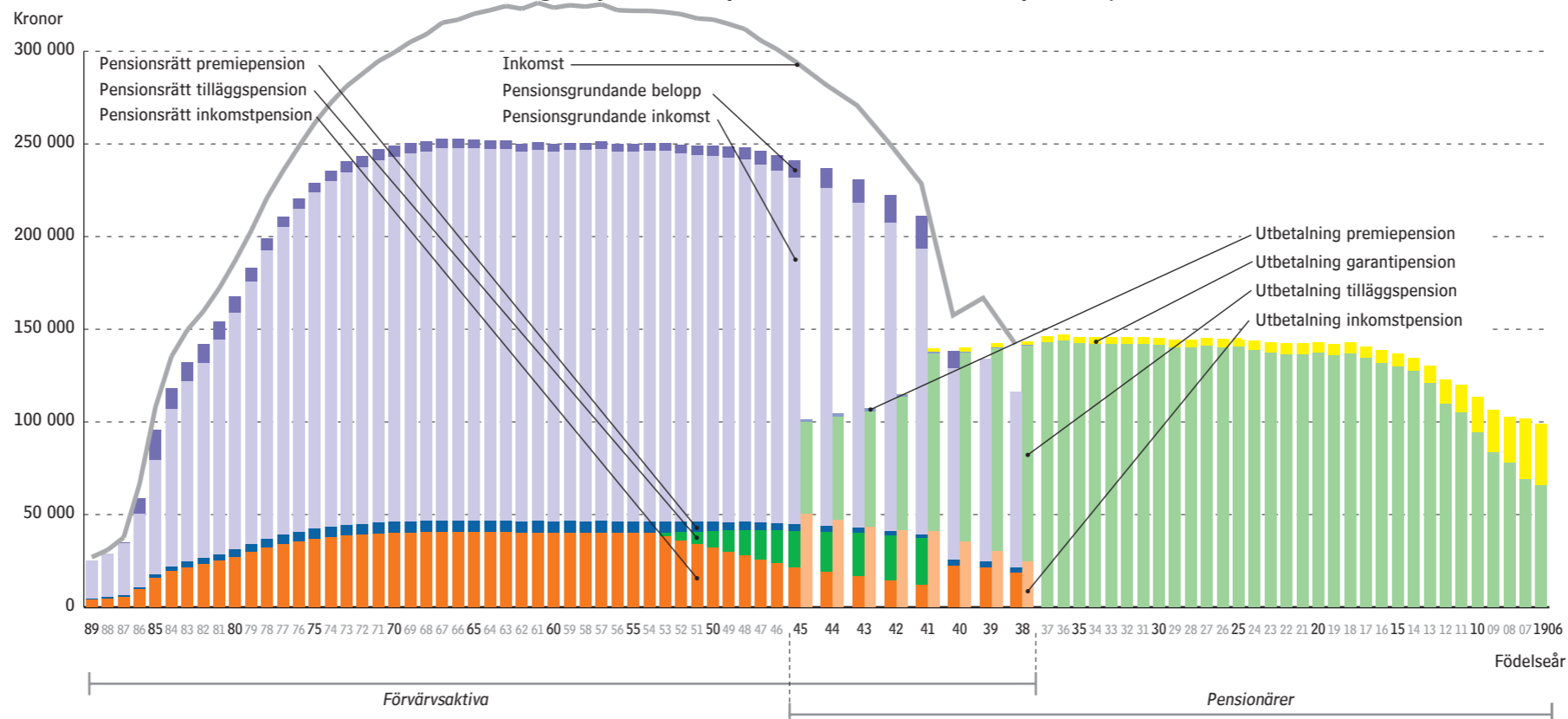

Pensionstillgång för personer 66 år eller äldre

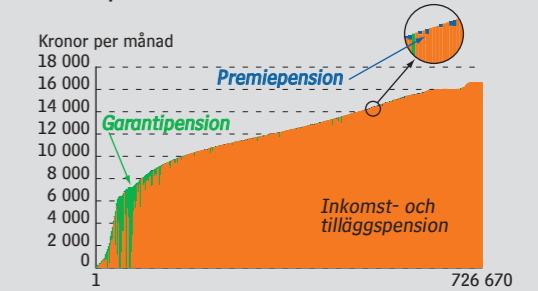

10 procent av de manliga pensionärerna har en pensionstillgång som överstiger 2 863 000 kronor vid 66 års ålder. Medianen vid samma ålder är 2 235 000 kronor och 20 procent har en pensionstillgång som understiger 1 564 000 kronor. För en pensionär på 75,6 år har motsvarande uppgifter minskat till 1 909 000 kronor, 1 505 000 kronor och 1 215 000 kronor.

Genomsnittligt intjänande av pensionsrätt och utbetald pension, män

Garantipension

I diagrammet är utbetalningarna av den allmänna pensionen i december månad 2006 för manliga pensionärer födda 1941 eller tidigare ställda i storleksordning (726 670 stycken).

Av de manliga pensionärerna har omkring 7 procent någon garantipension. Totalt stod garantipensionen för omkring 3 procent, premiepensionen för drygt 0,1 procent och inkomst- och tilläggs pension tillsammans för cirka 97 procent av pensionsutbetalningarna till manliga pensionärer.

Ålderspensionssystemets kostnader

I inkomstpensionens och premiepensionens resultaträkningar redovisas enbart en del av de totala kostnaderna för ålderspensionssystemet. De redovisade kostnaderna minskar buffertfonden, pensionsbehållningarna och premiepensionskontona och minskar därmed både systemens tillgångar och skulder¹¹.

¹¹ Varför kostnadsavdragen storleksmässigt inte överensstämmer med de angivna kostnaderna förklaras i resultaträkningens not 11 och 21.

I inkomstpensionens resultaträkning redovisas kostnader för försäkringsadministration och de kostnader som i AP-fondernas årsredovisningar redovisas som en kostnad, det vill säga "bruttoredovisade" kapitalförvaltningskostnader. Däremot visas inte kostnader för AP-fonderna som "nettoredovisade", det vill säga redovisas som en negativ intäkt eller som reducerat fondavkastningen. De nettoredovisade kostnaderna belastar inte pensionsspararna genom kostnadsavdrag, utan påverkar enbart AP-fondernas storlek. Genom att endast tillgångssidan belastas av dessa kostnader blir systemets balanserade överskott något mindre och balanstalet påverkas negativt. Eftersom de nettoredovisade kostnaderna är mycket små i förhållande till pensionsskulden är effekten på balanstalet liten.

I premiepensionens resultaträkning redovisas enbart kostnader för Premiépensionsmyndigheten. Premiépensionsfondernas avgifter redovisas inte, de har minskat den redovisade fondavkastningen.

I det här avsnittet sammanställs de brutto- och nettoredovisade kostnaderna för att ge en bild av ålderspensionssystemets totala kostnader.

Total kostnadsredovisning

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen år 2006 till 2 077 miljoner kronor. För premiepensionen redovisas 329 miljoner kronor. Därtill kommer 6 miljoner kronor för försäkringsadministrationen avseende traditionell försäkring (se not 17).

Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår därmed till 335 miljoner kronor. Motsvarande kostnader redovisas i tabellen bredvid som summa försäkringsadministration och bruttoredovisade kapitalförvaltningskostnader.

I tabellen redovisas även de nettoredovisade kapitalförvaltningskostnaderna. Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets administration och kapitalförvaltning uppgår till knappt 5,0 miljarder kronor, varav 2,4 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning.

Posten ej resultatbaserade avgifter för inkomstpension redovisas som en negativ intäkt i resultaträkningens not 3 (se posten provisionskostnader). Posterna resultatbaserade avgifter och courtage med mera för inkomstpensionen är belopp som har reducerat den avkastning som redovisas i samma not. Samtliga premiepensionens nettoredovisade kapitalförvaltningskostnader har reducerat avkastningen (se not 16). För premiepensionssystemets del avser posten ej resultatbaserade avgifter de kostnader som fonderna tar ut före rabatter. För närvarande återförs drygt hälften av avgiften till pensionsspararna som rabatt.

Ålderspensionssystemets kostnader, miljoner kronor

	Inkomst- pension	Premie- pension	Totalt
Avgiftsuppbörd, beräkning av pensionsgrundande inkomst	403	75	478
Pensionsadministration	794	260	1 054
Summa försäkringsadministration	1 197	335	1 532
Bruttoredovisade kapitalförvaltningskostnader	880	0	880
Nettoredovisade kapitalförvaltningskostnader	1 113	1 429	2 542
Därav:			
Ej resultatbaserade avgifter	526	1 982	2 508
Resultatbaserade avgifter	146	-	146
Rabatter fondavgifter	-	-1 090	-1 090
Courtage m.m.*	441	537**	978
Summa kapitalförvaltning	1 993	1 429	3 422
Summa kostnader	3 190	1 764	4 954

* Med courtage avses framför allt transaktionskostnader på aktiemarknaden. Transaktionskostnader på ränte- och valutamarknaden uppstår till följd av skillnad mellan köp- och säljkurs. Dessa kostnader redovisas inte i denna tabell.

** Här redovisas endast kostnader i de fonder som rapporterar så kallad totalkostnadsandel (TKA) till PPM. Dessa fonder innehar 98,8 procent av kapitalet i premiepensionssystemet. Siffran inkluderar också räntekostnader och kupongskatt i fonderna.

För att ge ytterligare perspektiv på kostnaderna redovisas kostnadsposterna i relation till antalet försäkrade, det vill säga aktiva och pensionärer, respektive till systemets pensionsskuld vid årets utgång i den övre tabellen nedan. I den undre tabellen uttrycks kapitalförvaltningskostnaderna i procent av genomsnittligt förvaltad kapital under året.

Kostnader i kronor per försäkrad och i procent av pensionsskulden

	Kronor per försäkrad ¹			Procent av pensionsskulden ²		
	Inkomst- pension	Premie- pension	Totalt	Inkomst- pension	Premie- pension	Totalt
Avgiftsuppbörd, beräkning av pensionsgrundande inkomst	54	13	64	0,01	0,03	0,01
Pensionsadministration	107	46	142	0,01	0,09	0,01
Summa försäkringsadministration	161	59	206	0,02	0,12	0,02
Bruttoredoisade kapitalförvaltningskostnader	118	0	118	0,01	0,00	0,01
Nettoredoisade kapitalförvaltningskostnader	150	251	342	0,02	0,53	0,04
Därav:						
Ej resultatbaserade avgifter	71	348	337	0,01	0,73	0,05
Resultatbaserade avgifter	20	–	20	0,00	–	0,00
Rabatter fondavgifter	–	–191	–147	–	–0,40	–0,02
Courtage m.m.	59	94	132	0,01	0,20	0,01
Summa kapitalförvaltning	268	251	460	0,03	0,53	0,05
Summa kostnader	429	310	666	0,05	0,65	0,07

¹ 7 437 041 försäkrade för inkomstpension och 5 689 608 för premiepension.

² Pensionsskuld för inkomstpension 6 703 010 miljoner kronor och för premiepension 269 447 miljoner kronor.

Kapitalförvaltningskostnader i procent av genomsnittligt förvaltad kapital

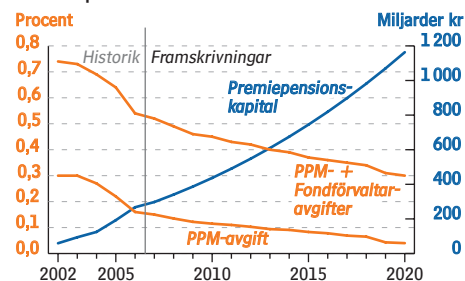
	Inkomst- pension	Premie- pension	Totalt
Bruttoredoisade kapitalförvaltningskostnader	0,11	0,00	0,09
Nettoredoisade kapitalförvaltningskostnader	0,13	0,64	0,24
Därav:			
Ej resultatbaserade avgifter efter rabatter ¹	0,06	0,40	1,14
Resultatbaserade avgifter	0,02	–	0,01
Courtage m.m.	0,05	0,24	0,09
Summa kapitalförvaltning	0,24	0,64	0,33

¹ Avser rabatter på fondavgifter inom premiepensionssystemet.

År 2006 var inkomstpensionens kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna 0,0312 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. De nettoredoisade kapitalförvaltningskostnaderna på 0,13 procent av förvaltad kapital (0,02 procent av pensionsskulden) belastar som sagt inte pensionsspararna genom kostnadsavdrag.

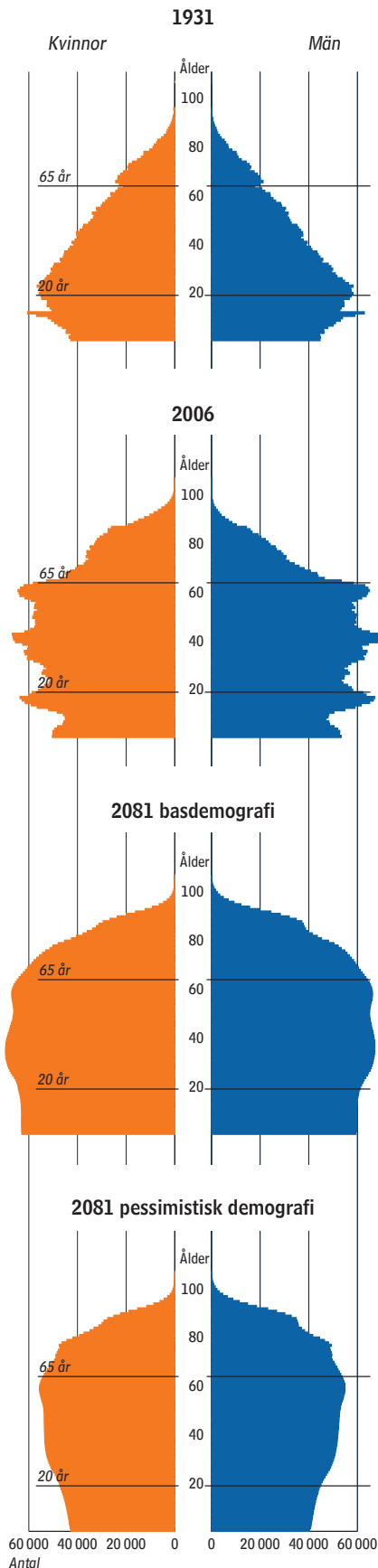
Motsvarande avdrag för premiepensionens administrationskostnader var 0,16 procent, baserat på förvaltad kapital i premiepensionssystemet den 1 maj 2006. Här fortsätter avdraget även efter att pension har börjat tas ut. Dessutom har fondförvaltarens kostnader minskat fondandelarnas värde. I genomsnitt motsvarade fondförvaltarens kostnadsavdrag år 2006 efter rabatter 0,40 procent. Därtill finns transaktionskostnader i form av courtage med mera som uppgår till omkring 0,24 procent. Det årliga procentuella kostnadsavdraget kommer att minska framöver. Alltefter som det fonderade kapitalet växer beräknas avdraget sjunka från 0,16 till omkring 0,04 procent och rabatterna som återförs från fondförvaltare och tillgodogörs pensionsspararna bedöms bli markant större.

Premiepensionens kostnader

Pensionssystemets framtid i tre scenarier

Befolkningen för 75 år sedan, nu och om 75 år i de två demografiska scenarierna

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp kan påverka pensionssystemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av systemets utveckling på 75 års sikt.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella utveckling beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp. De tre framskrivningarna benämns bas, optimistiskt respektive pessimistiskt scenario. Basscenariot utgår från SCB:s senaste befolkningsprognos och antar en årlig inkomstillväxt på 1,8 procent samt 3,25 procents avkastning på buffertfondens medel. I övriga scenarier har antaganden gjorts som innebär en mer positiv, respektive en mer negativ utveckling för inkomstpensionssystemets finansiella ställning.

En hög avkastning i buffertfonden kan mildra effekterna av en i övrigt negativ utveckling för pensionssystemet. I det pessimistiska scenariot har därför det framtida utvecklingsförloppet beräknats för olika antaganden om buffertfondens avkastning.

Dessa framskrivningar sträcker sig 75 år framåt i tiden. Om 75 år prognostiseras befolkningsstrukturen att vara olik den vi har i Sverige i dag, detta illustreras i befolkningspyramiderna i marginalen. Basscenariot och det optimistiska scenariot har samma demografiska antaganden. Som jämförelse visas även hur befolkningspyramiden såg ut för 75 år sedan, det vill säga år 1931. Då var återstående medellivslängd för en 65-åring ungefär 13 år, i dag är den cirka 19 år och år 2081 beräknas den vara 22 år, samma i både bas- och pessimistisk demografi. För 75 år sedan var 9 procent av befolkningen över 65 år, i dag är denna andel 17 procent. År 2081 beräknas andelen vara 23 procent i scenariot med basdemografi och 30 procent i scenariot med pessimistisk demografi.

Resultaten av framskrivningarna redovisas som beräkningar av avgiftsnetto, buffertfondens storlek, balanstal samt genomsnittlig pensionsnivå för nyblivna pensionärer. Sammanfattningsvis kan sägas att i alla tre scenarierna är avgiftsnettot negativt från cirka år 2009 och under ganska många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsintkomsterna, men det är endast i det pessimistiska scenariot som detta så småningom leder till att buffertfonden töms. Att fonden töms beror på att antalet personer i aktiv ålder är lågt och att buffertfondens avkastning också är låg i detta scenario. Det är endast i det pessimistiska scenariot som balanseringen aktiveras. Den främsta orsaken är buffertfondens höga avkastning under 2006. Dessutom är pensionssystemets övriga bestämningsfaktorer mer positiva i denna framskrivning än tidigare år. Den främsta orsaken till detta är en positivare befolkningsprognos.

Detta kapitel avslutas med en diskussion om beräkning av pensionsnivåer och kompensationsgrad. I år har framskrivningarnas pensionsnivåer kompletterats med de kompensationsgrader som finns i varje individs orange kuvert. Dessa kompensationsgrader har beräknats genom att dividera varje individs prognos för pensionen vid 65 års ålder med den egna inkomsten.

Avgiftsnettot

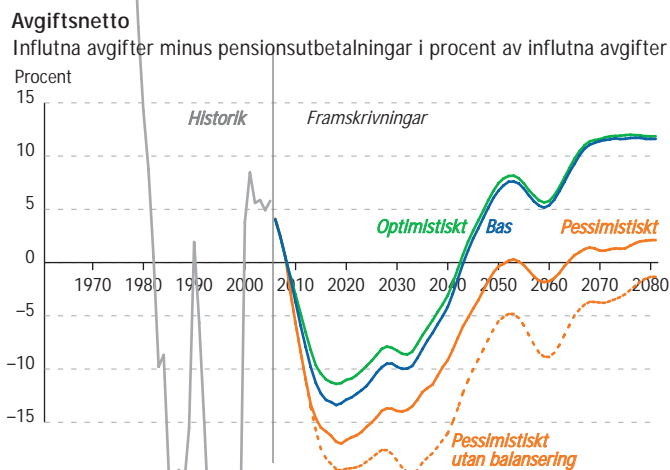
Pensionsutgifternas storlek är en funktion av systemets regler och hur dessa samverkar med demografiska och ekonomiska utvecklingsförlopp. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora, och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. Under vissa perioder är avgifterna större än utgifterna, andra perioder är det tvärtom. Över- och underskott hanteras via systemets buffertfond.

För att de tre framtidssceniernas avgiftsnetton, det vill säga inlutna avgifter minus pensionsutbetalningar, ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots inlutna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har för avgiftsnettot uttryckt i kronor.

När ATP-systemet infördes 1960 var avgiftsuttaget större än de inledningsvis blygsamma pensionsutgifterna, i procent av avgifterna var överskottet stort. Avgiftsnettot har varierat kraftigt sedan 1980. Variationerna förklaras främst av regelförändringar, dels i avgiftsprocenten som påverkat inkomsterna och dels i beräkningar av basbeloppet som påverkat utgifterna. En mindre del av variationerna i avgiftsnettot förklaras av förändringar i antalet pensionärer och antalet förvärvsarbetande.

Avgiftsnettot blir negativt från omkring år 2009, då 1940-talets stora årskullar lämnar arbetskraften och går i pension. Omkring år 2020 avtar försvagningen och så småningom minskar avgiftsunderskottet. Efter år 2044 är inkomsterna större än utgifterna i basscenariot och i det optimistiska scenariot. I det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot dock fortsatt negativt ytterligare cirka 20 år. Balanseringen begränsar avgiftsunderskottet till mellan 0 och 15 procent av avgiftsinkomsterna.

Det är endast i det pessimistiska scenariot som balanseringen aktiveras. Den minskning av pensionsnivån som balanseringen här leder till beskrivs i avsnittet Pensionsnivåns utveckling för olika årskullar.

Basscenariot

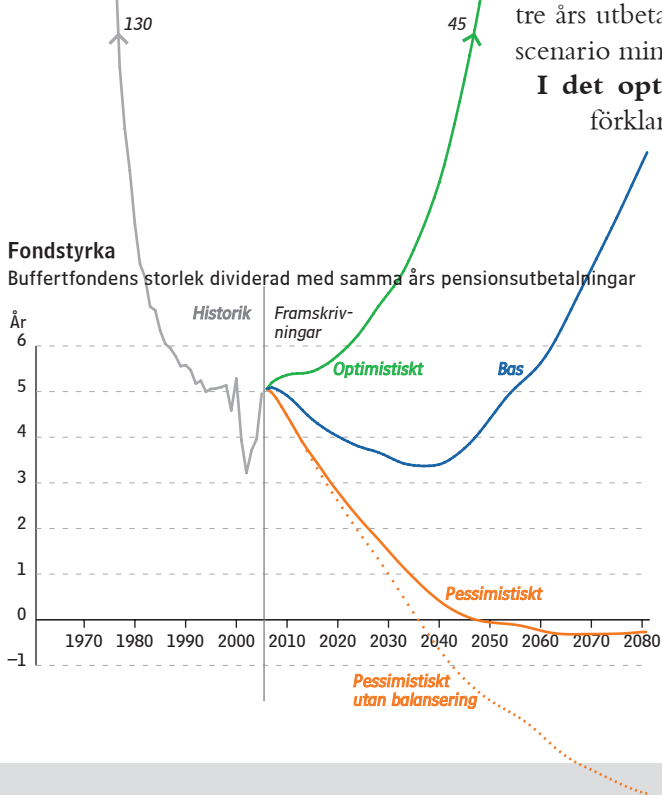
Bassceniots demografiska utveckling följer SCB:s befolkningsprognos från 2006. I den antas nativiteten öka från dagens nivå på 1,77 barn per kvinna till 1,85 år 2010 och därefter ligga kvar på den nivån. Medellivslängden för individer som uppnår 65 års ålder antas öka med i genomsnitt 36 dagar per år i början av perioden. Därefter avtar ökningstakten för att år 2050 vara cirka 15 dagar/år. Efter år 2050 är antagandena om dödlighet oförändrade. De senaste 20 åren har nettoinvandringen uppgått till i genomsnitt 24 400 personer per år och på grund av den tillfälliga asyllagen varit 52 000 år 2006. Under de första åren fram till 2015 antas en årlig nettoinvandring på i genomsnitt 26 000 personer. Från år 2015 beräknas genomsnittet till cirka 23 000 per år. Andelen personer 16–64 år som har en årsinkomst över ett (1) inkomstbasbelopp antas ligga kvar på nuvarande nivå omkring 84 procent, vilket ungefär motsvarar en sysselsättningsgrad enligt så kallad AKU-definition om 77 procent. Den reala tillväxten i snitt-

inkomst antas vara 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning har oförändrat antagits vara 3,25 procent per år. Samma avkastning, efter förvaltningskostnader, har antagits för premiepensionsfonderna i beräkningen av den framtida premiepensionen för en nybliven pensionär.

Optimistiskt scenario

De demografiska antagandena är desamma som i basscenariot, endast ekonomiska faktorer skiljer scenarierna åt. I det optimistiska scenariot är andelen personer i åldrarna 16–64 år med en årsinkomst över ett inkomstbasbelopp 86 procent, den reala tillväxten i snittinkomst 2,0 procent efter år 2010 och real buffertfondavkastning 5,5 procent. Även premiepensionsavkastningen antas vara 5,5 procent realt, efter förvaltningskostnader. Ur ett historiskt perspektiv är vare sig tillväxt- eller avkastningsantagandet särskilt högt.

¹² En bidragande orsak är en marginell, i princip 6 månaders, eftersläpning mellan den tidpunkt då underskottet uppstår och åtgärdas med balanseringen.

Buffertfonden

Buffertfondens storlek kan uttryckas i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror både på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

Historiskt är fondstyrkan hög eftersom införandet av ATP-systemet 1960 innebar att det år 1960 inflöt avgifter samtidigt som pensionsutbetalningarna var små. Varefter antalet ATP-pensionärer har ökat har fondstyrkan minskat. I genomsnitt har fondstyrkan varit knappt fem år sedan 1990.

I basscenariot medför avgiftsunderskottet att fondstyrkan långsamt minskar. Fondstyrkan är som lägst år 2036 och motsvarar då drygt tre års utbetalningar. I tidigare framskrivningar har fondstyrkan i detta scenario minskat till en nivå strax över två.

I det optimistiska scenariot växer fondstyrkan kraftigt. Detta förklaras av det begränsade avgiftsunderskottet och av att fondavkastningen är hög i förhållande till snittinkomstens utveckling. År 2050 motsvarar fondens storlek nästan femton års pensionsutbetalningar.

I det pessimistiska scenariot töms buffertfonden år 2048 och är därefter svagt negativ. Trots att balanseringen aktiverats redan år 2013 töms således fonden och blir negativ. Detta beror huvudsakligen¹² på att beräkningen av omsättningstiden underförstått innebär ett antagande om att befolkningens mängden är konstant. Vid en trendmässig minskning av befolkningen i yrkesaktiva åldrar innebär detta antagande att omsättningstiden överskattas något. Att balanseringen utformats på ett sätt som inte eliminerar risken för att buffertfonden kan tömmas är ett medvetet val. Denna risk har hanterats genom att fonderna givits en lånerätt. Eventuell upplåning ska ske via Riksgäldskontoret.

Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalalternativet. Nativiteten antas till 1,65 barn per kvinna. Nettoinvandringen antas under åren fram till 2015 uppgå till i genomsnitt 17 000 personer per år och för åren därefter till 15 000 per år. Nativiteten och migrationen följer SCB:s låga antaganden i befolkningsprognosen från 2006. Medellivslängden utvecklas som i de två övriga scenarierna. Antagandet om arbetskraftsdeltagandet är samma som i basscenariot, men den reala tillväxten i snittinkomsten är här 1 procent på sikt. Buffertfondens och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, är också 1 procent. Med en avkastning lika med ökningen i snittinkomst bidrar i princip inte buffertfondens avkastning till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir en demografiskt betingad och för systemets finansiering neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet

växer långsamt i förhållande till den eftersträlvade indexeringen i snittinkomst. Det pessimistiska scenariot beskriver de risker som hanteras av balanseringen och hur pensionerna påverkas av en långvarig negativ utveckling.

När den antagna befolkningsminskningen upphör styrs buffertfonden mot en fondstyrka som lägst är noll. Under de år fonden är negativ betalas ränta på lånen. I diagrammet har låneräntan, via Riksgäldskontoret, antagits vara lika stor som den i scenariot antagna avkastningen, det vill säga 1 procent.

Att balanseringen inleds så tidigt innebär att den årliga minskningen av pensionsnivån relativt snittinkomstens utveckling till en början blir mycket liten men ökar något med tiden. För yngre årskullar blir balanseringseffekten cirka 3 procentenheter, se avsnittet Pensionsnivåns utveckling för olika årskullar.

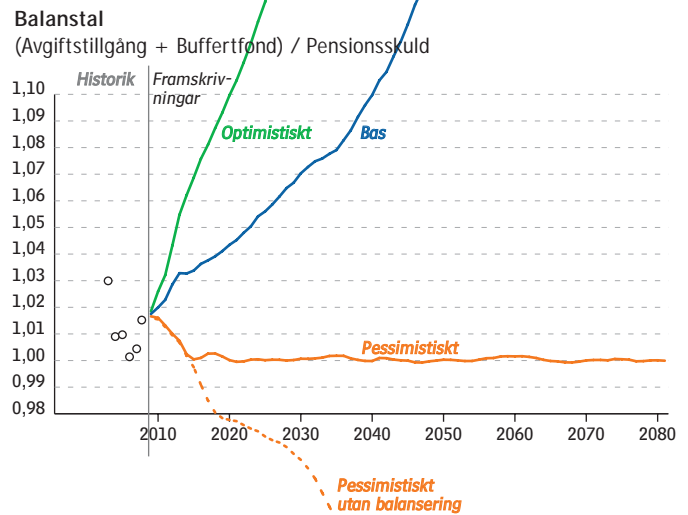
Inkomstpensionens finansiella ställning

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks med balanstalet. Då balanstalet faller under ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. Ett balanstal på 2,0, det vill säga tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna, innebär i princip att systemet är fullfonderat. Balaanstalet är fastställt för åren 2003–2008.

I **basscenariot** är balanstalet aldrig under ett och ställningen stärks för varje år. Efter år 2041 är balanstalet på en nivå över 1,1. En nivå som enligt förslaget i Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet (SOU 2004:25) innebär att utdelningsbara överskott föreligger. Några sådana regler har dock inte beslutats av riksdagen.

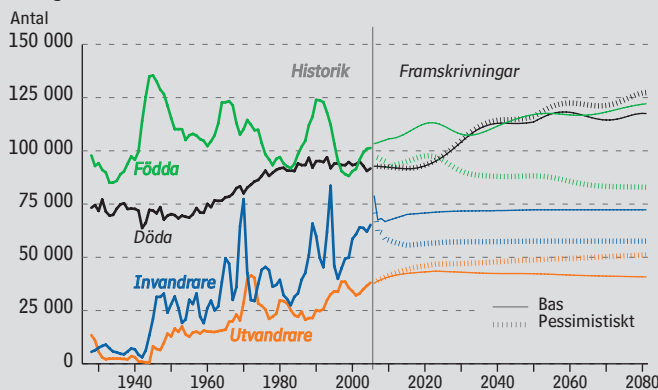
I **det optimistiska scenariot** stärks systemets finansiella ställning under i stort sett hela perioden. Från och med år 2019 överstiger balanstalet 1,1 och år 2050 är systemets tillgångar drygt 40 procent större än pensionsskulden.

I **det pessimistiska scenariot** faller balanstalet under 1,0000 år 2013, med följderna att balanseringen aktiveras. Balanseringen medför att systemets skuld förräntas i samma takt som systemets tillgångar växer. Balaanstalet stabiliseras därför vid nivån 1,0.

Beskrivning av antagandena i scenarierna

Födda, döda, invandrade och utvandrade, 1928–2005 och antaganden till 2081

Diagrammet visar befolkningsutvecklingen 75 år bakåt i tiden och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora födelsekullarna på 1940-, 1960- och 1990-talet framgår tydligt. Antalet döda ökar varje år, inte därför att dödligheten ökar utan för att befolkningen är större. Toppåren på invandringen är under 1960–1970-talet då Sverige hade arbetskraftsinvandring framför allt från Finland. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet då det kom många flyktingar från före detta Jugoslavien. De demografiska förutsättningarna är desamma i bas- och det optimistiska scenariot.

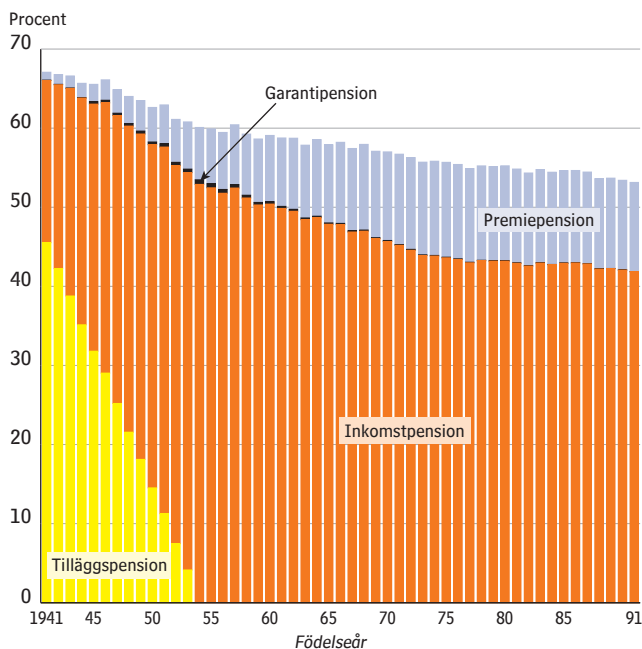
Genomsnittsinkomst och -pension i basscenariot

Kronor

Födelse- år	Pension vid 65 år	Genomsnitts- inkomst	Pensions- nivå, %
1940	10 800	16 400*	66
1965	14 600	25 200	58
1990	21 000	39 300	53

* En genomsnittlig månadsinkomst för en heltidsarbetande är cirka 24 300 kronor. Att genomsnittlig inkomst här är lägre än denna siffra beror på att i beräkningen av genomsnittlig inkomst ingår alla personer i åldern 16–64 år – oavsett om de har någon inkomst eller inte det aktuella året. Det enda krav som ställs för att ingå i beräkningarna är att man vid 65 års ålder har haft minst 30 år med pensionsgrundande inkomst. Deltids- och säsongsarbete drar ner både snittinkomsten och pensionen. Att inkomster över tak inte ingår i den genomsnittliga inkomsten minskar denna med cirka 10 procent.

Genomsnittspension vid 65 år i procent av genomsnittsinkomst, basscenariot

Pensionsnivåns utveckling för olika årskullar

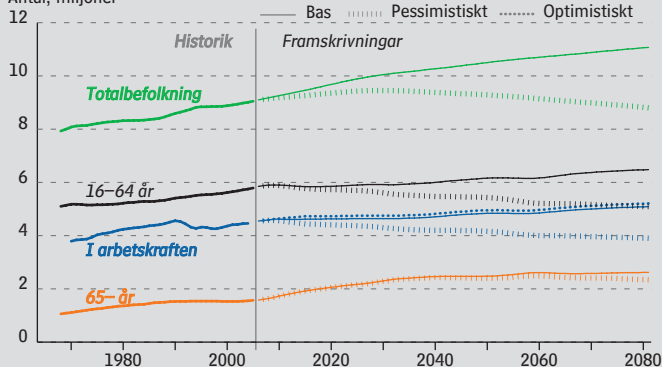
Pensionsnivån definieras här som genomsnittlig allmän pension vid 65 års ålder i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer med pensionsgrundande inkomst i åldrarna 16–64 år. För att denna nivå ska vara konstant krävs bland annat att förhållandet mellan yrkesaktiv tid och tid som pensionär är ungefärligen konstant. Om detta villkor ska uppfyllas samtidigt som medellivslängden ökar måste pensionsåldern förskjutas uppåt i åldrarna, alternativt måste inträdesåldern i yrkesverksamhet sjunka. För att pensionernas värde i förhållande till inkomsterna ska vara konstant krävs dessutom att balanseringen inte är aktiverad.

Scenariernas genomsnittliga pension vid 65 års ålder i procent av genomsnittsinkomsten beskrivs i följande stapeldiagram, ett för varje scenario.

I **basscenariot** sjunker den genomsnittliga pensionsnivån vid 65-årsåret, från 66 procent för årskullen född 1940 till 53 procent för årskullen född 1990. 9,6 procentenheter av denna minskning beror på den förväntade ökningen i medellivslängd. Resterande del av minskningen förklaras bland annat av att beräkningarna utgörs av personer med 30 eller fler yrkesverksamma år i Sverige. ATP-systemet är i förhållande till det nya systemet särskilt generöst mot personer som arbetat endast 30 år. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras, stabiliseras pensionsnivån på drygt 60 procent av snittinkomsten. Ett förlängt arbetsliv ger också högre pension från arvsvinster och den pensionsrätt som tjänas in under dessa extra år. Den förlängda livslängdens påverkan på pensionsålder, för att behålla samma pensionsnivå som äldre årskullar beskrivs i tabellen på sidan 31.

Befolkningens storlek, m.m.

Antal, miljoner

Antalet personer över 65 år förändras inte nämnvärt mellan scenarierna eftersom antagandena om dödlighet är desamma i alla scenarierna. Antalet personer med inkomst avser de med inkomst över ett inkomstbasbelopp. De historiska uppgifterna är skattade.

Antagandet om andelen med inkomst är desamma i både basscenariot och det pessimistiska scenariot och är högre i det optimistiska scenariot.

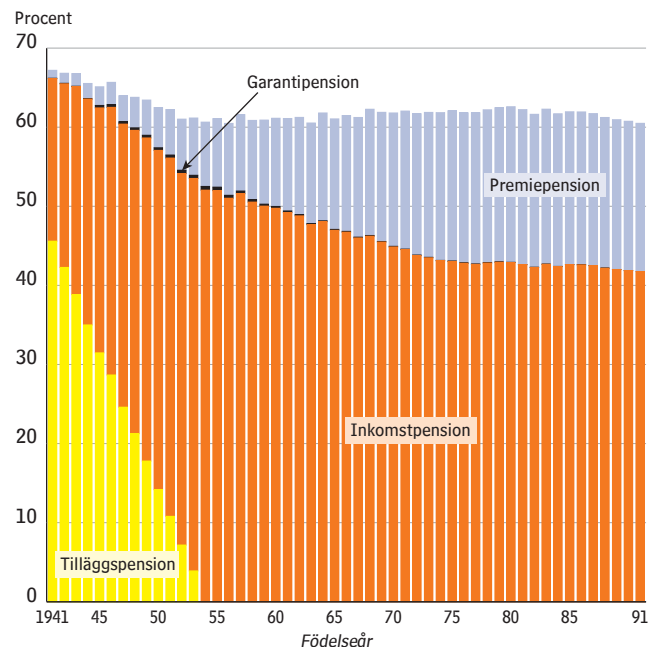
I basscenariot överstiger premiepensionssystemets avkastning på 3,25 procent den antagna tillväxten i snittinkomst som är 1,8 procent. Det leder till att premiepensionens andel av den allmänna pensionen blir större än vad som motsvaras av dess avgifter.¹³ För de yngsta årskullarna uppgår premiepensionen till drygt 11 procent av snittinkomsten och inkomstpensionen till omkring 42 procent. Garantipensionen för de som arbetat 30 år eller mer har redan från början endast marginell betydelse i basscenariot. Eftersom garantipensionen antagits vara konstant i fasta priser minskar dess betydelse varje år i takt med att inkomsterna växer. Realismen i antagandet kan dock ifrågasättas. Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och tillväxten i snittinkomst påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och tillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra.

¹³ Ett annat skäl till att premiepensionen är förhållandevis större är att den tillgodoräknade räntan i delningstalet är högre för premiepensionen än för inkomstpensionen, se avsnittet Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga A.

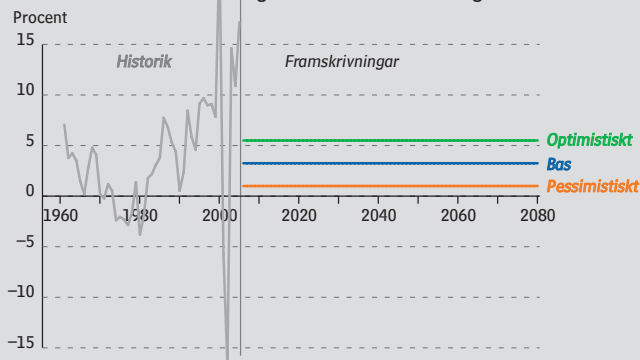
I de två andra scenarierna är tillväxten i genomsnittsinkomsten lägre respektive högre än i basscenariot. Så länge balanseringen inte aktiveras, förräntas (indexeras) inkomstpensionen med tillväxten i snittinkomsten och växer således i samma takt som denna. Förhållandet mellan pension och snittinkomst påverkas då inte av tillväxten, och pensionen i procent av inkomsten förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre uttryckt i kronor vid lägre tillväxt respektive högre vid högre tillväxt.

I det optimistiska scenariot är premiepensionsavkastningen 3,5 procentenheter högre än tillväxten i snittinkomst, 5,5 procent jämfört med 2 procent. Den förhållandevis höga premiepensionen som den höga avkastningen leder till kompenserar helt för effekten av livslängdsökningen. Om pensionsåldern skulle stiga i takt med medellivslängden, skulle pensionsnivån ligga konstant på en nivå motsvarande cirka 70 procent. I båda de prognosalternativ som görs för varje försäkrad i det orange kuvertet är skillnaden mellan inkomstillväxt och premiepensionsavkastning också 3,5 procentenheter.

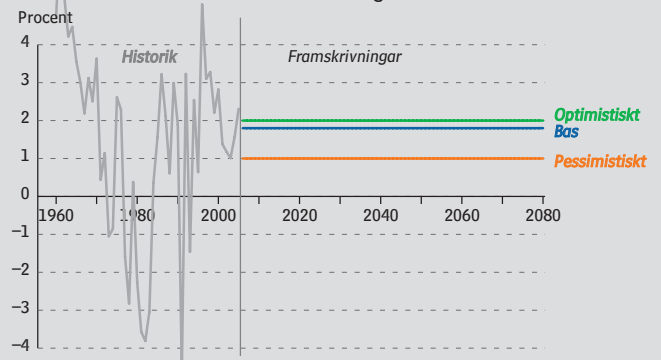
Genomsnittspension vid 65 år i procent av genomsnittsinkomst, optimistiskt scenario

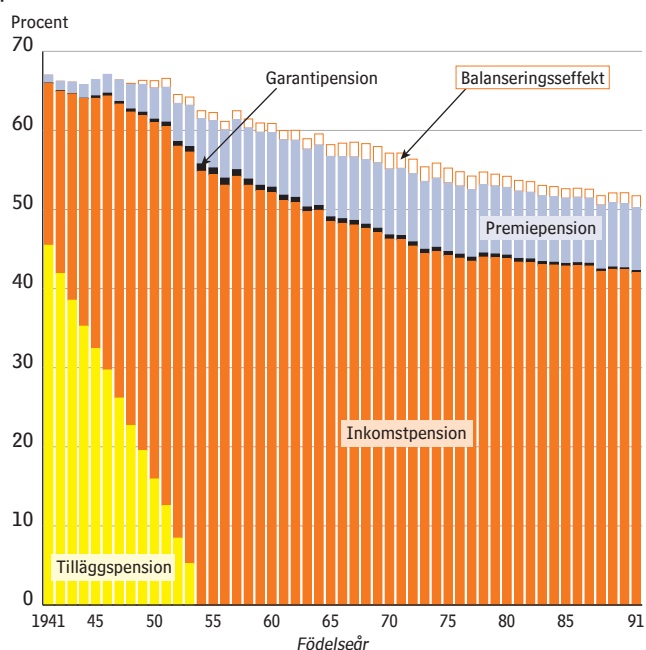
Buffertfondens avkastning 1960–2005 och antaganden till 2081

Reallönetillväxt 1960–2005 och antaganden till 2081

Genomsnittspension vid 65 år i procent av genomsnittsinkomst, pessimistiskt scenario

I det pessimistiska scenariot är tillväxten i snittinkomst 0,8 procentenheter lägre än i basscenariot. Avkastningen är också lägre, 1 procent i stället för 3,25 procent. Den lägre avkastningen medför att premiepensionen blir lägre både i kronor och som andel av total pension. De i förhållande till basscenariot lägre inkomstgrundade pensionerna medför att garantipensionen får större betydelse.

Av diagrammet framgår också balanseringens effekt på pensionen. Balanseringen aktiveras år 2013. För de som är födda 1954, den första årskull som inte får någon del av pensionen i form av tilläggs pension, har pensionsnivån vid 65 års ålder sänkts med 0,9 procentenheter relativt snittinkomsten på grund av balanseringen. Samtidigt höjer garantipensionen den totala pensionsnivån, med i genomsnitt lika mycket. För årskullen född 1990 har balanseringen inneburit en minskning av pensionsnivån med 1,4 procentenheter, medan garantipensionen höjer pensionsnivån med 0,3 procentenheter relativt snittinkomsten.

Livslängdseffekt och behövlig pensionsålder

I föreliggande beräkning av den så kallade livslängdseffekten används medellivslängden för de födda 1930, som var 65 år vid tidpunkten för principbeslutet om att reformera pensionssystemet som jämförelse. SCB antar att medellivslängden fortsätter att öka ganska kraftigt framöver. Det medför att delningstalet vid 65 års ålder ökar från 14,8 för personer födda 1930¹⁴ till 18,3 för personer födda 1990. Det högre delningstalet innebär att den månatliga pensionen blir 19 procent lägre för årskull 1990 relativt de demografiska förhållanden som gällde då principerna för pensionsreformen fastställdes, förutsatt att de väljer att ta ut pension vid 65 års ålder. För att kompensera för den negativa effekten på pensionsnivån som ökningen i medellivslängden medför måste 90-talisterna arbeta 38 månader längre, det vill säga pensionera sig vid 68 år och två månaders ålder. Även med denna högre pensionsålder prognostiseras

¹⁴ Inga delningstal har fastställts för årskull 1930 vars ingångspensioner beräknades helt enligt ATP-systemets regler.

Övriga beräkningsförutsättningar

Scenariernas antaganden gäller från 2007, fondavkastningen gäller dock från och med 1 januari 2006.

Garantipensionen är prisindexerad, vilket innebär att de med lägst pensioner får allt lägre pension i förhållande till snittinkomsten och att skatteinnehållet i pensionsavgiften för låginkomsttagare minskar. Effekten över 75-årsperioden är mycket kraftig. Med 1,8 procent årlig ökning i snittinkomst är snittinkomsten år 2080 nästan fyra gånger så stor som år 2005. Mot slutet av kalkylperioden är därför garantipensionen av helt marginell omfattning.

I och med att pensionsskulden indexeras med utgångspunkt från snittinkomstens tillväxt kan det förefalla onödigt att variera tillväxten i snittinkomst i scenarierna. Inkomstpensionssystemet är ju utformat för att anpassa pensionernas värde i förhållande till utvecklingen i snittinkomst. Eftersom ATP-skulden till förvärsaktiva indexeras med prisutvecklingen är dock inkomstpensions-

systemet inledningsvis inte stabilt i förhållande till tillväxten i snittinkomst. Vidare har förhållandet mellan ökningen i snittinkomst och buffertfondavkastningen betydelse för inkomstpensionens finansiella utveckling. Avkastningens förhållande till tillväxten i snittinkomst har via premiepensionen också en betydelse för pensionsnivån. Buffertfonden bidrar i de tre scenarierna olika mycket till inkomstpensionens finansiering. I basscenariot överstiger buffertfondens avkastning tillväxten i snittinkomst med 1,45 procentenheter (3,25–1,8). I det optimistiska scenariot överstiger avkastningen tillväxten i snittinkomst med 3,5 procentenheter. I det pessimistiska scenariot är avkastningen lika med ökningen i snittinkomst.

personer födda 1990 att få leva en längre tid som pensionärer än de som är födda 1930, nämligen 19 år och 5 månader jämfört med 17 år och 5 månader. Jämfört med beräkningarna i årsredovisningen 2005 har erforderlig pensionsålder ökat med en till två månader.

En av de första årskullarna som hade 65 år som pensionsålder var de som är födda 1911. De fyllde 65 år 1976 och hade då en förväntad tid som pensionär på ungefär 16 år.

Medellivslängden och pensionsåldern

Årskull född år	...fyller 65 år	Prognostiserat delningstal	Livslängds-effekt vid 65	Behövlig pensionsålder	Tid som pensionär
1930	1995	14,84	0 %	65 år	17 år 5 månader
1938	2003	15,56	-5 %	65 år 8 månader	17 år 10 månader
1940	2005	15,69	-5 %	65 år 9 månader	18 år
1945	2010	16,17	-8 %	66 år 2 månader	18 år 3 månader
1950	2015	16,54	-10 %	66 år 6 månader	18 år 6 månader
1955	2020	16,88	-12 %	66 år 10 månader	18 år 8 månader
1960	2025	17,15	-13 %	67 år 1 månad	18 år 11 månader
1965	2030	17,39	-15 %	67 år 4 månader	19 år
1970	2035	17,63	-16 %	67 år 7 månader	19 år 2 månader
1975	2040	17,86	-17 %	67 år 9 månader	19 år 3 månader
1980	2045	18,02	-18 %	67 år 11 månader	19 år 3 månader
1985	2050	18,17	-18 %	68 år 1 månad	19 år 3 månader
1990	2055	18,32	-19 %	68 år 2 månader	19 år 5 månader

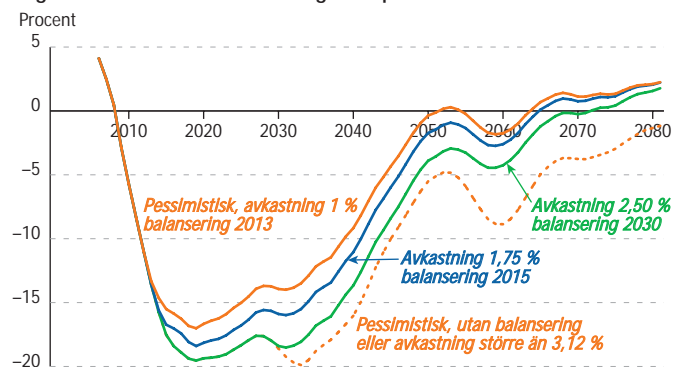
Balansering, avkastning och garantipension

En för pensionssystemet negativ demografisk och/eller ekonomisk utveckling kan kompenseras av en hög avkastning på buffertfonden. I det pessimistiska scenariot aktiveras inte balanseringen om buffertfondens avkastning är 3,12 procent eller mer. Denna avkastning kompenserar, vid en tillväxt i snittinkomst på 1 procent, för den påfrestning som systemet utsätts för vid en nativitet om 1,65 barn per kvinna och den ganska kraftiga ökningen i medellivslängd som antas i alla tre scenarierna. Högre avkastning innebär att systemet har råd med större negativa avgiftsnetton.

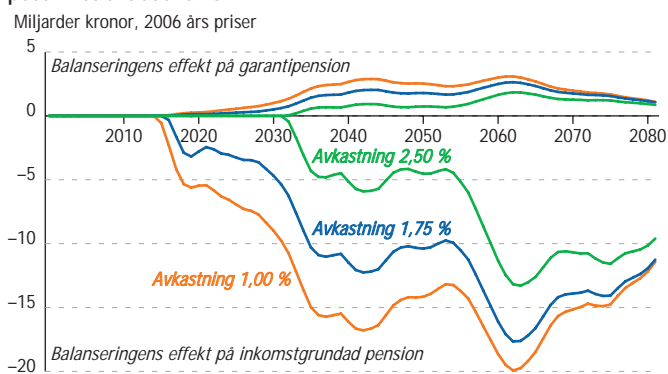
För att ge en uppfattning om kraften i den påfrestning som det pessimistiska scenariot innebär, varierar avkastningsantagandet i det pessimistiska scenariot. Avkastningen 1 procent ersätts då med 1,75 eller 2,5 procent real årlig avkastning. Avkastningen 2,5 procent innebär att förrentningens bidrag till finansieringen av pensionsutgifterna – som i stort bestäms av avkastningens förhållande till snittinkomstens tillväxt – nästan är detsamma som i basscenariot. Med en avkastning på 3,12 procent så aktiveras inte balanseringen.

Med en avkastning på 2,5 procent per år aktiveras balanseringen år 2030, medan det med 1,75 procent avkastning sker redan år 2015. Med en avkastning om 1 procent aktiveras, som nämnts, balanseringen år 2013. I samtliga fall blir minskningen av inkomstpensionerna som mest cirka 7 procent.

Avgiftsnetto vid olika avkastning i det pessimistiska scenariot

Effekt på inkomst- och garantipension av balanseringen, pessimistiskt scenario

Om balanseringen aktiveras minskas indexeringen och pensionsnivån minskas därmed i förhållande till utvecklingen av snittinkomst. Garantipensionens konstruktion medför att pensionärer med en pension om 0–1,26 prisbasbelopp (0–1,14 för gifta) får ett oförändrat utbetalt belopp genom att garantipensionen helt kompenserar för den lägre inkomstpension som balanseringen medför. Individer med en pension på 1,26–3,07 prisbasbelopp (1,14–2,72 för gifta) kommer genom garantipensionen att kompenseras till 48 procent av minskningen av den inkomstgrundade pensionen som balanseringen medför. Övriga kompenseras inte alls. Kompensationen via garantipensionen innebär att staten finansierar en del av den minskning av inkomstpensionen som orsakas av en negativ utveckling. Vid förlopp som normalt medför krympande samhällsekonomiska resurser ökar därmed det inkomstomfördelande inslaget i det allmänna pensionssystemet. Den ökade kostnaden för garantipension motsvarar som mest drygt 13 procent av den besparing pensionssystemet gör när det balanseras.

Något om pensionsnivå och kompensationsgrad

Det finns många metoder att beräkna ersättningsnivån i en pensionsordning. Den inkomst som den beräknade pensionen jämförs med kan definieras på olika sätt och det finns många möjliga urval av individer att göra beräkningar för.

Vilken inkomst som den beräknade pensionen är lämplig att jämföras med är beroende av vilken inkomstprofil som använts vid beräkningen. Används en rak inkomstprofil¹⁵ är det naturligt att jämföra pensionens storlek med den inkomst som personen hade året före pensioneringen.

Om en konkav inkomstprofil¹⁶ används vid beräkningen blir frågan om vilken inkomst pensionen bör jämföras med svårare. Beräknas kompensationsgraden genom att jämföra pensionen med det sista årets inkomster finns en risk för att en sådan beräkning ger en kompensationsgrad som kan anses vara missvisande hög. Ett sätt att hantera problemet är att jämföra pensionen med den genomsnittliga inkomsten ett antal år före pensioneringen. Vanligt är då att ta genomsnittsinkomsten i åldrarna 60–64 år.

Vid beräkningarna av pensionsnivån i det här kapitlet har frågan om vilken inkomst som 65-årspensionen ska jämföras med hanterats annorlunda. Här jämförs pensionen med genomsnittsinkomsten för alla personer i beräkningen som är 16–64 år. Ett skäl till detta är att det minskar pensionsnivåns känslighet för antaganden om inkomstprofilens utseende. Den valda jämförelseinkomsten har däremot den uppenbara bristen att den pensionsnivå som beräknas i princip inte säger någonting om den inkomstförändring som kan förväntas vid övergången till pension. Här används därför begreppet pensionsnivå för att peka på att det som beskrivs inte är kompensationsgrader.

¹⁵ Med rak inkomstprofil menas att inkomsten för alla åldrar i arbetskraften växer i takt med den allmänna inkomstutvecklingen fram till pensionsåldern, en rak profil innebär att alla personer varje år antas ha en och samma inkomstutveckling fram till pensionen.

¹⁶ Med en konkav inkomstprofil kommer varje åldersgrupp få en åldersspecifik inkomstutveckling varje år fram till pension. I normalfallet ökar inkomsterna snabbare i början av arbetslivet och inkomsterna sjunker från omkring 57 års ålder. En förklaring till minskningen är att i dessa åldrar minskar årsarbetstiden, vilket kan ses som en förberedelse av övergången till pension.

Att måttet pensionsnivå i princip inte ger information om inkomstförändringen vid övergång till pension hindrar inte att det i praktiken ändå ger sådan information. Det beror på att genomsnittlig pensionsgrundande inkomst (PGI) för personer 16–64 år mycket nära överensstämmer med genomsnittlig PGI för personer 60–64 år. Det spelar ingen större roll för resultatet vilken definition som används. Således sammanfaller den pensionsnivå som beräknats här nära med den kompensationsgrad som skulle ha blivit resultatet om den genomsnittliga inkomsten varje person hade vid åldern 60–64 år använts som jämförelseinkomst. Skulle däremot inkomsten vid 64 års ålder användas som jämförelseinkomst skulle kompensationsgraderna öka betydligt i förhållande till de pensionsnivåer som redovisas här.

I redovisningen av pensionsnivåerna exkluderas de personer som vid 65 års ålder har färre än 30 år med en inkomst om minst ett inkomstbasbelopp vid beräkningen av genomsnittspension och genomsnittsinkomst. Detta för att pensionsnivån ska spegla förhållandena för de som tillbringar större delen av sitt yrkesverksamma liv i denna pensionsordning.

Ytterligare en fråga att ta ställning till är om inkomster som inte är försäkrade i det allmänna pensionssystemet ska vara med i beräkningen av jämförelseinkomsten eller inte. Här har vi valt att bara ha med de inkomster som är försäkrade i det allmänna pensionssystemet. Av alla pensionsgrundande inkomster i Sverige ligger cirka 9 procent över intjänandetaket om 7,5 inkomstbasbelopp. Lägg inkomster över inkomsttaket till jämförelseinkomsten bestämd som genomsnittlig PGI för personer med PGI i åldrarna 16–64 år, ökar denna med 9 procent. Det sänker pensionsnivån med cirka åtta procent.

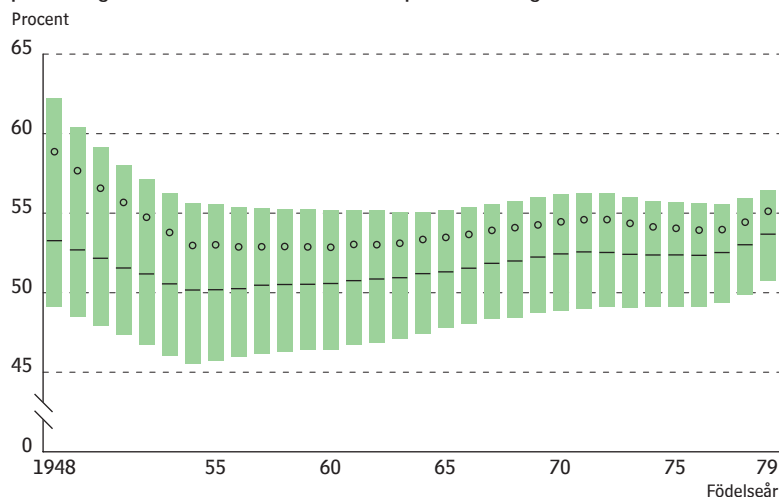
Här jämförs bruttopensioner med bruttoinkomster. Den 1 januari 2007 infördes skattereduktion för förvärvsarbete, vilket innebär att det inte längre är samma skatt på pension och den större delen av de inkomster som ingår i pensionsgrundande inkomster. I de pensionsgrundande inkomsterna under inkomsttaket är cirka 88 procent inkomster av förvärvsarbete. Införandet av skatteavdraget medför att pensionsnivån sjunker cirka 2 procentenheter, om skillnader i beskattning mellan olika inkomsttyper beaktas.

I det orange kuvertet görs varje år pensionsprognoser för varje försäkrad med utgångspunkt från varje individs faktiskt intjänade pensionsrätt. När kuvertet skickas i februari/mars finns inkomstuppgifter fram till och med kalenderåret två år före det år kuvertet skickas. De kuvert som skickades i februari 2007 utgick således från alla inkomster varje individ intjänat till och med 2005.

Kompensationsgrad har beräknats utifrån dessa prognoser genom att varje individs pensionsprognos vid 65 års ålder i alternativet med noll procent tillväxt, exklusive eventuell garantipension, divideras med samma individs pensionsgrundande inkomst år 2005¹⁷. Ett genomsnitt för varje ålder/årskull har därefter beräknats genom att summera alla kompensationsgrader och dividera med antalet individer i årskullen.

¹⁷ För personer som inte hade någon inkomst detta år kan inte någon kompensationsgrad beräknas och de har uteslutits från beräkningen. Personer med kompensationsgrad större än 150 procent har också uteslutits ur beräkningen. Detta för att så höga kompensationsgrader oftast beror på så låg inkomst att den vanligen är tillfällig.

Orange kuvertets kompensationsgrader – allmän pension vid 65 år i procent av pensionsgrundande slutinkomst. Garantipensionen ingår inte

I diagrammet markerar tvärstreck i boxen medianen och cirkeln medelvärdet. Boxen beskriver 25:e respektive 75:e percentilen (inom vilken 50 procent av observationerna i varje åldersgrupp finns).

Källa: 3 559 299 individuella prognoser i orange kuvertet 2007

Både antagandena bakom denna beräkning och metoden som använts skiljer sig på väsentliga punkter från den som används i beräkningen av pensionsnivåerna i tabellen på sidan 28 samt i de tre stapeldiagrammen. I beräkningen av pensionsnivå är jämförelseinkomsten snittinkomsten under intjänandetaket för personer i ålder 16 till 64 år respektive år. I diagrammet ovan är jämförelseinkomsten inkomsten under tak år 2005 för respektive individ – vilket motsvarar slutinkomsten eftersom inkomstutvecklingen antas vara noll. För unga individer, med få intjänandeår innebär detta att kompensationsgraden beräknats med en nära nog rak löneprofil. För personer som är relativt nära pensionsålder beräknas pensionen med de faktiska inkomster personerna haft – vilket i genomsnitt innebär en konkav profil.

De höga kompensationsgraderna för de äldsta årskullarna förklaras delvis av att deras egna inkomster som här används som jämförelseinkomst har börjat sjunka. Det ger högre kompensationsgrad med den metod som här används¹⁸. Att spridningen i kompensationsgrad minskar för varje yngre årskull förklaras av att beräkningen blir mer fiktiv och rak för varje yngre årskull. Den svaga ökningen av kompensationsgraderna från och med årskullarna födda vid mitten på 1950-talet förklaras av att premiepensionen har större betydelse för dessa årskullar. Den antagna överavkastningen om 3,5 procent och att livslängden antas öka i lägre takt gör att kompensationsgraden vänder svagt uppåt från årskull 1955.

¹⁸ En annan förklaring är att de äldre årskullarnas ATP-delar inte justeras ner med medellivslängdens ökning på det sätt som sker i det nya systemet.

Temaartikel: Livsinkomstprincipen jämfört med 15- och 30-årsreglerna

”Varför ska man jämföra med ett system som ändå inte skulle hålla?” Det är ett av svaren på frågan vilket pensionssystem, det gamla ATP-systemet eller det reformerade systemet, som skulle ge den bästa pensionen. Att den ekonomiska och demografiska utvecklingen krävde en reform är det nog ingen tvekan om. Utan någon åtgärd alls skulle försörjningsbördan vid låg tillväxt i ekonomin bli för tung för de förvärvsaktiva. ATP-systemet hade inte heller lämnats helt utan åtgärd – under 1990-talet minskades ATP-pensionernas uppskrivning genom olika justeringar av basbeloppet. Pensionsreformen syftade till att göra systemet mer följsamt till den samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen och att stärka sambandet mellan avgift och förmån. Dessutom framfördes betydande kritik ur rättvisesynpunkt mot 15- och 30-årsreglerna¹⁹ i ATP-systemet. Livsinkomstprincipen, som innebär just ett sådant stärkt samband, ansågs rättvisare, dock först efter vissa kompletteringar som till exempel barnårsrätten.

Det gamla tjänar ofta som en referenspunkt för att lättare förstå det nya. Det gamla pensionssystemet har ju också, naturligt nog, tjänat som en referenspunkt vid utformningen av det nya systemet. I denna artikel beskrivs utfallet av de olika intjänandereglerna, exemplifierade med personer födda 1938–1940 – för dem finns så gott som hela livets lönekarriär registrerad.

Artikeln behandlar alltså endast de reformerade intjänandereglernas effekt på den inkomstgrundade pensionens storlek. Ingen redovisning görs av hur stor total pension en pensionär skulle få att leva på i det reformerade systemet jämfört med i det gamla systemet med folkpension och ATP. Det gamla systemet som det såg ut före pensionsreformen finns över huvud taget inte längre kvar, inte ens för de äldre som inte omfattas av de nya intjänandereglerna, det vill säga för dem födda före 1938. Åren före 1999 beräknades pensionen med ett basbelopp som var reducerat med 2 procent. I samband med att pensionsreformen trädde i kraft 1999 togs reduktionen bort. Följsamhetsindexering av de inkomstgrundade pensionerna infördes 2002. Från samma tidpunkt är taket för den pensionsgrundande inkomsten inkomstindexerat²⁰. 2003 räknades folkpension och ATP om till tilläggspension. De särskilda skattereglerna för pensionärer inkluderades i det nya grundskyddet, garantipensionen.

En sammanfattning inleder artikeln. Därefter är den disponerad i följande fem avsnitt:

De nya pensionerna fasas in: Redovisning av hur stor pension som de nya pensionärerna faktiskt har tjänat in med det regelsystem som nu gäller. *Inkomstpensionen:* Kort beskrivning av inkomstpensionens utformning och bestämningen av avgiftssatsens storlek. *Tillväxten påverkar pensionen:* Tillväxtens betydelse för inkomstpensionen visas med ett par exempel. *Jämförelse av intjänanderegler för en genomsnittsindivid:* Jämförelse av inkomstpensionens och tilläggspensionens storlek, då beräkningarna grundats på en genomsnittlig inkomstprofil för perioden 1960–2004. *Jämförelse av intjänanderegler för individer:* Redovisning av utfallet av gamla respektive reformerade intjänanderegler, där beräkningarna utgår från pensionspoäng respektive pensionsbehållningar registrerade för personer födda 1938–1940.

För beskrivning av regelsystemet eller innebörden av speciella termer hänvisas till avsnittet Så fungerar den allmänna pensionen och till ordlistan. I bilaga A framgår hur inkomstindex, delningstal med flera faktorer beräknas.

¹⁹ 15-årsregeln: ATP bestäms av de 15 bästa inkomståren. 30-årsregeln: 30 intjänandeår krävs för full pension.

²⁰ Regelförändringen innebär att taket 2007 är 344 250 kronor i stället för 308 250 kronor.

Sammanfattning

I artikeln konstateras att

- Den reformerade pensionen ger en kompensation likvärdig med det gamla ATP-systemet under de förutsättningar i vilka reformarbetet tog sin utgångspunkt.
- Årskullarna 1938–1940 får en mindre del av sin tilläggspension utbytt mot inkomst- och premiepension. Den reformerade pensionen är i genomsnitt cirka 13 procent lägre för män och 19 procent lägre för kvinnor. Räknat med 1995 års delningstal, det vill säga om tiden som pensionär inte förlängts, hade den reformerade pensionen varit 8 procent respektive 15 procent lägre. Resultatet kan inte användas för att dra slutsatser om andra årskullar.
- Pensionssystemets regler påverkar människors beteende. På samma sätt som äldre generationer anpassade sig till ATP-systemets regler kan yngre generationer förväntas anpassa sig till det reformerade regelsystemet. De analyserade årskullarna kan förmodas ha anpassat sig för att dra nytta av ATP-systemets regler, vilket i så fall bidragit till det bättre utfallet för ATP jämfört med de nya reglerna.

Både inkomstpensionen och premiepensionen är avgiftsbaserade, det vill säga summan av individens inbetalade avgifter bestämmer livspensionens storlek. I varje system som bygger på ”sparande” är räntan eller avkastningen på sparkontot väsentlig för slutresultatet. Det gäller inte bara den genomsnittliga räntan under den totala spartiden utan också hur räntan varierar i tiden. En lång period med hög tillväxt såväl i löner (inkomstindex) som i premiepensionssystemets fonder följt av lågkonjunktur och börsnedgång när pensioneringen närmare sig är inget lyckat scenario för den enskilde. Tilläggspensionen påverkas däremot inte automatiskt av en sådan utveckling – värdet av individens bästa inkomstår ligger fast.

För systemets finansiering är det nödvändigt att anpassa utgifterna till tillgängliga resurser. För premiepensionen sker anpassningen automatiskt – fondandelarna blir mindre värda, kontot krymper – likaså i inkomstpensionssystemet genom inkomstindexeringen i kombination med balanseringen. I ATP-systemet anpassades pensionernas storlek genom justeringar av det basbelopp som styrde uppräkningsen av pensionerna.

Den reformerade pensionen utformades så att den för en person med jämn inkomstutveckling och vid cirka 2 procent årlig real tillväxt ska ge en pension på ungefär samma nivå som tilläggspensionen, om ytterligare ett par förutsättningar är uppfyllda. Jämförelsen utgick från för-

utsättningen att tilläggspensionen beräknades med det reducerade basbeloppet och inkomstpensionen med den livslängd som gällde vid reformbeslutet. Under perioden 1960–2005 har tillväxten, mätt med inkomstindex, varit i snitt 1,2 procent, men med betydande variation mellan åren. En inkomstpension beräknad på genomsnittsinkomster under samma period för personer födda 1940 blir ungefär lika stor som tilläggspensionen baserad på samma inkomster. Ett riktmärke för inkomstpensionens utformning var också att en person, som arbetar hela livet med en inkomstutveckling som följer den allmänna, ska få en pension som motsvarar 55–60 procent av slutlönen. Så blir också resultatet av

Pension beräknad på genomsnittsinkomster för årskull 1940

	Inkomst- och Premiepension (IP), kronor	Tilläggspension (TP), kronor	IP i procent av TP
<i>Typfallsberäkning med 1995 års beräknade delningstal</i>			
Män	13 000	12 700	102
Kvinnor	9 800	10 400	94
<i>Om det reducerade basbeloppet behållits</i>			
Män	13 000	12 400	105
Kvinnor	9 800	10 200	96

Pensionerna beräknade utan 20-delsinfasing.

den alternativa inkomstpensionsberäkningen med ett index som följer löneutvecklingen.

Typfallsberäkningar av utfallet i det gamla respektive det reformerade pensionssystemet har redovisats i olika sammanhang. I artikeln har faktiskt intjänade pensionsbehållningar och ATP-poäng för födelseårgångarna 1938–1940 använts för en jämförelse av det gamla och det reformerade systemets intjänanderegler. För varje individ har beräknats en inkomstpension och en tilläggspension som om hela den inkomstgrundade pensionen betalades ut enligt respektive regelsystem. Jämförelsen visar att tilläggspensionens intjänanderegler har givit ett bättre utfall än inkomstpensionens regler för de flesta män och för nästan alla kvinnor. Skillnaden mellan genomsnittlig tilläggspension och inkomstpension är också större för kvinnor än män.

I artikeln redovisas således två typer av pensionsberäkningar baserade på data för perioden 1960–2005, men med olika resultat. I det ena fallet, utgående från genomsnittsinkomster, ger gamla och reformerade intjänanderegler ungefär samma resultat. I det andra fallet, utgående från individuella pensionsbehållningar och pensionspoäng, visar sig 15- och 30-årsreglerna vara det fördelaktigaste alternativet för individen. En förklaring till de olika resultaten är att på grund av övergångsreglerna saknas arvsvinster för åren före 1999 i pensionsbehållningarna, vilket bidrar till att inkomstpensionerna i det sistnämnda fallet blir lägre. En annan förklaring är att en livsinkomstprofil baserad på genomsnittsinkomster har en jämnare utveckling än vad som oftast är fallet för olika individer – det bidrar till att tilläggspensionen i det förstnämnda fallet blir lägre.

Resultaten av dylika beräkningar är inte allmängiltiga. De är i det här fallet en följd av den allmänna tillväxten under perioden 1960–2005 och de individuella löneprofilerna för män och kvinnor i födelseårgångarna 1938–1940. Kvinnorna i dessa födelseårgångar har haft ett annorlunda förvärvsmönster än senare generationers kvinnor. Arbetskraftsdeltagande bland kvinnor har ökat kraftigt under deras förvärvsaktiva tid, vilket torde ha påverkat deras livsinkomstprofiler. En jämförelse mellan mäns och kvinnors intjänade ATP-poäng under livet pekar mot att kvinnorna i större utsträckning har haft en inkomstprofil som gjort det gynnsamt att bestämma pensionsnivån efter de bästa inkomståren. De kvinnor, som i dag är i förvärvsaktiv ålder, har redan från början haft en betydligt starkare anknytning till arbetslivet, trots att de i många fall fortfarande har haft huvudansvaret för barn och familj. Barnårsrätten i det reformerade pensionssystemet innebär extra pensionsrätt under åren med små barn, som kan kompensera för till exempel deltidsarbete under dessa år.

Pension beräknad på intjänade pensionsrätter och pensionspoäng för årskull 1940

	Inkomst- och Premiepension (IP), kronor	Tilläggspension (TP), kronor	IP i procent av TP
<i>Resultat med 2005 års delningstal</i>			
Män	11 600	13 400	87
Kvinnor	8 700	10 800	81
<i>Om livslängden inte ökat, resultat med 1995 års beräknade delningstal</i>			
Män	12 300	13 400	92
Kvinnor	9 200	10 800	85
<i>Om dessutom arvsvinster delats ut</i>			
Män	12 800	13 400	96
Kvinnor	9 600	10 800	89
<i>Om det reducerade basbeloppet behållits</i>			
Män	12 800	13 100	98
Kvinnor	9 600	10 600	91

Pensionerna beräknade utan 20-delsinfasing.

De nya pensionerna fasas in

De första årskullarna som omfattas av ålderspensionens nya intjänanderegler har nu fyllt 65 år, den ålder då de flesta väljer att gå i pension. De nya intjänandereglerna införs successivt genom den så kallade tjugondelsinfasningen²¹. De nya pensionärerna får därför den största delen av sin pension som tilläggs pension, det vill säga beräknad efter de gamla 15- och 30-årsreglerna. Hur stor pension en 65-åring får i genomsnitt redovisas nedan.

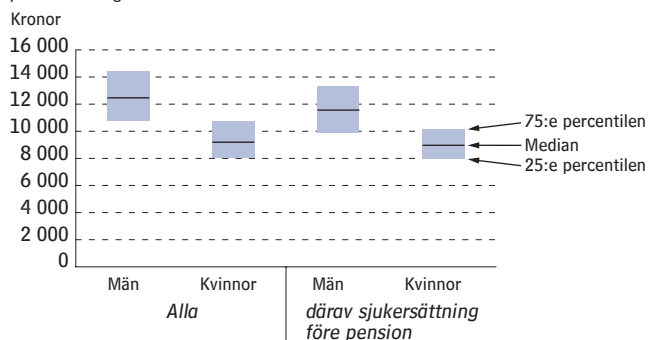
²¹ Pensionärer födda 1938 får 16/20 av sin intjänade tilläggs pension och intjänar inkomstpension med 4/20 av ett helt intjänande. Födda 1939 får 15/20 respektive 5/20 och födda 1940 får 14/20 respektive 6/20.

För män som gick i pension det år de fyllde 65 år uppgick det utbetalade pensionsbeloppet i december samma år till i snitt 12 500 kronor. I beloppet ingår tilläggs- och inkomstpension, garantipension till dem med låg pension och premiepension i den mån även denna har lyfts. Med snittbelopp avses här medianen, det vill säga 50 procent av männen fick en pension som var högre än detta belopp. Hälften av männen fick en pension i ett intervall mellan 10 800 kronor (25:e percentilen) och 14 500 kronor (75:e percentilen)²². Ungefär en tredjedel av männen lämnade arbetslivet med sjukersättning för att sedan få ålderspension vid 65 år. För dem var medianbeloppet cirka tusen kronor lägre.

²² 25 procent respektive 75 procent av männen har en pension under dessa nivåer.

Pension vid 65 år för män och kvinnor födda 1940

Särredovisning för personer som hade sjukersättning året före pensioneringen

Kvinnornas pension är betydligt lägre än männens, medianbeloppen skiljer med uppemot 3 500 kronor per månad. Den 75:e percentilen för kvinnorna motsvarar den 25:e percentilen för männen. Eller annorlunda uttryckt, 75 procent av kvinnorna men bara 25 procent av männen har en pension som är lägre än 10 800 kronor. Kvinnornas lägre pensioner är ett resultat både av att kvinnor generellt har lägre löner än män och av att de i större utsträckning har arbetat deltid och periodvis varit hemma för att ta hand om barn och familj. Dessa kvinnor hade ett betydligt lägre arbetskraftsdeltagande än de kvinnor som i dag är i förvärsaktiv ålder.

Över hälften av kvinnorna har garantipension jämfört med drygt 10 procent av männen. Utbetalt månadsbelopp uppgår i genomsnitt till omkring 1 000 kronor för såväl män som kvinnor.

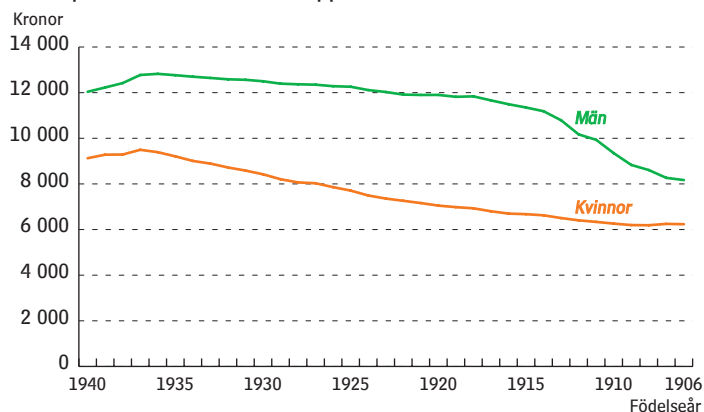
En redovisning av enbart utbetald inkomst- och tilläggs pension, inklusive garantipension, ger ingen fullständig bild av pensionärens ekonomiska standard. Flertalet har även någon typ av avtalspension och för många med låg pension är bostadstillägget en viktig del av totalinkomsten. För den enskilde är inte heller enbart det månatliga kronbeloppet av betydelse, utan också den totala pensionsnivån i förhållande till tidigare förvärsinkomster, kompensationsnivån. Någon komplett bild av pensionärernas ekonomiska standard eller beskrivning av kompensationsnivån kommer dock inte att ges här²³. Fokus ligger i stället på skillnader i tilläggs pensionens och inkomstpensionens intjänanderegler.

En jämförelse av ålderspensionens storlek för pensionärer i olika åldrar visar på en lägre medelpension för de yngre födelseårgångarna. Så blir fallet om inkomst- och premiepensionerna generellt sett är lägre än den tilläggs pension de ersätter. Även den hittills gynnsamma följsamhetsindexeringen har bidragit till skillnader mellan årskullarna²⁴.

²³ För att underlätta tolkningen av pensionsbeloppen kan nämnas att samma år var den genomsnittliga inkomsten (upp till taket 8,07 inkomstbasbelopp) i åldrarna 16–64 år för dem som hade sådan inkomst 18 300 kronor per månad. Motsvarande belopp för 64-åringarna, det vill säga födda 1941, var 15 900 kronor.

²⁴ Tilläggs pensionen följsamhetsindexeras från 65 års ålder. Före 65 år är pensionspoängen prisindexerad. För två pensionärer i olika ålder men med samma pensionspoäng kommer därmed den äldres tilläggs pension alltid att vara större än den yngres, om följsamhetsindexeringen överstigit förändringen i prisbasbeloppet, det vill säga varit reellt positivt.

Ålderspension 2005. Medelbelopp i december

I det tidigare diagrammet visades medianbeloppet för födda 1940 som tog ut pension 2005. I det här diagrammet, som visar medelvärden, ingår även personer med tidigt uttag, partiellt uttag och de med enbart garantipension.

Inkomstpensionen

Det reformerade systemet utformades så att en person som arbetar hela livet med en genomsnittlig inkomst ska få en kompensationsgrad på 55–60 procent. Vid 2 procents inkomstillväxt blir då den reformerade pensionen ungefär lika stor som tilläggs pensionen.

Inkomst- och premiepensionen bygger på livsinkomstprincipen. Individens pensionsbehållning beror på hur många år individen har arbetat och inkomstens storlek under dessa år. Pensionen bestäms i förhållande till förväntat antal utbetalningsår – ju senare pensionering desto högre månatligt belopp. Pensionsbehållningens storlek beror också på pensionsavgiftens (premiens) storlek och den årliga indexuppräknings (räntan/avkastningen) av behållningen. Vidare läggs varje år arvsvinster till behållningen och avdrag görs för förvaltningskostnader.

Avgiften

Avgiftens storlek är avgörande för pensionens storlek. I det reformerade systemet bestämdes avgiften så att inkomstpensionen under vissa förutsättningar skulle ge en pension av samma storleksordning som tilläggs pensionen²⁵. Tilläggs pensionen beräknades motsvara 55–65 procent av slutlönen²⁶ för en person med 2 procent årlig reallöneökning. Förutsättningarna för beräkning av avgiftssatsen var en individ som arbetar i 40 år med en inkomstutveckling som helt följer den allmänna inkomstutvecklingen i samhället. I ett sådant fall skulle inkomstpensionen motsvara 55–60 procent av slutlönen vid pensionsåldern 65 år. Detta uppnåddes med avgiftssatsen 18,5 procent, då beräkningen av delningstalet baserades på då aktuell livslängdsstatistik och normen 1,5 procent²⁷.

I det fortsatta arbetet med pensionsreformen gjordes ett par förändringar som påverkade såväl avgiftsuttag som inkomstpensionens storlek. Från 1999 är den allmänna pensionsavgiften inte pensionsgrundande. Avgiften betalas med 7 procent på inkomster upp till taket 8,07 inkomstbasbelopp. Individens pensionsgrundande inkomst minskas alltså med detta belopp. I och med att den allmänna pensionsavgiften samtidigt minskade den beskattningsbara inkomsten, minskades även den inkomst som pensionen skulle ersätta vid pensioneringen²⁸. Senare har dock beslutats att ge skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften.

²⁵ Prop. 1993/94:250 Reformering av det allmänna pensionssystemet.

²⁶ Ju lägre lön desto högre blir tilläggs pensionen i relation till slutlönen, eftersom det fasta folkpensionsbeloppet då utgör en större del av pensionen.

²⁷ Utan norm i delningstalet skulle en högre avgiftssats krävas.

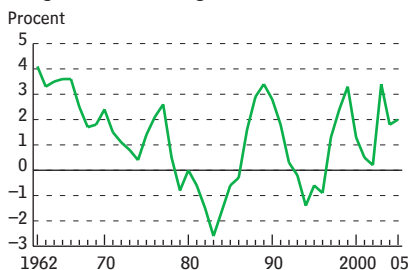
²⁸ Om avgiften på 7 procent i stället hade tagits ut som arbetsgivaravgift hade effekten blivit densamma. Lörens anpassning till den högre avgiftsnivån hade dock skett i långsammare takt.

²⁹ Delningstalet 14,84 i stället för 14,99.
 $(18,5 \cdot 0,93 / 14,84) / (18,5 / 14,99) = 94 \%$

³⁰ Kraftigt ökade arbetsgivaravgifter tog en betydande del av periodens löneökningstrymme. Under perioden 1961–2005 ökade genomsnittslönen (lön per anställd utan takbegränsning och exklusive sjukpenning och dylikt) reallt med 1,6 procent per år. Inräknat arbetsgivaravgifter var motsvarande ökning i snitt 2,2 procent per år.

³¹ Här avses alltså avgiftsavgdragets "retroaktiva" effekt. I den under rubriken "Avgiften" beskrivna sexprocentiga minskningen åsyftades avgiftsavgdragets effekt på intjänandet från 1999 och framåt.

Årlig real förändring i inkomstindex

Detta innebär i praktiken att avgiftssatsen har sänkts till 17,21 procent för inkomster som ligger under taket. Vidare höjdes normen i delningstalet till 1,6, vilket ger en något högre begynnelsepension. Sammantaget ger dessa två förändringar en 6 procent lägre pension²⁹ för dem som till fullo berörs av avgiftsavgdraget.

Indexeringen

Inkomstindexeringen av pensionsbehållningen för inkomstpension motsvarar räntan i systemet. Premiepensionskontots värdeförändring är avhängig prisutvecklingen på de fonder den försäkrade valt. Pensionspoängen för tilläggspension är prisindexerad och påverkas således inte av den allmänna reallöneutvecklingen.

Pensionsrätterna för inkomstpension har indexerats från och med årsskiftet 1961/1962. De tio första åren var den reala tillväxten i inkomstindex i genomsnitt 2,8 procent per år. Under första hälften av 1980-talet och mitten av 1990-talet var tillväxten negativ. Sammantaget för perioden 1961 till 2005 växte inkomstindex med reallt 1,2 procent per år³⁰.

Indexutvecklingen för åren 2000–2002 har påverkats negativt av avgdraget för allmän pensionsavgift. Avgdraget uppskattas ha reducerat den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten för 1999 med 6 procent. Effekten blev att pensionsbehållningen intjänad fram till dess blev lika mycket lägre³¹. Utan tjugondelsinfasningen, som gäller för mellangenerationen, skulle denna reducering i indexutvecklingen särskilt ha drabbat dem som snart skulle gå i pension.

Tillväxten påverkar pensionen

Den egna löneutvecklingen påverkar självklart alltid utfallet för en inkomstgrundad pension, om än i olika grad beroende på systemens utformning. Inkomstpensionen påverkas dessutom kraftigt av hur den allmänna tillväxten varierar under livet, medan tilläggspensionen inte påverkas alls². Hur inkomstpensionens storlek kan variera beroende på inkomstindexets utveckling visas med ett par exempel.

Tilläggspensionens storlek baseras på den genomsnittliga pensionspoängen för de 15 bästa inkomståren. Det innebär att individens reallöneutveckling under livet beaktas och pensionen kopplas till den standardnivå som individen hade under sina bästa år som yrkesaktiv. Det kan också uttryckas så att 15-årsregeln medför att en viss real avkastning kommer de prisindexerade ATP-poängen tillgodo. Detta under förutsättning att de bästa inkomståren infaller under senare delen av arbetslivet, vilket också är fallet för de flesta.

Inkomstpensionen påverkas, förutom av individens egen löneutveckling, av den allmänna utvecklingen genom inkomstindexeringen. Den allmänna lönetillväxten har stor betydelse för inkomstpensionens storlek, såväl i kronor räknat som i relation till tidigare förvärvsinkomst. En person, som har haft en svag löneutveckling i förhållande till den allmänna, får förhållandevis hög pension mätt i relation till slutlönen – räntan på pensionsrätterna har varit högre än individens egen lönetillväxt. Pensionsrätterna, som tjänades in tidigare under livet, är mer värda än de sista årens pensionsrätter. Det betyder att värdet av den förräntade pensionsbehållningen är högt i förhållande till individens slutlön och kompensationsgraden blir därför också hög. Förhållandet blir det om-

³² Stabiliteten i individens tilläggspension kan vara bedräglig. Den medför en finansiell instabilitet i systemet, som kan kräva åtgärder som i sin tur påverkar individens pension.

vända för en person som har haft en bra karriärutveckling, det vill säga då individens lön har vuxit snabbare än systemets ränta. Då är de sista arbetsåren också de bästa åren i pensionshänseende. Med en hög slutlön blir kompensationsgraden lägre. Pensionsbeloppet i kronor kan däremot vara detsamma i de två fallen³³.

Tillväxtens betydelse för inkomstpensionen belyses med några räkneexempel. I exemplen förräntas pensionsbehållningen enligt två alternativa indexserier utöver den fastställda inkomstindexeringen. I ett alternativt index tillämpas den omvända reala utvecklingen³⁴ från 1960-talet fram till pensioneringstidpunkten. Fastställt inkomstindex och det omvända indexet startar på samma värde 1961 och slutar på samma värde år 2005. Utvecklingen under perioden 1961–2005 ser däremot olika ut för de två indexserierna och det har stor betydelse för den slutliga inkomstpensionens storlek.

I det andra alternativet används utvecklingen av individens egen pensionsgrundande inkomst som indexeringsfaktor. Alternativet är alltså liktydigt med en individ som arbetar hela livet med en inkomstutveckling som helt följer den allmänna utvecklingen i samhället, det vill säga en sådan typindivid som ingick i beräkningsförutsättningarna för bestämningen av avgiftssatsen 18,5 procent.

Inkomstindex hade sin bästa reala utveckling i början av perioden då individernas intjänade pensionsbehållningar var små. Under 1960-talet ökade inkomstindex med i snitt 2,8 procent per år jämfört med 1,5 procent under den sista tioårsperioden före pensioneringen. Den alternativa inkomstpensionen beräknad med omvänt index blir därför högre. Då den egna löneutvecklingen används som index blir inkomstpensionen i det här fallet betydligt lägre. Pensionen motsvarar dock som förväntat 55–60 procent av slutlönen – bestämningen av avgiftssatsen 18,5 utgick ju just från dessa förutsättningar.

Jämförelse av intjänanderegler för en genomsnittsindivid

I det här avsnittet jämförs inkomstpensionens storlek i ett fiktivt fullfunktionsstadium utgående från faktiska snittinkomster och faktisk inkomsttillväxt för perioden 1960–2005 med tillägspensionen beräknad på samma underlag.

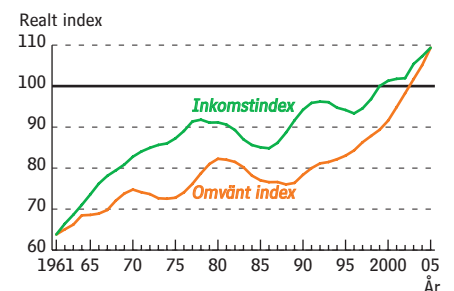
Som redan nämnts var en utgångspunkt i reformarbetet att inkomstpensionen ska vara ungefär lika stor som tillägspensionen för en person som arbetar i minst 40 år med en inkomst som följer inkomstindexets utveckling, förutsatt cirka 2 procent årlig real tillväxt och den livslängd som gällde vid reformbeslutet. Dessutom beräknades tillägspensionen med ett basbelopp som var reducerat med 2 procent. I det här avsnittet jämförs inkomstpensionens och tillägspensionens storlek för en man och en kvinna som arbetar med en genomsnittlig inkomst från 1960 fram till sin pensionering 2005. De två livsinkomstprofiler som används i exemplet motsvarar genomsnittligt pensionsunderlag³⁵ för män respektive kvinnor födda 1940 med minst 40 intjänandeår.

Inkomstpensionen har beräknats med avgiftssatsen 18,5 procent för samtliga år³⁶. För att likna ett fullfunktionsstadium har arvsvinster tilldelats pensionsbehållningen även för perioden 1960–1998. Delnings-talet 14,84, som skulle ha gällt det år pensionsreformen beslutades, har använts i beräkningen. Tillägspensionen har dock beräknats med det

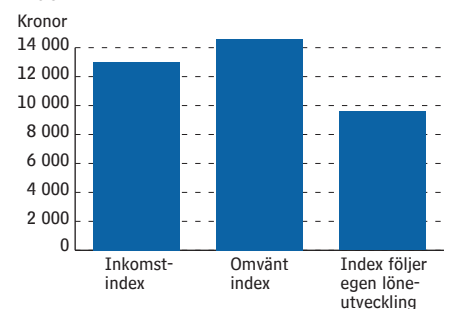
³³ Detta inträffar om individerna har samma begynnelselön och den individuella lönetillväxten är till exempel 1 procent och den allmänna tillväxten 2 procent i ena fallet och vice versa i det andra fallet.

³⁴ Det vill säga årliga tillväxttal i omvänt kronologisk ordning. Tillväxt 1962 motsvarar verklig tillväxt 2005, 1963 motsvarar 2004 och så vidare.

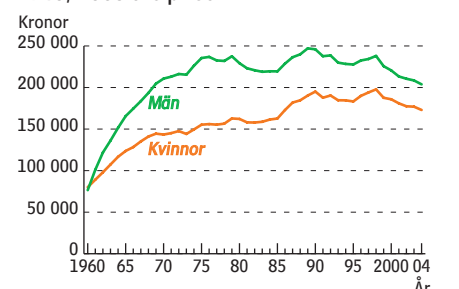
Real utveckling av inkomstindex respektive "omvänt index"

Inkomstpension beräknad med olika slag av index

Genomsnittligt pensionsunderlag* för födda 1940, 2005 års priser

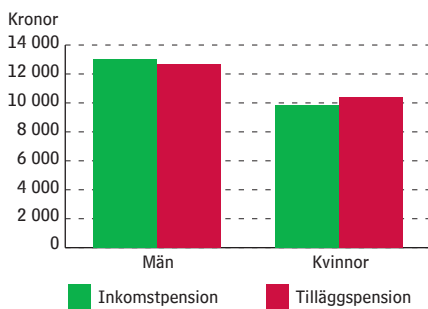

* I underlaget ingår pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp för barnår

³⁵ Dock exklusive pensionsgrundande belopp för förtidspension/sjukersättning.

³⁶ Det innebär att ingen hänsyn har tagits till de speciella förhållanden som kan råda för premiepensionen.

Inkomstgrundad pension beräknade på snittinkomster för män och kvinnor födda 1940

fastställda prisbasbeloppet, alltså utan den tvåprocentiga reduktionen. Pensionsbeloppen har beräknats utan tjugondelsinfasing, det vill säga som om hela pensionen skulle betalas ut antingen som tilläggs pension eller inkomst pension.

Resultatet av beräkningen för födda 1940 visar, att så som inkomstindex har utvecklats under deras förvärvsaktiva period, blir inkomst pensionen och tilläggs pensionen ungefär lika stora, då pensionerna grundas på genomsnittsinkomster.

Jämförelse av intjänanderegler för individer

I förra avsnittet visades att inkomstpensionen för en person som arbetade hela perioden 1960–2004 med en genomsnittlig inkomst skulle ha blivit ungefär lika stor som tilläggs pensionen. I det här avsnittet visas utfallet av gamla och nya intjänanderegler baserat på individuella livsinkomster för årskullarna 1938–1940.

De tre födelseårgångarna 1938–1940 är de första som fått ålderspension beräknad enligt inkomstpensionens regelsystem. Några omständigheter skiljer dock från ett system i fullfunktion. Intjänandet räknas från 1960, vilket i de här fallen motsvarar intjänande från 22, 21 respektive 20 års ålder. Dessa årskullar har således en något stympad livsinkomsthistoria registrerad i pensionsystemet. Vidare har kompensation för pliktjänst och studier inte tillgodoräknats. Arvsvinster, som kan betraktas som en slags ränta på pensionsbehållningen, har inte fördelats före 1999. Uppskattningsvis är pensionsbehållningarna omkring 4 procent lägre än de skulle ha varit om arvsvinster hade fördelats för retroaktiv tid. Effekten av dessa avvikelser från ett system i full funktion är begränsad för dagens pensionärer, vilkas pension ju till största delen består av tilläggs pension. Det kan tilläggas att detsamma gäller effekten på pensionen till följd av avdraget för allmän pensionsavgift. Avdraget minskar den framtida pensionsgrundande inkomsten men minskade även inkomstindex och därmed hela den intjänade pensionsbehållningen³⁷. Effekten på inkomstpensionen är därför betydligt större än på tilläggs pensionen, som för övrigt för dessa årskullar till stor del har beräknats på inkomster intjänade före 1999.

Pensionsutfallet i det gamla respektive det reformerade pensions systemet i ett tänkt fullfunktionsstadium har i olika sammanhang redovisats för olika typfallsindivider och scenarier. Nu finns möjligheten att göra samma redovisning för faktiskt intjänade pensionsbehållningar respektive ATP-poäng under ett, i det närmaste, helt förvärvsliv. Dock innebär ett verkligt beräkningsunderlag inte med automatik att resultat kan betraktas som mer allmängiltigt. Hur beräkningarna har gjorts mer i detalj beskrivs nedan.

Hur pensionen har beräknats

Underlaget för jämförelse av det individuella utfallet i inkomstpensions respektive tilläggs pensionssystemet utgörs av personer som tagit ut pension under sitt 65:e levnadsår. Pensionen har beräknats som helt uttag från födelsemånaden. Garantipensionen ingår inte i beräkningarna.

Tilläggs pensionen är summan av intjänad ATP³⁸ och folkpensions tillägget räknat i 30-delar efter antalet intjänandeår. På grund av folkpensionstillägget är tilläggs pensionen högre för en ensamstående än för en gift pensionär med i övrigt samma förhållanden. I den här redovisningen

³⁷ Följsamhetsindexeringen av utgående pensioner minskades däremot inte.

³⁸ Med inkomstindexerat intjänandetak från 2001/2002.

har emellertid folkpensionstillägget satts till samma belopp för ogifta och gifta. Pensionen har beräknats med fastställt (oreducerat) prisbasbelopp. Pensionsbeloppet har räknats upp till 20/20, det vill säga som om hela den inkomstgrundade pensionen skulle ha betalats ut som tilläggs-pension.

Inkomstpensionen grundas på individernas registrerade pensions-behållningar. På grund av eftersläpningen i taxeringen är de två sista årens pensionsrätter inte kända vid pensioneringstillfället. För att få en mer rättvisande jämförelse har dessa pensionsrätter lagts till pensions-behållningen. Delningstalet 14,84 har tillämpats för alla tre årskullarna 1938–1940. Jämförelsen mellan årskullarna påverkas därmed inte av förändringar i medellivslängden som inträffat efter 1994³⁹. Inkomstpensionen har räknats upp till 20/20, det vill säga som om hela den inkomstgrundade pensionen skulle ha betalats ut som inkomstpension.

Premiepensionen har behandlats mer schablonmässigt i jämförelsen. Premiepension kan ha tjänats in från 1995 och utgör således en mindre del av pensionen för dem som nu har fyllt 65 år. Utbetalat belopp i december det år personen fyller 65 år har räknats upp till 20/20 och adderats till inkomstpensionen.

Utfallet för dem med 40 intjänandeår

I ATP-systemet hade full pension tjänats in efter 30 förvärvsår, det vill säga 30 års avgiftsinbetalning räckte för en livsvarig pension motsvarande 55–65 procent av slutlönen. Pensionering vid 65 års ålder innebär med dagens medellivslängd att pensionen ska betalas ut under ungefär 19 år. Då ATP-systemet infördes var pensionsåldern högre (67 år) och medellivslängden i befolkningen kortare – ett genomsnittligt pensionärs-liv var ungefär 13 år långt.

I inkomstpensionssystemet har avgiftssatsen fastställts med 40 intjänandeår som riktmärke. Därför undersöks i första hand utfallet för personer med många förvärvsår.

Som intjänandeår räknas i den här redovisningen år med pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp för barnår – det senare har främst tillgodoräknats kvinnor. I texten används ibland benämningen arbetsår för dessa intjänandeår, vilket alltså inte är helt korrekt.

Uppemot två tredjedelar av männen som gick i pension vid 65 år hade arbetat i minst 40 år⁴⁰. Det är inte lika många kvinnor som har 40 intjänandeår men antalet ökar för varje åldersgrupp. Hälften av kvinnorna födda 1940 hade minst 40 år jämfört med en tredjedel av dem födda 1938.

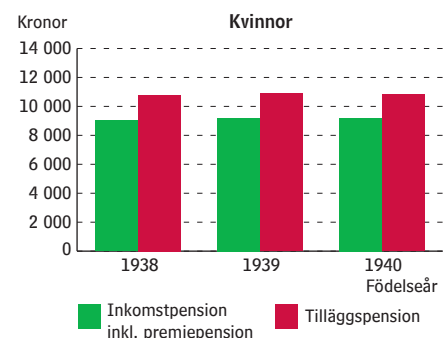
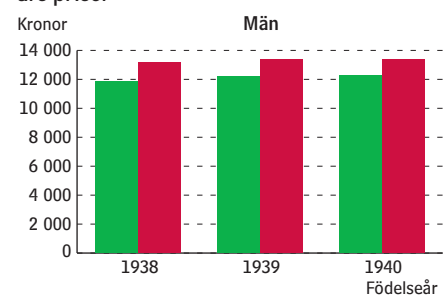
En jämförelse av pensionen beräknad helt enligt det reformerade systemets regler för personer födda 1938–1940 respektive med ATP-systemets 15- och 30-årsregler visar att genomsnittsbeloppet för tilläggs-pensionen är högre än för inkomst- och premiepensionen. För männen är skillnaden drygt 1000 kronor, för kvinnorna drygt 1 500 kronor per månad.

Dessa beräkningar, grundade på individernas faktiska pensions-behållningar och intjänade pensionspoäng, ger således ett annat resultat än beräkningarna i förra avsnittet, grundade på individernas genom-snittinkomster. Varför inkomstpensionen för årskullen 1940 är lägre och tilläggs-pensionen högre än i den tidigare beräkningen kan förklaras på följande sätt.

³⁹ Det vill säga efter riksdagens principbeslut om pensionsreformen.

⁴⁰ Övriga cirka 35 procent utgörs främst av förtidspensionärer och personer som flyttat till Sverige i vuxen ålder.

Genomsnittlig inkomstgrundad pension (20/20) med minst 40 intjänandeår. 2005 års priser

För beräkning av en genomsnittlig inkomstpension är det i allmänhet av mindre betydelse om genomsnittet motsvarar medelvärdet av de individuella pensionerna eller om genomsnittspensionen baseras på medelvärdet av individernas årsinkomster. Den differens i resultaten som noterats här beror till största delen på att i pensionsbehållningarna saknas arvvinster för åren före 1999. För tilläggs-pensionen kan det däremot ha betydelse hur en så kallad genomsnittspension faktiskt har beräknats. Tilläggs-pensionen grundas på ett urval av individens inkomster, de 15 högsta poängåren. När de bästa inkomståren infaller under olika kalenderår för olika individer ger genomsnittet av kollektivets årsinkomster en livsinkomstprofil med ett jämnare utseende än vad som är fallet för många av de individuella löneprofilerna. Det medför att tilläggs-pensionen baserad på snittinkomsterna blir lägre än medelvärdet av individernas tilläggs-pensioner. En jämförelse som utgår från de individuella pensionerna kan därför förväntas visa på en större skillnad i utfallen av de olika intjänandereglererna.

Tilläggs-pensionen är högre än inkomstpensionen för 90 procent av männen födda 1940, för de äldre årskullarna är andelen högre. Bland kvinnorna får så gott som samtliga en högre tilläggs-pension.

Resultaten återspeglar de förhållanden som gällde under perioden från 1960 fram till i dag. Pensionens storlek påverkas av individens löne-utveckling under livet. Livsinkomstprofilen kan i sin tur delas upp i två komponenter: en ”tidstypisk” karriärprofil och periodens allmänna tillväxt.

Ett för perioden specifikt förhållande är kvinnornas successivt ökade förvärvsfrekvens⁴¹. Kvinnorna födda 1938–1940 har haft ett annorlunda förvärvsmönster än senare generationers kvinnor, för vilka förvärvsarbete i högre grad har varit en självklarhet. Kvinnorna tycks i större utsträckning än männen ha haft en inkomstprofil som gjort det gynnsamt att bestämma pensionsnivån efter de bästa inkomståren. Skillnaden mellan medelinkomsten under de 15 bästa åren respektive medelinkomsten under livet är större för dessa kvinnor än för männen.

Tillväxten har betydelse för jämförelsen av det gamla och det nya systemet. En utgångspunkt för reformens konstruktion är ju att vid låg tillväxt ska inkomstpensionen generellt sett ge ett lägre utfall än tilläggs-pensionen, vid hög tillväxt gäller det omvända, med den reala tillväxten 2 procent per år som en slags jämförelsenivå. Under den här studerade perioden har den årliga reala tillväxten i inkomstindex varit i snitt 1,2 procent, men med betydande variationer mellan åren.

Jämförelserna ovan har baserats på dem med minst 40 intjänandeår. Flertalet kvinnor med högre inkomstpension har emellertid färre än 40 intjänandeår. Det visas i nästa avsnitt.

Då inkomstpensionen ger ett bättre utfall

Ett långt arbetsliv är gynnsamt för en bra inkomstpension. Men även en person med få intjänandeår kan få högre inkomstpension än tilläggs-pension. Det gäller till exempel för den som tjänat in pensionen tidigt i livet. Pensionsrätten för inkomstpension växer i takt med den allmänna inkomstillväxten och behåller på så sätt sitt relativa värde i förhållande till inkomstnivån till skillnad från den prisindexerade ATP-poängen.

Om samtliga män med högre inkomstpension än tilläggs-pension fördelas efter antal ATP-år (utan övre begränsning till 30 år) och genomsnittlig ATP-poäng (bästa 15 åren) framgår tydligt att de flesta har mer

⁴¹ 1970–1990 ökade kvinnornas arbetskraftsdeltagande från 60 till drygt 80 procent, medan männens varierade i intervallet 85–90 procent. Den ökande förvärvsfrekvensen återspeglas också i hur andelen kvinnor med minst 40 intjänandeår märkbart har ökat för varje födelseårgång.

än 40 år med ATP-poäng, men att det också finns ett mindre antal med få, i de flesta fall upp till tio, ATP-år.

En för kvinnor väsentlig skillnad mellan begreppen ATP-år och intjänandeår är att som intjänandeår räknas år med barnårsrätt för inkomstpension. Föräldrapenningen blev inte pensionsgrundande förrän 1974, då kvinnorna i dessa födelseårgångar till stor del hade passerat de åldrar då barnafödandet var mest frekvent.

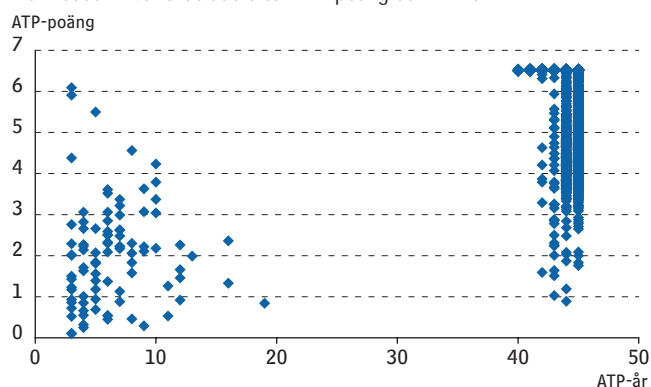
De kvinnor som har fått bättre utfall med inkomstpensionssystemets intjänanderegler är inte alls på samma sätt koncentrerade till dem med många intjänandeår. Här synes i stället barnåren ha haft betydelse för pensionsutfallet. För en majoritet av dessa kvinnor är sammanlagda antalet år med pensionsgrundande inkomst och barnårsrätt fler än antalet ATP-år.

Det kan också vara så att kvinnornas bästa inkomstår inföll tidigt i livet, innan de bildade familj. Därefter har de i större utsträckning arbetat deltid med lägre inkomster som följd. Med en sådan livsinkomstprofil kan inkomstpensionen ge ett bättre utfall tack vare inkomstindexeringen av de intjänade pensionsrätterna.

Beräkningarna har som nämnts utförts med ett delningstal som motsvarar det som skulle ha gällt vid den tidpunkt då reformen beslutades. De faktiska delningstalen vid 65 år för årskullarna 1938–1940 är till följd av den kraftiga livslängdsökningen högre, vilket minskar inkomstpensionens storlek med omkring 5 procent. Den lägre pension, som de högre delningstalen innebär, kan kompenseras med att senarelägga pensioneringen 8–9 månader. Detta gäller för en person som skulle fått hela sin pension i det nya systemet, just så som kalkylerna ovan har utförts. I realiteten får pensionärer i dessa årskullar endast 20–30 procent av sin pension från det nya systemet. Eftersom intjänandet från 65 års ålder i sin helhet tillgodoses i det nya systemet, krävs en betydligt kortare tid för att neutralisera effekten av den längre medellivslängden.

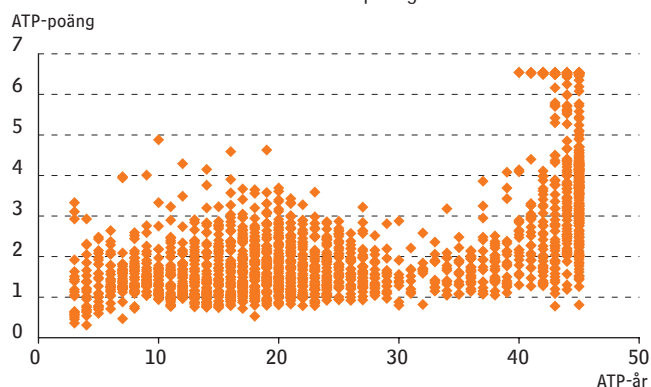
Inkomstpension ger bästa utfall

Män födda 1940 fördelade efter ATP-poäng och ATP-år

Inkomstpension ger bästa utfall

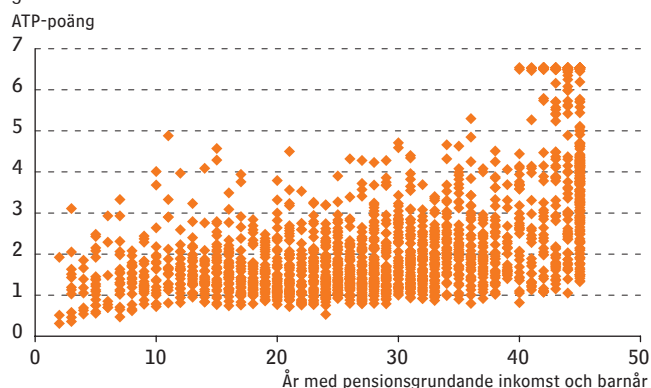
Kvinnor födda 1940 fördelade efter ATP-poäng och ATP-år

Det är en synvilla att detta diagram innehåller fler prickar än diagrammet för män

Inkomstpension ger bästa utfall

Kvinnor födda 1940 fördelade efter ATP-poäng och år med pensionsgrundande inkomst och barnår

I detta diagram visas samma individer som i diagrammet ovan men fördelade efter år med pensionsgrundande inkomst och barnår i stället för ATP-år.

Dina pensionskonton

Förändringar på dina konton under 2006 i kr	Inkomstpension	Premiepension
Värde 2005-12-31	578 131	33 935
Insatt pensionsrätt för 2005	26 683	8 788
Arvsvinst	1 728	66
Administrationsavgift	- 192	- 65
Värdeförändring	+ 19 247	+ 4 741*
Värde 2006-12-31**	613 984	47 358

* Här ingår värdeförändring i fonderna samt ränta på pensionsrätten för 2005.

** Att utgående värde inte överensstämmer med summan ovan beror bland annat på taxeringsändringar och att det finns personer som tagit ut pension under året.

Totalsumma på dina konton:

Din allmänna pension

661 342 kr

Medelsvenssons kuvert

RETURER TILL NÄRMASTE FÖRSÄKRINGSKASSA

Allas pensionskonton

Förändringar under 2006 i kr *	Inkomstpension	Premiepension
Värde 2005-12-31	3 407 387 000 000	193 077 000 000
Insatt pensionsrätt för 2005	157 262 000 000	50 001 000 000
Arvsvinst	10 182 000 000	375 000 000
Administrationsavgift	- 1 130 000 000	- 370 000 000
Värdeförändring	+ 113 439 000 000	+ 26 972 000 000 **
Värde 2006-12-31***	3 618 703 000 000	269 447 000 000

* Avrundat till närmaste miljon.

** Här ingår värdeförändring i fonderna samt ränta på pensionsrätten för 2005.

*** Att utgående värde inte överensstämmer med summan ovan beror bland annat på taxeringsändringar och att det finns personer som tagit ut pension under året.

Totalsumma av de orange kuverten:

Vår allmänna pension

3 888 150 000 000

Summan av alla kuvert

RETURER TILL NÄRMASTE FÖRSÄKRINGSKASSA

Totalsumman av de orange kuverten uttalas: tre biljoner, åttahundraåttioåtta miljarder, etthundrafemtio miljoner kronor. Summabeloppen för inkomstpension återfinns i not 14 tabell A, där förändringen av pensionskulden till aktiva redovisas. Motsvarande belopp för premiepension återfinns i resultaträkningen för premiepension.

ORANGE RAPPORT 2006

på 7 minuter:

I det här avsnittet presenteras kortfattat den finansiella ställningen och utvecklingen av den allmänna pensionens båda inkomstgrundade delar – inkomstpensionen och premiepensionen – år 2006.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, där inbetalda pensionsavgifter i princip direkt används till att betala samma års pensionsutbetalningar. Buffertfonden hanterar de över- eller underskott som uppstår på grund av skillnader mellan inbetalda pensionsavgifter och pensionsutbetalningar. Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter – avgiftstillgången – och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att årets inbetalda pensionsavgifter multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt ligger i pensionssystemet – omsättningstiden.

Pensionsskulden till aktiva består av summan av slutraden i kontobeskederna i samtliga orange kuvert. Pensionsskulden till pensionerade består av summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av livet. Skulden växer

i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna, det vill säga med förändringen i genomsnittsinkomst i Sverige.

Årets resultat beräknas som skillnaden mellan förändringen av systemets tillgångar och förändringen av pensionsskulden. Resultatet påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningsutvecklingen vanligen den viktigaste faktorn, på lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Balanstalet är ett mått på systemets finansiella ställning och beräknas som systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden. Ett balanstal som understiger 1,000 aktiverar balanseringsmekanismen i systemet, som är en del av indexeringen. Pensionssystemet styrs då mot ett över-/underskott om noll kronor genom att indexeringen av pensionerna och pensionsbehållningarna minskas. Eventuella överskott, som uppstår efter att balanseringen har aktiverats, används direkt för att så långt som möjligt öka indexeringen och på så vis återställa pensionernas värde.

Flerårsöversikt

Miljarder kronor

	2006	2005	2004	2003	2002
Buffertfonden	858	769	646	577	488
Avgiftstillgång	5 945	5 721	5 607	5 465	5 301
Summa tillgångar	6 803	6 490	6 253	6 042	5 789
Pensionsskuld	6 703	6 461	6 244	5 984	5 729
Överskott	100	28	9	58	60
Balanstal	1,0149	1,0044	1,0014	1,0097	1,0105

Från det att det första balanstalet fastställdes var trenden under flera år nedåtgående. Sedan 2005 ökar dock balanstalet. Balanstalet 2008 beräknas utifrån den finansiella ställningen den 31 december 2006 och skulle ha påverkat indexeringen årsskiftet 2007/2008 om det understigit 1,0000.

Årets resultat 2006. Årets resultat 2006 i inkomstpensionssystemet var 71 miljarder kronor och systemets överskott ökade därmed till 100 miljarder kronor. Att tillväxten i inbetalda pensionsavgifter, bland annat tack vare sysselsättningsökningen 2006, översteg tillväxten i inkomstindex är en viktig förklaring till årets positiva resultat. Till det positiva resultatet har även AP-fondernas avkastning bidragit.

Förändring av tillgångarna 2006. Inkomstpensionens tillgångar ökade med 313 miljarder kronor, eller 4,8 procent. Avgiftstillgången stod för 224 miljarder av ökningen. En ökning av inbetalda pensionsavgifter med 4,1 procent tillförde avgiftstillgången 237 miljarder kronor. Samtidigt minskade dock avgiftstillgången med 13 miljarder kronor genom att omsättningstiden minskade från 32,1 till 32,0 år. Detta på grund av att genomsnittlig intjänandeålder höjdes från 43,4 år till 43,5 år. Förändringen skedde mellan åren 2004 och 2005, men eftersom medianvärdet för de tre senaste åren används i beräkningen slår förändringen igenom först 2006.

Buffertfonden, det vill säga Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden, ökade med sammanlagt 89 miljarder

kronor. Avkastningen på 10,7 procent svarade för drygt 83 miljarder kronor. Pensionsavgifterna översteg pensionsutbetalningarna, vilket efter avdrag för administrationskostnader svarade för den återstående buffertfondökningen med drygt 5 miljarder kronor.

Förändring av pensionsskulden 2006. Pensionsskulden ökade med 242 miljarder kronor, eller 3,7 procent. Indexeringen på 3,0 procent stod för 194 miljarder kronor av ökningen. Den genomsnittliga indexeringen i inkomstpensionssystemet har sedan 1995 varit 2,9 procent per år. Under 2006 ökade medellivslängden, vilket medförde att pensionerna betalas ut i genomsnitt 21 dagar längre. Det ökade skulden med 33 miljarder kronor. Resterande del av skuldökningen förklaras främst av att nyintjänade pensionsrätter och ATP-poäng, inklusive vissa justeringar, översteg årets utbetalningar.

Finansiell ställning 31 december 2006. Den 31 december 2006 var tillgångarna 1,49 procent större än pensionsskulden. Systemets balanstal för 2008 har såldes beräknas till 1,0149.

Känslighetsanalysen i tabellen visar effekten på balanstalet om en typ av underlag ändras, medan övriga underlag antas vara oförändrade.

Hur påverkas balanstalet av förändringar i underlagen?

Typ av underlag	Förändring i underlag	Förändring av balanstal
Avgiftsunderlag	+1 %	+0,9 %
Genomsnittsinkomst*	+1 %	-0,3 %
Fondavkastning	+10 procentenheter	+1,1 %
Pensionsålder	+1 år	+1,9 %
Ålder för inträde på arbetsmarknaden	-1 år	+1,3 %

* All ökning sker på inkomster över intjänandetaket. Inga utjämnade värden har använts i beräkningen.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna själva väljer i vilka fonder premiepensionspengarna ska placeras. Pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar direkt och lika mycket pensionsspararnas tillgångar i systemet. Pensionsskulden för traditionell försäkring är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader.

Årets resultat 2006. Årets resultat uppgick till 56 miljoner kronor. Resultatet har förutom resultat från fondverksamheten på 81 miljoner kronor, påverkats av den traditionella försäkringen med 15 miljoner kronor, handeln med fondandelar via handelslagret med 15 miljoner kronor och av ett räntenetto med -55 miljoner kronor. Det tekniska resultatet för försäkringsrörelsen, det vill säga resultatet för fondverksamheten och den traditionella försäkringen, ska vara positivt bland annat för att täcka räntekostnaderna. Utfallet för år 2006 blev dock bättre än beräknat på grund av ett högre marknadsvärde på tillgångarna vilket medförde ett högre avgiftsuttag samtidigt som kostnaderna blev lägre än beräknat.

År 2006 är det första året pensionsspararnas intjänade pensionsrätter (nya pengar) placeras i december i stället för följande år i januari. Detta innebär att PPM:s premieintäkter fördubblas 2006 vilket återspeglas i PPM:s resultaträkning. Pensionärernas fondinnehav ökar med de nya pensionsrätterna före årsomräkningen av utgående pensioner vilket i sin tur påverkar pensionsutbetalningen för kommande år. Förändringen möjliggörs genom att information från Skatteverket och Försäkringskassan inkommer något tidigare till PPM.

Förändring av tillgångarna 2006. De fonderade premiepensionstillgångarna har under året ökat med 76 427 miljoner kronor, varav 50 001 miljoner kronor avser nya pensionsrätter och 26 987 miljoner kronor avser värdeökning. Värdeutvecklingen under året har varit cirka 12 procent. Den genomsnittliga avkastningen i premiepensionssystemet har sedan de första inbetalningarna till systemet år 1995 varit 5,9 procent per år.

Förändring av pensionsskulden 2006. Pensionsskulden ökade med 76 371 miljoner kronor 2006. Förändringen av pensionsskulden avser nyintjänade pensionsrätter, en positiv kapitalförvaltning och utbetalning av pensioner. Återbäringsräntan uppgick under 2006 i genomsnitt till 6,0 procent.

Flerårsöversikt

Miljoner kronor

	2006	2005	2004	2003	2002
Fondförsäkring	268 708	192 770	125 024	94 124	59 416
Traditionell försäkring	739	307	94	31	4
Summa försäkringstillgångar	269 447	193 077	125 118	94 155	59 420
Pensionsskuld	269 447	193 077	125 120	94 157	59 422
Årets resultat	56	57	48	-109	-365

Värdet på pensionsspararnas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2006 till 269 447 miljoner kronor.

Inkomstgrundad ålderspension, resultat- och balansräkning

För hänvisningar till noter, se resultat- och balansräkning för inkomst- respektive premiepension.

Inkomst- och premiepension

Resultaträkning, miljoner kronor

Förändring av fondtillgångar	2006	2005	Förändring
Pensionsavgifter	233 625	203 176	30 499
Pensionsutbetalningar	-176 388	-169 232	-7 156
Avkastning på fonderat kapital	110 342	159 383	-49 041
Administrationskostnader	-2 406	-2 319	-87
Summa	165 173	191 008	-25 835
Förändring av avgiftstillgång			
Värdet av förändringen i avgiftsinkomst	236 612	163 453	73 159
Värdet av förändringen i omsättningstid	-12 652	-49 367	36 715
Summa	223 960	114 086	109 874
Förändring av pensionsskuld*			
Nya pensionsrätter och ATP-poäng	-241 169	-213 180	-27 989
Pensionsutbetalningar	176 364	169 176	7 188
Indexering/värdeförändring	-221 144	-206 585	-14 559
Värdet av förändringen i medellivslängd	-32 764	-36 519	3 755
Uppkomna arvsvinster	9 865	9 150	715
Fördelade arvsvinster	-10 557	-9 542	-1 015
Avdrag för administrationskostnader	1 500	2 073	-573
Summa	-317 905	-285 427	-32 478
Årets resultat	71 228	19 667	51 561

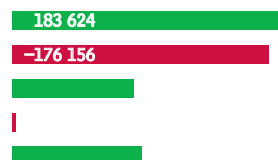
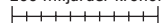
* Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning, miljoner kronor

Tillgångar	31/12 2006	31/12 2005	Förändring
Fondtillgångar	857 937	769 190	88 747
Försäkringstillgångar	269 447	193 077	76 370
Övriga tillgångar	25 956	47 410	-21 454
Avgiftstillgång	5 944 638	5 720 678	223 960
Summa tillgångar	7 097 978	6 730 355	367 623
Skulder och resultat			
Ingående balanserat resultat	26 770	7 104	19 666
Årets resultat	71 228	19 667	51 561
Utgående balanserat resultat	98 000	26 770	71 228
Pensionsskuld	6 972 457	6 654 553	317 905
Övriga skulder	27 521	49 032	-21 511
Summa skulder och resultat	7 097 978	6 730 355	367 623

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

100 miljarder kronor

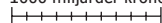

Resultaträkning, miljoner kronor

Förändring av fondtillgångar	Not	2006	2005	Förändring
Pensionsavgifter	1	183 624	179 552	4 072
Pensionsutbetalningar	2	-176 156	-169 127	-7 029
Avkastning på fonderat kapital	3	83 355	114 598	-31 243
Administrationskostnader	4	-2 077	-2 032	-45
Summa		88 746	122 991	-34 245
Förändring av avgiftstillgång				
Värdet av förändringen i avgiftsinkomst	5	236 612	163 453	73 159
Värdet av förändringen i omsättningstid	6	-12 652	-49 367	36 715
Summa		223 960	114 086	109 874
Förändring av pensionsskuld*				
Nya pensionsrätter och ATP-poäng	7	-191 168	-189 556	-1 612
Pensionsutbetalningar	2	176 132	169 071	7 061
Indexering	8	-194 172	-161 809	-32 363
Värdet av förändringen i medellivslängd	9	-32 764	-36 519	3 755
Uppkomna arvsvinster	10	9 490	8 854	636
Fördelade arvsvinster	10	-10 182	-9 246	-936
Avdrag för administrationskostnader	11	1 130	1 738	-608
Summa		-241 534	-217 467	-24 067
Årets resultat		71 172	19 610	51 562

* Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

1000 miljarder kronor

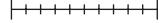

Balansräkning, miljoner kronor

Tillgångar	Not	31/12 2006	31/12 2005	Förändring
Fondtillgångar	12	857 937	769 190	88 746
Avgiftstillgång	13	5 944 638	5 720 678	223 960
Summa tillgångar		6 802 575	6 489 868	312 707
Skulder och resultat				
Ingående balanserat resultat		28 392	8 783	19 610
Årets resultat		71 172	19 610	51 562
Utgående balanserat resultat		99 565	28 392	71 172
Pensionsskuld	14	6 703 010	6 461 476	241 534
Summa skulder och resultat		6 802 575	6 489 868	312 707

Premiepension, resultat- och balansräkning

100 miljarder kronor

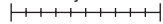

Resultaträkning, miljoner kronor

Förändring av fondtillgångar	Not	2006	2005	Förändring
Pensionsavgifter	1	50 001	23 624	26 377
Pensionsutbetalningar	15	-232	-105	-127
Avkastning på fonderat kapital	16	26 987	44 785	-17 798
Administrationskostnader	17	-329	-287	-42
Summa		76 427	68 017	8 410
Förändring av pensionsskuld*				
Nya pensionsrätter	18	-50 001	-23 624	-26 377
Pensionsutbetalningar	15	232	105	127
Värdeförändring	19	-26 972	-44 776	17 804
Uppkomna arvsvinster	20	375	296	79
Fördelade arvsvinster	20	-375	-296	-79
Avdrag för administrationskostnader	21	370	335	35
Summa		-76 371	-67 960	-8 411
Årets resultat		56	57	-1

* Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

1000 miljarder kronor

Balansräkning, miljoner kronor

Tillgångar	Not	31/12 2006	31/12 2005	Förändring
Försäkringstillgångar	22	269 447	193 077	76 370
Övriga tillgångar	23	25 956	47 410	-21 454
Summa tillgångar		295 403	240 487	54 916
Skulder och resultat				
Ingående balanserat resultat		-1 622	-1 679	57
Årets resultat		56	57	-1
Utgående balanserat resultat		-1 565	-1 622	56
Pensionsskuld	24	269 447	193 077	76 371
Övriga skulder	25	27 521	49 032	-21 511
Summa skulder		296 968	242 109	54 859
Summa skulder och resultat		295 403	240 487	54 916

Redovisningsprinciper

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Beräkningen av den så kallade avgiftstillgången följer principer som är särskilt framtagna för ett i huvudsak ofonderat pensionssystem.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets redovisning har upprättats i enlighet med 15 kap. 20 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tillägs- och premiepension.⁴²

Inkomst- och tilläggs pension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystem fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomst pension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggs pension. Av lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomst pensionens avgiftstillgång och pensions skuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i bilaga B.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning, ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling. Se avsnittet Pensionssystemets framtid i tre scenarier.

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive hemsida; www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I PPM:s årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här. Mer information finns på www.ppm.nu.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomst pensionen bygger på data från Försäkringskassans intjänande- respektive utbetalningsregister.

I pensionssystemets redovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde samt Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning. Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets redovisning har uppgifter rörande premiepension tagits in i huvudsak enligt den av PPM upprättade årsredovisningen.

⁴² Garantipensionen, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad och ingår därför inte i redovisningen.

PPM upprättar årsredovisning bland annat enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Vissa förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts i syfte att göra sammanställningen mer överskådlig.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionskulden. Principen att värdera tillgångar och skulder utan beaktande av framtidsfaktorer grundas på att systemets finansiella ställning uteslutande bestäms av förhållandet mellan tillgångar och skulder, det vill säga den kvot som benämns balanstalet.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. I de fall balanstalet överstiger ett (1,0000) kommer dock tillgångar och skulder att över tiden förändras i något olika takt. I det fall balanstalet understiger ett (1,0000) medför reglerna för balansering en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.⁴³

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionskuldens framtida värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionskuldens värdeförändring.

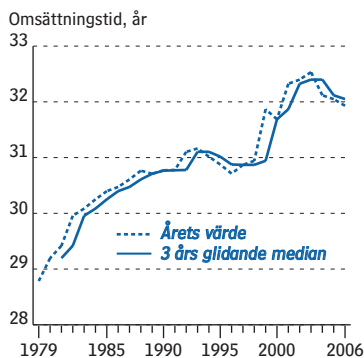
Att värderingen av avgiftsflödet och pensionskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt från de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara helt beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt från hur stor pensionskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som härvid avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpension, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas i princip genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomster med samma års omsättningstid.⁴⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet tills dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar

⁴³ Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.

⁴⁴ Hur omsättningstiden beräknas beskrivs av ekvation 3 i bilaga B.

	Uppmätta förändringsprocent	Förändringsprocent med 3 års glidande median
3	0	
2	0	4
1	148	148
0	022222444555668	0000022223445668
-0	2245556	02359
-1	3	

1 | 148 läses som tre stycken årliga förändringar om 1,1, 1,4 respektive 1,8 procent.

omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta.

Att värderingen av avgiftsflödet sker genom att multiplicera årets flöde med omsättningstiden är liktydigt med att avgiftsflödet värderas genom att en förmodad evig ström av avgifter, årligen lika stora som det gångna årets avgifter, diskonteras med en ränta som är ett (1) dividerat med omsättningstiden. Ökar omsättningstiden, sjunker diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet ökar. Om omsättningstiden i stället sjunker, ökar diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet sjunker.

För att minska rörligheten i balanstalet, vilket är liktydigt med att minska svängningarna i pensionssystemets årliga resultat, utjämnas det avgiftsflöde som ingår i beräkningen av avgiftstillgången. Utjämnningen följer den som sker i beräkningen av inkomstindex. Eftersom inkomstindex har stor påverkan på utvecklingen av pensionskulden och därmed på balansstalets nämnare är det viktigt att också avgiftsflödet i balanstalet följer den utjämnning som görs av inkomstindex. För att skapa denna följsamhet beräknas genomsnittet av de tre senaste årens avgiftsinkomster, varefter detta tal räknas upp med årstakten i den procentuella förändringen av avgiftsflödet de senaste tre åren, efter att konsumentprisförändringen under samma period räknats bort. Därefter läggs det senaste årets förändring i konsumentpriserna tillbaka. Vidare, också för att minska rörligheten i balanstalet, används medianen av de tre senaste årens omsättningstider vid beräkningen av avgiftstillgången.

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp motsvarar endast ungefär tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁴⁵

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex minus 1,6 procentenheter. Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Försäkringskassans register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁴⁶ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de utbetalas.

En princip för redovisningen är att endast inträffade och registrerade händelser eller transaktioner ska ligga till grund för den. I och med att tilläggs pension kommer att tjänas in till och med år 2017 kan denna redovisningsprincip ännu inte tillämpas fullt ut. Det beror på att tilläggs pensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension inte kan beräknas utan antaganden om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Enligt förordning (2002:135) om årlig redovisning får skulden

⁴⁵ Se not 14, tabell A.

⁴⁶ Se formel 4.3 i bilaga B.

avseende tilläggspension för förvärvsaktiva därför beräknas utifrån vissa antaganden om framtida utveckling. Tilläggspensionsskulden avseende förvärvsaktiva beräknas enligt de grunder som är angivna i propositionen (2000/01:70), Automatisk balansering av ålderspensionssystemet. Dessa innebär att skulden till aktiva beräknas med samma medellivslängd som används för beräkningen av inkomstpensionsskulden och med ett antagande om två procents årlig tillväxt i inkomstindex.

Med dessa förutsättningar beräknas tilläggspensionsskulden per den 31 december 2006 genom att skatta hur stor tilläggspension varje årskull född mellan åren 1942 och 1953 kommer att få det år de fyller 65 år. Detta belopp multipliceras med redovisningsårets fastställda ekonomiska delningstal för 65-åringar. Därefter beräknas nuvärdet av beloppet genom att det diskonteras med den antagna förändringen i inkomstindex om två procent per år från det år respektive årskull fyller 65 år till redovisningsåret. Beloppet reduceras med det på samma sätt diskonterade värdet av årskullens egna förväntade avgiftsinbetalningar fram tills de fyller 64 år. Inkomster intjänade efter denna ålder ger i sin helhet pensionsrätt enligt reglerna för inkomstpension.

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Premiepensionsmyndigheten (PPM) upprättar sin årsredovisning enligt lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) enligt vad som anges i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten. Premiepensionens tillgångar värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:13) om årsredovisning i försäkringsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista handelsdag. Värdering av tillgångar till upplupet anskaffningsvärde innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

Fondförsäkringstillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder och avser inlösenpris för fondandelar.

Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar.

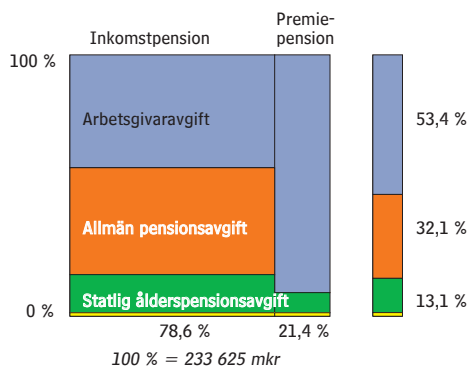
Försäkringstillgångar i traditionell försäkring är placerade i olika tillgångar och värderas till verkligt värde.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärde av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. Avkastningen utgör en försiktig bedömning av den nominella avkastningen under försäkringstiden och är bestämd till 2,75 procent. Antagande om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från år 2003, alternativet med låg dödlighet.

Noter och kommentarer

Not 2–14 avser inkomstpension, not 15–25 avser premiepension. Not 1 avser båda delar av den inkomstgrundade allmänna pensionen. Samtliga belopp anges i miljoner kronor.

Not 1 Pensionsavgifter

Regleringar m.m. har fördelats på arbetsgivaravgift och statlig ålderspensionsavgift i diagrammet.

Avgifter till den allmänna pensionen

Avgifter som går till:	Inkomstpension		Premiepension	
	2006	2005	2006	2005
Arbetsgivaravgift under avgiftstaket	78 708	74 450	21 434	19 635
Egenavgift under avgiftstaket	2 488	2 255	675	595
Allmän pensionsavgift	75 098	74 762	–	–
Statlig ålderspensionsavgift	26 564	26 450	3 830	3 641
Regleringar m.m.	766	1 635	24 062 *	–247
Summa	183 624	179 552	50 001	23 624

* På grund av ändrade rutiner redovisar PPM två års avgifter 2006

Inom den allmänna pensionen finns flera olika avgifter, vilket framgår av tabellen ovan. Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet, avgifter över det så kallade avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp förs till statsbudgeten. Dessa avgifter, egentligen skatter, är inte medtagna i tabellen. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften betalas av alla förvärvsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statsbudgeten för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för pensionsgrundande belopp. Avsnittet som följer ger en mer detaljerad redovisning av avgifterna.

Mer detaljerad avgiftsredovisning

Tabell A Pensionsavgifter fördelat efter avgiftslag, 2006

Avgifter som går till:	Inkomst- pension	Premie- pension	Stats- budgeten (skatt)	Totalt	Varav avgifter till den allmänna pensionen
Arbetsgivaravgift	78 708	21 434	12 071	112 213	100 142
Egenavgift	2 488	675	383	3 546	3 163
Allmän pensionsavgift	75 098	–	–	75 098	75 098
Statlig ålderspensionsavgift	26 564	3 830	–	30 394	30 394
Summa exkl. regleringar m.m.*	182 858	25 939	12 454	221 251	208 797
Reglering år 2006 avseende år 2004	782	95	–877	0	877
Uppbördsförlust, reglering	–380	–	–	–380	–380
Differens mellan Försäkrings- kassans och AP-fondernas resp. PPM:s redovisning	364	23 967	–	24 331	24 331
Summa	183 624	50 001	11 577	245 202	233 625

* Avgifter som influerades till Försäkringskassan under 2006 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

Tabell A visar pensionsavgifter som bokförts år 2006. En del avgifter avser tidigare år. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön utbetalas.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning enligt fastställda procentsatser mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statsbudgeten. De statliga ålderspensionsavgifterna fördelas mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statsbudgeten avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag⁴⁷. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad pensionsrätt och att statsbudgeten tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. En reglering görs därefter mellan statsbudgeten, premiepensionssystemet och AP-fonderna.

Differensen mellan Försäkringskassans och AP-fondernas redovisning (364 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringskillnader. Den stora differensen mellan Försäkringskassans och PPM:s redovisning (23 967 miljoner kronor) förklaras i huvudsak av att information från Skatteverket och Försäkringskassan inkommer något tidigare till PPM. I början av 2006 överfördes avgifter till PPM för pensionsrätter som avsåg 2004. I december överfördes avgifter för pensionsrätter som avsåg 2005. Att dessa överföringar gjordes i december 2006 i stället för i början av 2007 medförde således att två års avgifter bokfördes hos PPM under 2006. Försäkringskassans redovisning avser avgiftsinkomster som influtit år 2006.

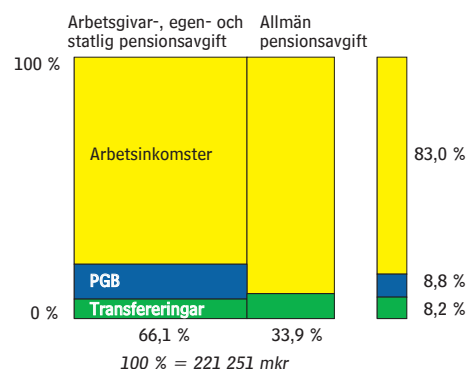
⁴⁷ Inkomstbasbeloppet år 2006 är 44 500 kronor. 8,07 inkomstbasbelopp är 359 115 kronor och 7,5 inkomstbasbelopp är 333 750 kronor.

Tabell B Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2006

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster*	115 759	67 938	183 697
Transfereringar, se tabell C	10 894	7 160	18 054
Pensionsgrundande belopp, se tabell D	19 500	–	19 500
Summa	146 153	75 098	221 251

Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

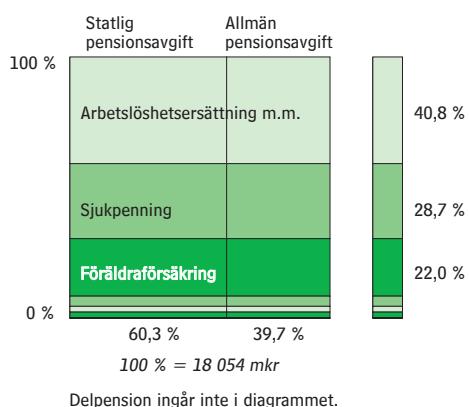
* Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Allmän pensionsavgift tas ut med 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte sjuk- och aktivitetsersättning. Allmän pensionsavgift tas endast ut på dessa inkomster upp till taknivån på 8,07 inkomstbasbelopp.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

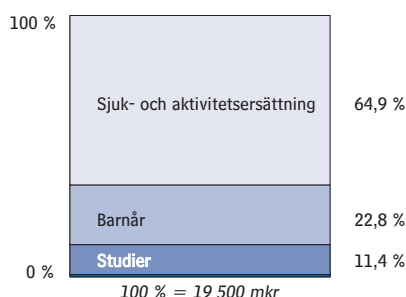
För att få en så korrekt fördelning som möjligt i tabell B är endast de ”nya” avgifter som inluttat till Försäkringskassan medtagna i tabellen.

Tabell C Pensionsavgifter belöpande på transfereringar, 2006

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	3 124	2 053	5 177
Rehabiliteringspenning	237	156	393
Närståendepenning	8	5	13
Arbetsskadeersättningar m.m.	424	278	702
Delpension	0	0	0
Föräldraförsäkring	2 396	1 575	3 971
Vårdbidrag	232	152	384
Arbetslöshetsersättning m.m.	4 441	2 919	7 360
Utbildningsbidrag	27	18	45
Konstnärsnämnden	4	3	7
Smittbärappenning	1	1	2
Summa	10 894	7 160	18 054

Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

Tabell D Pensionsavgifter belöpande på sjuk-/aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp, 2006

Sjuk- och aktivitetsersättning*	12 655
Barnår	4 452
Studier**	2 221
Plikttjänst**	172
Summa	19 500

* Beloppet avser både avgift på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgiften 18,5 procent.

** En mindre del av beloppen för studier respektive pliktjänst avser pensionsgrundande inkomst.

Not 2 Pensionsutbetalningar med mera

	2006	2005
Tilläggspension	165 971	162 563
Inkomstpension	10 161	6 507
Summa pensionsutbetalningar	176 132	169 071
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	24	57
Summa	176 156	169 127

Under år 2006 utbetalades 176 132 miljoner kronor i pensioner från AP-fonderna. Detta belopp minskar pensionskulden till de pensionerade.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2006 överfördes 24 miljoner kronor från AP-fonderna. Beloppet minskar pensionskulden till de aktiva. Sammantaget belastades AP-fonderna med 176 156 miljoner kronor till följd av pensionsutbetalningar eller överföring av pensionsrätt.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital

AP-fond:	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Övrigt*	2006 Summa	2005 Summa
Aktier och andelar <i>varav</i>	21 533	27 253	21 016	22 306	2 683	197	94 988	90 810
<i>Erhållna utdelningar</i>	2 971	3 440	2 977	2 436	117	114	12 055	10 500
<i>Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto</i>	18 562	23 813	18 039	19 870	2 566 **	83	82 933	80 310
Obligationer och andra ränte- bärande värdepapper <i>varav</i>	189	-469	847	-748	173	217	209	9 285
<i>Räntenetto</i>	1 588	893	1 263	555	176	217	4 692	7 794
<i>Resultat räntebärande tillgångar, netto</i>	-1 399	-1 362	-416	-1 303	-3	0	-4 483	1 491
Övriga placeringar	-3 271	-1 985	-3 012	-2 587	-461 **	0	-11 316	15 024
Provisionskostnader	-132	-164	-154	-75	0	-1	-526	-521
Summa	18 319	24 635	18 697	18 896	2 395	413	83 355	114 598

* Första och Fjärde AP-fondernas särskilda förvaltning.

** Posterna har minskats med 3 miljoner vardera på grund av övriga finansiella kostnader.

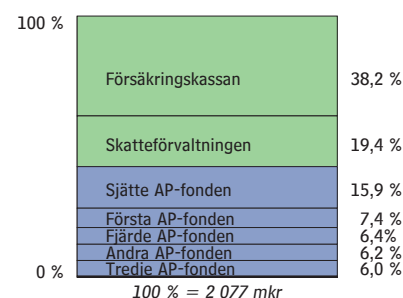
Källa: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fondernas årsredovisningar 2005, 2006.

Uppställningen i not 3 har anpassats till AP-fondernas resultaträkningar från och med 2006. Därmed redovisas även nya jämförelsesiffror för 2005.

Direktavkastningen för samtliga AP-fonder 2006 uppgick till 12 055 (10 500), 5 615 (10 625) samt -7 041 (-1 959) miljoner kronor för poster-
na Aktier och andelar, Obligationer och andra räntebärande värdepapper
respektive Övriga placeringar. Övriga placeringar avser derivatinstru-
ment. Posten provisionskostnader består av ej resultatbaserade avgifter.
Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen
(se avsnittet Ålderspensionssystemets kostnader).

Not 4 Administrationskostnader

	2006	2005
Försäkringskassan	794	895
Skatteförvaltningen (inklusive Kronofogdemyndigheten)	403	279
Konjunkturinstitutet	0	0
Summa kostnader försäkringsadministrationen	1 197	1 174
Första AP-fonden	153	145
Andra AP-fonden	129	123
Tredje AP-fonden	125	127
Fjärde AP-fonden	133	133
Sjätte AP-fonden	331	326
Första och Fjärde AP-fondernas särskilda förvaltning	9	4
Summa kostnader fondförvaltningen	880	858
Summa	2 077	2 032

Endast interna administrationskostnader redovisas för Första–Fjärde AP-fonderna. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se not 3). Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen i not 3 (se avsnittet Ålderspensionssystemets kostnader).

Beroende på infasningsregler som gäller fram till och med år 2020 belastar endast en del av administrationskostnaderna (70 procent år 2006, se not 11) de försäkrades pensionsbehållningar. Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Not 5 Värden av förändringen i avgiftsinkomst

	2006	2005
Utjämnad avgiftsinkomst 2006	185 491	–
Utjämnad avgiftsinkomst 2005	–178 116	178 116
Utjämnad avgiftsinkomst 2004	–	–173 049
Förändring av utjämnad avgiftsinkomst	7 375	5 067
(Utjämnad omsättningstid 2006 + utjämnad omsättningstid 2005)/2	x 32,08292	–
(Utjämnad omsättningstid 2005 + utjämnad omsättningstid 2004)/2	–	x 32,25829
Värdet av förändringen i avgiftsinkomst	236 612	163 453

Tid avser år.

Tabell A Underlag för beräkning av utjämnad avgiftsinkomst

	2006	2005	2004	2003
Pensionsavgifter	183 624	179 552	171 600	165 107
Avgiftsunderskott till följd av ej infasad avgift och avgiftsunderlag	–	–	1 500	2 600
Underlag för beräkning	183 624	179 552	173 100	167 707
Utjämnad avgiftsinkomst	185 491	178 116	173 049	168 681
KPI, juni	284,68	280,45	278,91	277,74

Under en infasningsperiod fram t.o.m. bokslutsåret 2004 gjordes justeringar så att den avgift som användes i beräkningen av avgiftstillgången speglade avgiftsinkomstens nivå när systemet är i full funktion. Hur den utjämnade avgiftsinkomsten beräknas framgår av bilaga B, avsnitt 1.

Not 6 Värden av förändringen i omsättningstid

	2006	2005
Utjämnad omsättningstid 2006	32,04812	–
Utjämnad omsättningstid 2005	–32,11771	32,11771
Utjämnad omsättningstid 2004	–	–32,39887
Förändring av utjämnad omsättningstid	–0,06959	–0,28116
(Utjämnad avgiftsinkomst 2006 + utjämnad avgiftsinkomst 2005)/2	x 181 803	–
(Utjämnad avgiftsinkomst 2005 + utjämnad avgiftsinkomst 2004)/2	–	x 175 582
Värdet av förändringen i omsättningstid	–12 652	–49 367

Tid avser år.

Tabell A Underlag för beräkning av utjämnad omsättningstid

	2006	2005	2004
Intjänandetid	21,26565	21,46187	21,54817
Utbetalningstid	10,66803	10,58625	10,56954
Omsättningstid	31,93368	32,04812	32,11771
Utjämnad omsättningstid	32,04812	32,11771	32,39887

Tid avser år.

Den utjämnade omsättningstiden är medianen av de tre senaste årens omsättningstider. Hur omsättningstiden beräknas beskrivs i avsnitt 3 i bilaga B.

Eftersom intjänandetiden inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, grundar sig beräkningar av 2006 års värden på pensionsrätter intjänade under år 2005 (som fastställs år 2006). Utbetalningstiden grundas på uppgifter till och med december 2006.

Not 7 Nya pensionsrätter och ATP-poäng

	2006	2005
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2006	168 238	157 547
Skattat värde av intjänad ATP-poäng	5 382	6 182
Justeringsbelopp, nya pensionsrätter, se tabell A	2 024	355
Justeringsbelopp, nya ATP-poäng, se tabell B	15 524	25 472
Summa	191 168	189 556

Till posten Nya pensionsrätter och ATP-poäng har lagts vissa andra belopp som har påverkat pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa justeringsbelopp förklaras i följande tabeller.

Tabell A Justeringsbelopp, nya pensionsrätter, 2006

Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2005	157 262
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2005	-157 547
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna m.m.	-255
Ändring i utbetalade belopp	2 564
Summa	2 024

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast skattas. I pensionssystemets årsredovisning 2005 skattades pensionsrätt intjänad under året till 157 547 miljoner kronor. Efter att taxeringen för 2005 genomförts visade det sig att det verkliga värdet var 157 262 miljoner kronor.

Justeringsbeloppet -255 miljoner kronor avser justeringar, taxeringsförändringar med mera som påverkat pensionsbehållningarna, se not 14 tabell A. Pensionsskulden till pensionerade har förändrats med 2 564 miljoner kronor till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se not 14 tabell C.

Tabell B Justeringsbelopp, nya ATP-poäng, 2006

Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2006 och skattningen 2005 m.m.	-5 649
Värdet av övriga inbetalda avgifter avseende ATP*	12 399
Ändring i utbetalade belopp	8 774
Summa	15 524

* Exklusive värdet av ATP-poäng.

Tilläggs-pensionsskulden till aktiva, det vill säga till dem som ännu inte tagit ut pension, beräknas i Försäkringskassans pensionsmodell. Hur det går till beskrivs i not 14.

Tilläggs-pensionsskulden till pensionerade har förändrats med 8 774 miljoner kronor till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering (se not 14 tabell C).

Av den ATP-poäng som tjänats in under år 2006 är det enbart en mindre del som kommer att ha betydelse för den framtida pensionen. Den del som beräknas bidra till höjd pension har redovisats som skattat värde av intjänad ATP-poäng (5 382). Emellertid bidrar samtliga pen-

⁴⁸ Avgifter som avser ATP uppgick år 2006 till 17,8 miljarder kronor medan värdet av nyintjänade ATP-poäng samma år endast var 5,4 miljarder kronor. Således översteg avgiftsinbetalningarna värdet av de intjänade ATP-poängen med 12,4 miljarder kronor. Förhållandet förklaras av att i ATP-systemet upparbetas ofta pensionsfordran relativt tidigt under det förvärsaktiva livet. En individ som vid 55 års ålder har sina 15 bästa intjänandeår bakom sig (och som arbetat i minst 30 år) kommer inte att öka sin ATP-pension alls, även om hon eller han fortsätter att arbeta och betala avgift till 65-årsdagen. Förhållandet illustrerar en av de negativa drivkrafter för den äldre arbetskraftens arbetsutbud som ATP-systemet ger upphov till.

⁴⁹ För individer födda senast 1953 och som tar ut tilläggspension innan 65 års ålder indexeras pensionskulden med förändringen av prisbasbeloppet fram tills de fyllt 65 år.

sionsavgifter avseende ATP till en ökning av den beräknade pensionskulden. Det sista år som ATP-poäng kan tjäna in är år 2017. Detta innebär att pensionsavgifterna, med undantag av administrativt betingade diskrepanser, kommer att vara lika stora som tillgodoräknad pensionsrätt först år 2018.⁴⁸

Not 8 Indexering

	2006			2005		
	Aktiva	Pension- erade	Summa	Aktiva	Pension- erade	Summa
Inkomstpension	113 439	3 178	116 617	91 285	1 659	92 944
Tilläggspension	32 608	44 947	77 555	30 519	38 346	68 865
Summa	146 047	48 125	194 172	121 804	40 005	161 809

Pensionsskulden ökar med ökningen i inkomstindex.⁴⁹ Värdet av indexeringen avser den indexering som påverkat pensionskulden den 31 december 2006. Pensionsskulden till aktiva 31 december 2006 har förräntats med förändringen i inkomstindex mellan åren 2006 och 2007 som var 3,2 procent. Pensionsskulden till pensionerade samma datum har förräntats med förändringen i inkomstindex årsskiftet dessförinnan, det vill säga 2005/2006, som var 2,7 procent.

Not 9 Värdet av förändringen i medellivslängd

	2006			2005		
	Aktiva	Pension- erade	Summa	Aktiva	Pension- erade	Summa
Inkomstpension	-	2 027	2 027	-	1 216	1 216
Tilläggspension	11 255	19 482	30 737	11 861	23 442	35 303
Summa	11 255	21 509	32 764	11 861	24 658	36 519

Den livslängd som här avses är den tid som ett genomsnittligt pensionsbelopp antas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd, varvid normen 1,6 procent beaktas. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal. Hur de ekonomiska delningstalen beräknas beskrivs i bilaga B, avsnitt 4.

Högre ekonomisk medellivslängd ökar pensionskulden för tilläggspension, både avseende aktiva och pensionerade. I inkomstpensions-systemet är det endast pensionskulden till pensionerade som ökar om medellivslängden ökar.

Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, Fördelade arvsvinster

Ålder	2006		2005	
	Uppkomna arvsvinster	Fördelade arvsvinster	Uppkomna arvsvinster	Fördelade arvsvinster
60 år eller äldre	3 449	4 221	2 898	3 537
Yngre än 60 år	6 041	5 961	5 956	5 710
Summa	9 490	10 182	8 854	9 246

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs som ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor.

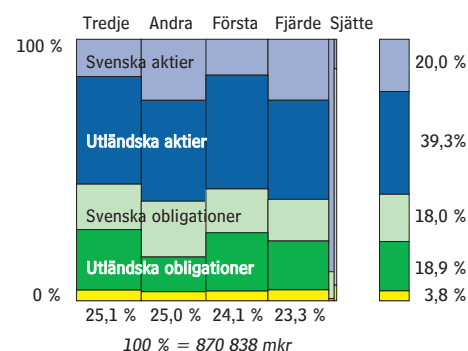
Före det år en årskull fyller 60 år fördelas faktiskt uppkomna arvsvinster. Arvsvinstfaktorn bestäms således av summa pensionsbehållningar för avlidna i samma ålder. Arvsvinsterna efter dem som avled före det 60:e levnadsåret år 2005 (födda 1946 eller senare) fördelades till motsvarande årskullar år 2006. Skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster förklaras bland annat av årliga justeringar i pensionsbehållningarna för taxeringsändringar.

Från och med det år en årskull fyller 60 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den mortalitet som Statistiska centralbyrån (SCB) observerat för en tidigare period. Bland annat i och med att denna mortalitet inte exakt överensstämmer med den faktiska dödligheten det aktuella året finns en skillnad mellan uppkomna och fördelade arvsvinster. Arvsvinsterna för dem som avled under det 60:e levnadsåret eller senare år 2006 (födda 1938–1946) fördelas samma år.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader

Administrationskostnaderna finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut införs kostnadsavdraget successivt. År 2006 finansierades 70 procent av administrationskostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget ökar med 2 procentenheter per år, först år 2021 motsvarar avdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på budgeterade administrationskostnader, inklusive AP-fondernas kostnader, för det aktuella året och pensionsbehållningarna året innan (se bilaga A). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års förvaltningskostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2006 var 0,0312 procent och summeras till 1 130 (1 738) miljoner kronor.

Not 12 Fondtillgångar

AP-fond:	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Övrigt*	2006 Summa	2005 Summa
Aktier och andelar	120 309	134 907	120 964	124 531	15 340	466	516 517	474 241
varav Svenska	28 862	50 839	31 116	47 415	15 340	466	174 038	159 061
Utländska	91 447	84 068	89 848	77 116	0	0	342 479	315 180
Obligationer och andra räntebärande tillgångar	82 106	75 442	88 446	70 389	1 791	3 423	321 597	286 673
varav Svenska emittenter	35 213	46 479	37 922	32 351	1 791	3 423	157 179	134 883
Utländska emittenter	46 893	28 963	50 524	38 038	0	0	164 418	151 790
Övriga tillgångar	7 709	7 439	8 813	8 396	123	244	32 724	19 106
Summa tillgångar	210 124	217 788	218 223	203 316	17 254	4 133	870 838	780 020
Skulder	-3 019	-1 013	-6 025	-2 779	-64	-1	-12 901	-10 830
Summa	207 105	216 775	212 198	200 537	17 190	4 132	857 937	769 190

* Första och Fjärde AP-fondernas särskilda förvaltning.

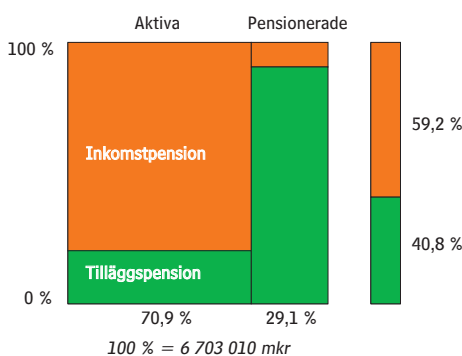
I posten Övriga tillgångar ingår derivat, kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Skulder ingår derivatinstrument, övriga skulder samt förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Not 13 Avgiftstillgång

	2006	2005
Utjämnad avgiftsinkomst	185 491	178 116
Utjämnad omsättningstid	x 32,04812	x 32,11771
Avgiftstillgång	5 944 638	5 720 678

Tid avser år.

Se not 5 och 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av utjämnad avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

	2006			2005		
	Aktiva	Pension- erade	Summa	Aktiva	Pension- erade	Summa
Inkomst pension	3 786 941	182 574	3 969 515	3 570 838	120 370	3 691 208
Tilläggs pension	963 808	1 769 687	2 733 495	1 042 121	1 728 147	2 770 268
Summa	4 750 749	1 952 261	6 703 010	4 612 959	1 848 517	6 461 476

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggs pension och inkomst pension beräknas på samma sätt. Först summeras årskullens pensionsutbetalningar i december månad och multipliceras med tolv för att få ett teoretiskt årsbelopp. Årsbeloppet multiplicerat med årskullens ekonomiska medellivslängd ger pensionsskulden till varje årskull. Den totala skulden till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal. Inkomst pensionsskulden avseende aktiva är summan av alla försäkrades pensionsbehållningar den 31 december 2006 med tillägg för den skattade intjänade pensionsrätten för år 2006. Hur pensionsskulden till aktiva och pensionerade och de ekonomiska delningstalen beräknas framgår i bilaga B avsnitt 4.

Tilläggs pensionsskulden avseende aktiva kan inte beräknas direkt utifrån uppgifter ur intjänanderegistret. Denna skuld beräknas i Försäkringskassans pensionsmodell. Beräkningen görs för årskullarna som får en del av sin pension beräknad enligt ATP-reglerna (födda senast 1953) och som inte har uppnått 65 års ålder.

För att kunna beräkna tilläggs pensionsskulden uppskattas varje årskulls tilläggs pension det år de fyller 65 år. Det beräknade årsbeloppet multipliceras med det ekonomiska delningstal som gäller för 65-åringar det år redovisningen avser. Nuvärdet av den beräknade pensionsskulden erhålls genom att reducera skulden med årskullens antagna framtida avgiftsinbetalningar och diskontera med den antagna framtida ökningen i inkomstindex. Vid beräkningen antas inkomstindex öka med 2 procent per år. Tilläggs pensionsskulden till aktiva minskar successivt och är i princip helt borta 2018.

Tabell A Förklaring av pensionskuldens förändring, inkomstpension aktiva, 2006

Pensionskuld inkomstpension aktiva 31 december 2005	3 570 838
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2005	-157 547
Pensionsbehållning 31 december 2005	3 413 291
Uppkomna arvsvinster, yngre än 60 år*	-6 041
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna**	137
Ingående pensionsbehållning 2006	3 407 387
Taxeringsförändringar m.m. som påverkat pensionsbehållningarna	-392
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2005	157 262
Fördelade arvsvinster, 60 år eller äldre	4 221
Fördelade arvsvinster, yngre än 60 år	5 961
Indexering	113 439
Avdrag för administrationskostnader	-1 130
Uttagen pension	-64 866
Återkallade pensioner	270
Uppkomna arvsvinster, 60 år eller äldre	-3 449
Pensionsbehållning 31 december 2006	3 618 703
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2006	168 238
Pensionskuld inkomstpension aktiva 31 december 2006	3 786 941

* Fördelas 2006.

** Överföringar till de Europeiska gemenskaperna (se not 2), justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

Tabell B Förklaring av pensionskuldens förändring, tilläggspension aktiva, 2006

Pensionskuld tilläggspension aktiva 31 december 2005	1 042 121
Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2006 och skattningen 2005 m.m.	-5 649
Ingående tilläggspensionskuld 2006	1 036 472
Indexering	32 608
Skattat värde av intjänad ATP-poäng 2006	5 382
Uttagen pension	-134 308
Värdet av övriga inbetalda avgifter avseende ATP	12 399
Värdet av förändringen i medellivslängd	11 255
Pensionskuld tilläggspension aktiva 31 december 2006	963 808

Tabell C Förklaring av pensionskuldens förändring, tilläggs- och inkomstpension pensionerade, 2006

	Inkomst- pension	Tilläggs- pension	Summa
Pensionskuld pensionerade 31 december 2005	120 370	1 728 147	1 848 517
Skuld tillkommande från aktiva	64 596 *	134 308 **	199 180
Ändring i utbetalade belopp	2 564	8 774	11 062
Pensionsutbetalningar***	-10 161	-165 971	-176 132
Indexering	3 178	44 947	48 125
Värdet av förändringen i medellivslängd	2 027	19 482	21 509
Pensionskuld pensionerade 31 december 2006	182 574	1 769 687	1 952 261

* Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se tabell A.

** Se tabell B.

*** Se not 2.

Skulden till pensionerade ökar med indexeringen och ökad livslängd och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nyintjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggs pension), taxeringsändringar m.m. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp. Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna skuldökning motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Noter och kommentarer avseende premiepension

Not 15 Pensionsutbetalningar

	2006	2005
Pensionsutbetalningar från fondförsäkring	206	94
Pensionsutbetalningar från traditionell försäkring	25	10
Summa pensionsutbetalningar	231	104
Överföring till de Europeiska gemenskaperna	1	1
Summa	232	105

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare. I traditionell försäkring betalas pensionen med ett nominellt garanterat belopp varje månad. I detta pensionsbelopp ingår en garanterad ränta på för närvarande 2,75 procent. Om PPM:s förvaltning av den traditionella försäkringen ger en högre avkastning än den garanterade får pensionsspararna återbäring. Den betalas ut som ett tilläggsbelopp varje månad, vilket kan variera från år till år. Under år 2006 har 0,7 (0,2) betalats ut som tilläggsbelopp.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2006 överfördes 1 miljon kronor från premiepensionssystemet.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	2006 Summa	2005 Summa
Aktier och andelar	28 210	45	28 255	43 895
varav Direktavkastning	2 510	18	2 528	1 938
Realiserade och orealiserade kursvinster	25 700	27	25 727	41 957
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	-58	-12	-70	47
varav Direktavkastning (räntenetto)	8	0	8	5
Realiserade och orealiserade kursvinster	-66	-12	-78	42
Valutakursresultat, netto	-1 213	-	-1 213	834
Delsumma avkastning	26 939	33	26 972	44 776
Förändring traditionell försäkring	-	15	15	9
Summa	26 939	48	26 987	44 785

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad. Den genomsnittliga fondförvaltningskostnaden efter avdragna rabatter uppgår till 0,40 procent av genomsnittligt kapital.

Not 17 Administrationskostnader

	2006	2005
Driftskostnader	289	250
Finansiella poster netto	40	37
Summa	329	287

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat och ränteintäkter (netto). Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i PPM:s driftskostnader. Totalt för år 2006 uppgick administrationskostnader till 335 miljoner kronor varav 6 miljoner kronor ingår i not 16, förändring traditionell försäkring. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive nettoredovisade kostnader finns i avsnittet Ålderspensionssystemets kostnader.

Not 18 Nya pensionsrätter

	2006	2005
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2003	-	23 624
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2004	24 829	-
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2005	25 172	-
Summa	50 001	23 624

I premiepensionssystemet motsvarar avgiftsinkomsten nya pensionsrätter inklusive ränta för den period avgiftsmedlen förvaltas av PPM innan de placeras i de försäkrades fonder. I beloppet ingår även ändrade positiva pensionsrätter från tidigare intjänandeår samt fördelade återförda fondförvaltaravgifter. Placering av nya pensionsrätter för både nya och befintliga pensionssparare har för år 2006 anpassats till att ske i så nära anslutning som möjligt till beslutet om fastställd taxering. Det innebär att för år 2006 ingår fastställd pensionsrätt för två år, intjänandeår 2004 och 2005.

Not 19 Värdeförändring

Pensionssskulden förändrades med avkastningen i premiepensionsfonderna som summerar till 26 972 (44 776) miljoner kronor, se not 16.

Not 20 Uppkomna arvsvinster, Fördelade arvsvinster

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år. År 2006 fördelades som arvsvinst 375 (296) miljoner kronor, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2005, det vill säga uppkomna arvsvinster 375 (296) miljoner kronor. I posten ingår även minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar. Under kalenderåret 2005 överförde totalt 7 116 personer ett sammanlagt belopp på 40 miljoner kronor mellan makar eller mellan registrerade partners.

Not 21 Avdrag för administrationskostnader

Beloppet 370 (335) miljoner kronor motsvarar de avgifter som PPM tog ut för att finansiera sina administrationskostnader. Avgiften för 2006 var 0,16 procent av värdet på pensionspararnas konton. Under uppbyggnadsskedet och fram till 2018 finansieras myndigheten genom en kombination av avgiftsuttag och räntekontokredit för rörelsekapitalbehov samt låneramar hos Riksgäldskontoret. Avgiftsuttaget baserades på den prognostiserade kostnadsnivån för år 2006.

Not 22 Försäkringstillgångar

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	2006 Summa	2005 Summa
Aktier och andelar	259 871	201	260 072	187 149
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	8 066	538	8 604	5 515
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	771	–	771	413
Summa	268 708	739	269 447	193 077

Uppkomna arvsvinster som tillhör år 2006 uppgår totalt till 538 (373) miljoner kronor, varav fondförsäkring 534 (371) miljoner kronor och traditionell försäkring 4 (2) miljoner kronor, och fördelas till pensionspararna år 2007. Per den 31 december 2006 fanns totalt 5 689 608 pensionsparare varav 5 648 799 hade sitt sparande placerat i fondförsäkring och 40 809 i traditionell försäkring. Av pensionspararna var det 343 473 personer som fick utbetalning av pension.

Not 23 Övriga tillgångar

	2006	2005
Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel	24 521	46 482
PPM:s administrativa fondandelslager (handelslager)	85	40
Övriga tillgångar	1 350	888
Summa	25 956	47 410

Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2006. I januari 2006 och december 2006 placerades avgiftsmedlen för intjänandeåren 2004 och 2005.

PPM:s administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I övriga tillgångar ingår immateriella tillgångar, kassa och bank, fordringar, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter samt inventarier och övriga anläggningstillgångar.

Not 24 Pensionsskuld

	2006	2005
Pensionsskuld, fondförsäkring	268 708	192 770
Pensionsskuld, traditionell livförsäkring	739	307
Summa	269 447	193 077

Pensionsskulden är en skuld till förvärvsaktiva och pensionerade pensionsparare. Pensionsskuld, fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utveck-

las. Innehavet i fonderna värderas till bokslutsdagens kurs och motsvaras av tillgångsvärdet som återfinns i not 22.

Pensionsskuld, traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. Information om hur de ekonomiska delningstalen beräknas finns i bilaga A.

Tabell A Förklaring av pensionsskuldens förändring, fondförsäkring, 2006

Pensionsskuld fondförsäkring 31 dec 2005	192 770
Taxeringsförändringar m.m. som påverkat premiepensionskapitalet	-1
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2004 och 2005	49 576
Fördelade arvsvinster*	-373
Värdeförändring	26 939
Avdrag för administrationskostnader	-369
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2006	-206
Uppkomna arvsvinster	373
Premiepensionskapital 31 december 2006	268 709
Justering som påverkat premiepensionskapitalet **	-1
Pensionsskuld fondförsäkring 31 december 2006	268 708

* Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2005, fördelas 2006.

** Överföringar till de Europeiska gemenskaperna m.m.

Tabell B Förklaring av pensionsskuldens förändring, traditionell försäkring, 2006

Pensionsskuld traditionell försäkring 31 dec 2005	307
Taxeringsförändringar m.m. som påverkat premiepensionskapitalet	0
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2004 och 2005	425
Fördelade arvsvinster*	-2
Värdeförändring	33
Avdrag för administrationskostnader	-1
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2006	-25
Uppkomna arvsvinster	2
Premiepensionskapital 31 december 2006	739
Pensionsskuld traditionell försäkring 31 december 2006	739

* Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2005, fördelas 2006.

Pensionsskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, ändrad omfattning av pensionsuttag, taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

	2006	2005
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	24 520	46 482
Övriga skulder	3 001	2 550
Summa	27 521	49 032

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel består av ej fastställda pensionsrätter för intjänandeår 2006 och motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, se not 23.

I övriga skulder ingår pågående fondhandel, leverantörsskulder, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, upplupna kostnader och förutbetalda intäkter.

REVISIONSBERÄTTELSE

för

PENSIONSSYSTEMETS ÅRSREDOVISNING

Till Försäkringskassan

Vi har granskat Pensionssystemets årsredovisning för år 2006. Enligt förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundande ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling har Försäkringskassan uppdragits att upprätta denna årsredovisning. Det är generaldirektören för Försäkringskassan som har ansvaret för årsredovisningens upprättande och för att den har upprättats i enlighet med lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen på grundval av vår revision.

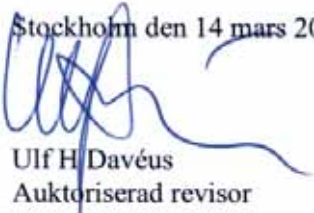
Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra oss om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i årsredovisningen. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och generaldirektörens tillämpning av dem samt att bedöma de betydelsefulla uppskattningar som generaldirektören gjort när årsredovisningen upprättats samt att utvärdera den samlade informationen i årsredovisningen.

Vår revision omfattar, förutom granskning av tillämpade principer och beräkningar vid upprättandet av årsredovisningen, granskning såväl av inkomstpensionens, premiepensionens och den inkomstgrundande ålderspensionens resultat- och balansräkningar som noter och kommentarer jämte redovisningsprinciper och annan förklarande information. Det ingår inte i vår revision att granska principer för den allmänna pensionen och ej heller att granska framskrivningar eller annan information som ej är förenlig med de områden som ingår i vår revision.

Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen har upprättats enligt lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundande ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling samt i övrigt enligt vad som finns beskrivet i årsredovisningen under avsnittet Redovisningsprinciper mm. I årsredovisningen redovisat balanstal har beräknats enligt förordning (2002:780) om beräkning av balanstal.

Stockholm den 14 mars 2007

Ulf H. Davéus
Auktoriserad revisor

Ove Olsson
Auktoriserad revisor

Bilaga A. Beräkningsfaktorer*

* Belopp och värden finns under Press/Aktuella belopp på www.forsakringskassan.se och på www.ppm.nu.

Enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) ska Försäkringskassan beräkna inkomstindex. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Försäkringskassan även beräkna och fastställa faktorer för arvsvinster, förvaltningskostnader samt delningstal.

Enligt LIP ska PPM:s verksamhet bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är PPM:s tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepension. Vidare ska PPM beräkna den avgift som finansierar verksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$Inkomstindex(t) =$

$$\left(\frac{u(t-1)}{u(t-4)} \times \frac{KPI(t-4)}{KPI(t-1)} \right)^{\frac{1}{3}} \times \frac{KPI(t-1)}{KPI(t-2)} \times k \times Inkomstindex(t-1)$$

$$u(t) = \frac{Y(t)}{N(t)}$$

där

t = kalenderår

$KPI(t)$ = konsumentprisindex för juni månad år t

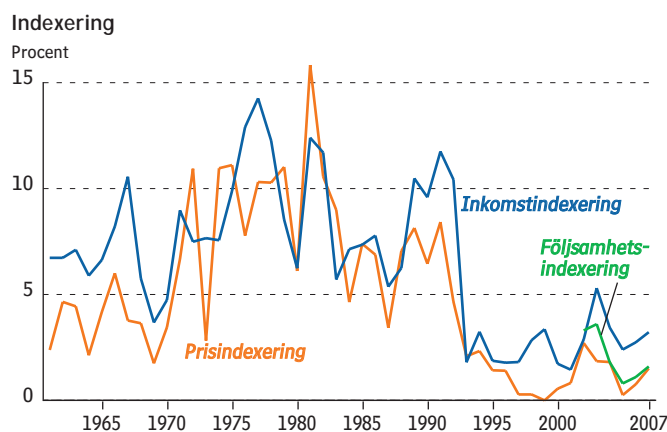
k = korrigeringsfaktor för skattningsfel i $u(t-2)$ och $u(t-3)$

$Y(t)$ = summa pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning för personer 16–64 år år t , efter avdrag för allmän pensionsavgift

$N(t)$ = antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Indexförändringen består av två delar. Den första delen är genomsnittlig årlig förändring i medelinkomst under den senaste treårsperioden, inflationen frånräknad, och den andra är inflationen under den senaste tolv månadersperioden fram till juni månad. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningsår. Korrigering för skattningsfel görs i senare års index. Anledningen till att inflationen under treårsperioden räknas bort och att det senaste årets inflation läggs tillbaka är att en snabb anpassning av pensionerna till förändringar i inflationstakten ska säkerställas.

Förändringen i inkomstindex mellan år $t-1$ och år t påverkar pensionsskulden för pensionerade år t via följsamhetsindexeringen av utbetald inkomst- och tilläggspension (se not 8 och not 14 tabell C). Förändringen i inkomstindex mellan år t och $t+1$ påverkar inkomstpensionsskulden för aktiva år t via inkomstindexeringen av pensionsbehållningar (se not 8 och not 14 tabell A).

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

$$\text{Balansindex}(t) = I(t) \times \text{BT}(t)$$

$$\text{Balansindex}(t+1) =$$

$$\text{Balansindex}(t) \times \left(I(t+1) / I(t) \right) \times \text{BT}(t+1) = I(t+1) \times \text{BT}(t) \times \text{BT}(t+1)$$

där

$I(t)$ = inkomstindex år t

$\text{BT}(t)$ = balanstal år t

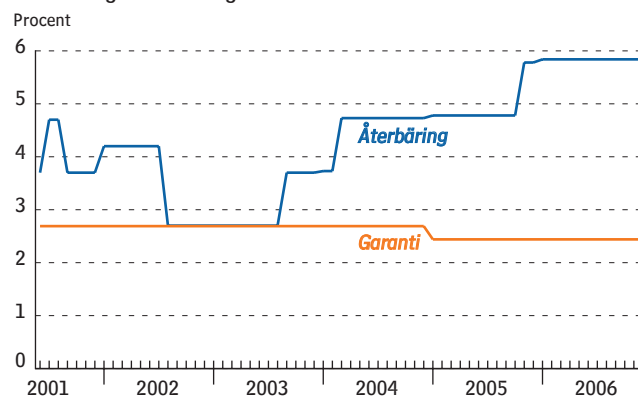
Årsskiftet ($t-1/t$) sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t-1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t-1$. Årsskiftet ($t/t+1$) sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t+1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när produkten av balanstalen ≥ 1 .

Återbäringsränta

Om premiepensionen tas ut i form av traditionell försäkring räknas det utbetalda beloppet om varje år. Det kan bli högre än det garanterade beloppet om den traditionella livförsäkringsrörelsen ger bättre resultat än vad som antagits vid beräkningen av det garanterade beloppet. Resultatet i den traditionella rörelsen återspeglas i återbäringsräntan som används för att skriva upp de traditionella försäkringarnas värden.

Återbäringsräntan påverkar inte pensionsskulden eftersom pensionsskulden beräknas utifrån garanterade belopp.

Återbäringsränta och garanti

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

$$\text{Arvsvinstfaktor}_i(t) = 1 + \frac{\sum_{i=2}^{i=17} \text{PBd}_{i-1}(t-1)}{\sum_{i=2}^{i=17} \text{PB}_{i-1}(t-1)} \quad \text{för } i = 2, 3, \dots, 17$$

$$\text{Arvsvinstfaktor}_i(t) = 1 + \frac{\text{PBd}_{i-1}(t-1)}{\text{PB}_{i-1}(t-1)} \quad \text{för } i = 18, 19, \dots, 60$$

$$\text{Arvsvinstfaktor}_i(t) = \frac{L_i^*(t)}{L_i(t)} \quad \text{för } i = 60, 61, \dots, r$$

där

i = ålder vid utgången av år t

$\text{PBd}_{i-1}(t-1)$ = summan av pensionsbehållningarna år $t-1$ för avlidna år $t-1$ i åldersgruppen $i-1$

$\text{PB}_{i-1}(t-1)$ = summan av pensionsbehållningarna år $t-1$ för kvarlevande år $t-1$ i åldersgruppen $i-1$

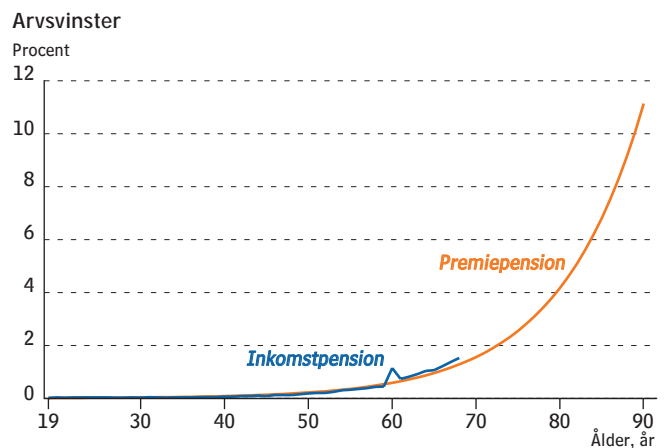
r = den äldsta åldersgrupp där $L_i > 0$

$L_i(t)$ = antal kvarlevande personer i åldersgruppen i av 100 000 födda vid utgången av år t enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre

$L_i^*(t)$ = antal kvarlevande personer i åldersgruppen i av 100 000 födda vid ingången av år t enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre

Arvsvinstfaktorer för personer 60 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2-17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 60 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB. Arvsvinsttilldelningen till äldre personer görs dödsfallsåret.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet, genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärsaktiva och pensionerade inom samma födelseårgång byts fördelningsmetoden från och med 60 års ålder. Genom att metodväxlingen sker redan det år individen fyller 60 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster avseende året före pensionsuttaget för personer som tar ut pension från 61 år. Under det år en försäkrad fyller 60 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten.

Arvsvinstfaktorn för inkomstpension för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två olika arvsvinstfaktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionsskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionsskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i not 10. För gruppen avlidna före det 60:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 60:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas för närvarande ut en gång om året både för förvärvsaktiva och pensionärer. Arvsvinsterna som uppkommer efter pensioneringen ingår, precis som för inkomstpensionen, i delningstalet och delas ut genom en faktisk arvsvinsttilldelning. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se sidan 78). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t-1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar behållningen på premiepensionskontot den sista december år $t-1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor för att det totala belopp som fördelas år t ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t-1$.

Arvsvinsterna för premiepension påverkar inte pensionsskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärvsaktivas pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

Förvaltningskostnadsfaktor(t) =

$$1 - \left[(B(t) \times A(t) - C(t-1) + F(t-1) \times A(t-1)) / PB(t-1) \right]$$

där

$B(t)$ = budgeterade administrationskostnader år t

$A(t)$ = andel som belastar pensionsbehållningarna år t

$C(t-1)$ = det belopp som pensionsbehållningarna minskades med år $t-1$

$F(t-1)$ = faktiska administrationskostnader år $t-1$

$PB(t-1)$ = summan av pensionsbehållningar år $t-1$

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se not 11). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t-1$. Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan faktiska administrationskostnader år $t-1$ och det avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se not 14 tabell A). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se not 4) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Förvaltningskostnadsavdrag för premiepension

Kostnaden för förvaltningen av premiepensionssystemet får motsvara högst 0,3 procent av de sammanlagda tillgodohavandena på pensionsspararnas premiepensionskonton. Detta för att inte belasta nuvarande försäkrade med oproportionerligt höga avgifter för uppbyggnaden av PPM, medan premiepensionskapitalet är mindre omfattande. Avgiften, som dras från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år, ska täcka PPM:s totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se not 17 och not 21).

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (normen) som tillgodoräknas pensionen i förväg.

Delningstal_i =

$$\frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{-X/12} \text{ för } i = 61, 62, \dots, r$$

där

$k-i$ = antal år som pensionär ($k=i, i+1, i+2$ etc.)

X = månader (0, 1, ... 11)

L_i = antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den femårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 60 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före 65-årsåret sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av "Ändring av utbetalade belopp" i not 14 tabell C.

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskuld som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning för balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de

ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se bilaga B avsnitt 4. De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensions-skulden till pensionerade.

Fastställda delningstal för inkomstpension

	Ålder									
	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet av premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder.

$$\text{Delningstal}_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt$$

$$l(x) = e^{-\int_0^x \mu(t) dt}$$

$$\mu(x) = a + be^{cx}$$

där

x = exakt ålder vid pensioneringstidpunkten

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid pensionering men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.⁵⁰ Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen. Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a , b och c motsvarar Statistiska centralbyråns prognos för återstående livslängder åren 2003–2050 för individer födda 1940 i alternativet med låg dödlighet.⁵¹

Den tillgodoräknade räntan, δ , är för närvarande 3 procent före kostnadsavdrag och 2,69 procent efter kostnadsavdrag. Kostnadsavdraget görs för att täcka PPM:s kostnader. Tar man ut premiepension i form av traditionell försäkring beräknas det garanterade beloppet med en antagen nominell avkastning om, för närvarande, 2,44 procent efter kostnadsavdrag (motsvarande 2,75 procent före kostnadsavdrag). Ovanstående ränteantaganden har även använts vid beräkning av de försäkringstekniska avsättningarna (FTA).

För premiepension i form av fondförsäkring är pensionskulden per definition lika med värdet av tillgångarna som i sin tur motsvarar det samlade värdet av alla fondandelar. För fondförsäkring ger därför en ändring av delningstalen ingen effekt på pensionskulden. När det gäller traditionell försäkring är pensionskulden lika med de försäkringstekniska avsättningarna (FTA). Den räknas ut genom att varje garanterat belopp multipliceras med ett delningstal. Delningstalet räknas ut på samma sätt som vid bestämning av pensionsbelopp. Vid beräkning av FTA används dock olika dödlighetsantaganden för kvinnor och män. En sänkning av dödlighets- eller ränteantagandet ökar FTA.

⁵⁰ Formeln avser ett-livsförsäkring, det vill säga utan efterlevandeskydd.

⁵¹ Födda 1940 motsvarar den årskull som är närmast 65 år vid den senaste bestämningen av prognosräntan. Aktuella värden: $a=0,0025$, $b=0,0000075$, $c=0,105$, $\delta=2,6559$ procent vilket motsvarar en årlig räntefot på 2,6915 procent. För $x>97$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,001.

Delningstal för årligt belopp (fondförsäkring)

Utan efterlevandeskydd

Ålder	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
	17,56	17,14	16,73	16,30	15,88	15,45	15,01	14,57	14,13	13,69

Med efterlevandeskydd

Ålder medförsäkrad	Ålder förstförsäkrad									
	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
55	22,10	21,96	21,83	21,70	21,57	21,46	21,35	21,24	21,14	21,05
60	21,01	20,82	20,64	20,46	20,30	20,13	19,98	19,84	19,70	19,57
65	20,05	19,81	19,58	19,35	19,14	18,92	18,72	18,53	18,34	18,16
70	19,28	18,99	18,71	18,43	18,16	17,89	17,63	17,38	17,14	16,91

Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

Utan efterlevandeskydd

Ålder	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
	18,62	18,18	17,74	17,30	16,85	16,39	15,94	15,48	15,02	14,56

Med efterlevandeskydd

Ålder medförsäkrad	Ålder förstförsäkrad									
	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
55	23,42	23,27	23,13	22,99	22,86	22,74	22,62	22,51	22,41	22,31
60	22,26	22,06	21,87	21,68	21,51	21,34	21,18	21,02	20,88	20,74
65	21,25	21,00	20,75	20,51	20,28	20,06	19,85	19,64	19,45	19,26
70	20,44	20,13	19,84	19,55	19,26	18,98	18,71	18,45	18,19	17,95

Bilaga B. Matematisk beskrivning av balanstalet

* Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.

Utdrag ur förordning (2002:780) om beräkning av balanstal*

Försäkringskassan skall för varje år beräkna balanstalet enligt 1 kap. 5 a och 5 b §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension i enlighet med följande formel.

1. Balanstalet, BT ,

$$BT(t+2) = \frac{AT(t) + BF(t)}{S(t)} \quad (1.0)$$

$$AT(t) = \bar{A}(t) \times \overline{OT}(t) \quad (1.1)$$

$$\bar{A}(t) = \frac{A(t) + A(t-1) + A(t-2)}{3} \times \left(\frac{A(t)}{A(t-3)} \times \frac{KPI(t-3)}{KPI(t)} \right)^{\frac{1}{3}} \times \left(\frac{KPI(t)}{KPI(t-1)} \right) \quad (1.2)$$

$$\overline{OT}(t) = \text{median} [OT(t), OT(t-1), OT(t-2)] \quad (1.3)$$

där

t = kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av kalenderåret om variabeln avser stockar, fastställelseår (intjänandeår +1)

$AT(t)$ = avgiftstillgång år t

$BF(t)$ = buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första- Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar

$S(t)$ = pensionskulden år t

$\bar{A}(t)$ = utjämnad avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t

$\overline{OT}(t)$ = utjämnad omsättningstid år t

$A(t)$ = avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t

$OT(t)$ = omsättningstid år t

$KPI(t)$ = konsumentprisindex för juni månad år t

2. Genomsnittlig pensionsålder, \bar{R} ,

$$\bar{R}(t) = \frac{\sum_{i=61}^{R^*(t)} U_i^*(t) \times D_i(t) \times i}{\sum_{i=61}^{R^*(t)} U_i^*(t) \times D_i(t)}, \bar{R} \text{ avrundas till närmaste heltal} \quad (2.0)$$

där

i = ålder vid utgången av år t

$R^*(t)$ = den äldsta åldersgrupp som det under år t nybeviljats pension för

$U_i^*(t)$ = summan av nybeviljat månatligt pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i år t

$D_i(t)$ = delningstal år t vid ålder i

3. Omsättningstiden, OT ,

$$OT(t) = IT(t) + UT(t) \quad (3.0)$$

3.1 Intjänandetiden, IT ,

$$IT(t) = \frac{\sum_{i=17}^{\bar{R}(t)} \overline{PR}_i(t) \times L_i(t) \times (\bar{R}(t) - i + 0,5)}{\sum_{i=17}^{\bar{R}(t)} \overline{PR}_i(t) \times L_i(t)} \quad (3.1.1)$$

$$\overline{PR}_i(t) = \frac{\frac{PR_i(t)}{N_i(t)} + \frac{PR_{i+1}(t)}{N_{i+1}(t)}}{2} \quad \text{för } i = 17, 18, \dots, \bar{R}(t)-1 \quad (3.1.2)$$

$$\overline{PR}_{\bar{R}(t)}(t) = \frac{PR_{\bar{R}(t)}(t)}{N_{\bar{R}(t)}(t)} \quad (3.1.3)$$

$$L_i(t) = L_{i-1}(t) \times h_i(t) \quad \text{för } i = 18, 19, \dots, \bar{R}(t) \quad \text{där } L_{17}(t) = 1 \quad (3.1.4)$$

$$h_i(t) = \frac{N_i(t)}{N_{i-1}(t-1)} \quad \text{för } i = 18, 19, \dots, \bar{R}(t) \quad (3.1.5)$$

där

$PR_i(t)$ = summan av 16 % av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och 16 % av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 3 kap. samma lag intjänandeår $t-1$, det vill säga fastställelseår t , för åldersgruppen i för individer som inte registrerats som avlidna $t-1$

$N_i(t)$ = antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram t.o.m. intjänandeår $t-1$, det vill säga fastställelseår t , tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte registrerats som avlidna $t-1$

$L_i(t)$ = andel kvarlevande i åldersgrupp i år t

$h_i(t)$ = utveckling av andel kvarlevande i åldersgrupp i år t

3.2 Utbetalningstiden, UT ,

$$UT(t) = \frac{\sum_{i=\bar{R}(t)}^{R(t)} 1,016^{-(i-\bar{R}(t)+0,5)} \times L_i^*(t) \times (i-\bar{R}(t) + 0,5)}{\sum_{i=\bar{R}(t)}^{R(t)} 1,016^{-(i-\bar{R}(t)+0,5)} \times L_i^*(t)} \quad (3.2.1)$$

$$L_i^*(t) = L_{i-1}^*(t) \times he_i(t) \text{ d\u00e4r } L_{60}^*(t) = 1 \quad (3.2.2)$$

$$he_i(t) = \frac{U_i(t)}{U_i(t) + Ud_i(t) + 2 \times Ud_i^*(t)} \text{ f\u00f6r } i = 61, 62, \dots, R(t) \quad (3.2.3)$$

d\u00e4r

$R(t)$ = den \u00e4ldsta \u00e5ldersgrupp som uppburit pension \u00e5r t

$U_i(t)$ = summan av pensionsutbetalningar i december \u00e5r t till \u00e5ldersgruppen i

$Ud_i(t)$ = summan av sista m\u00e5natliga pensionsbelopp till personer i \u00e5ldersgruppen i som fick pension utbetald i december \u00e5r $t-1$ men inte i december \u00e5r t

$Ud_i^*(t)$ = summan av sista m\u00e5natliga pensionsbelopp till personer i \u00e5ldersgruppen i som fick sin pension beviljad under \u00e5r t och som inte fick pension utbetald i december \u00e5r t

$L_i^*(t)$ = andel kvarst\u00e5ende utbetalningar till \u00e5ldersgrupp i \u00e5r t

$he_i(t)$ = pensionsutbetalningarnas utveckling p\u00e5 grund av d\u00f6dsfall \u00e5r t , \u00e5ldersgrupp i

4. Pensionsskulden, S ,

$$S(t) = SA(t) + SP(t) \quad (4.0)$$

$$SA(t) = PB(t) + IPR(t) + TP(t) \quad (4.1)$$

$$SP(t) = \sum_{i=61}^{R(t)} U_i(t) \times 12 \times \left(\frac{De_i(t) + De_i(t-1) + De_i(t-2)}{3} \right) \quad (4.2)$$

$$De_i(t) = \frac{\sum_{j=i}^{R(t)} \frac{1}{2} \times (L_j^*(t) + L_{j-1}^*(t)) \times 1,016^{i-j-1}}{L_i^*(t)} \text{ f\u00f6r } i = 61, 62, \dots, R(t) \quad (4.3)$$

d\u00e4r

$SA(t)$ = pensionsskuld \u00e5r t avseende pensions\u00e5tagande som inte b\u00f6rjat utbetalas (pensionsskulden till f\u00f6rv\u00e4rvsaktiva)

$SP(t)$ = pensionsskuld \u00e5r t till pensionerade i f\u00f6rdelningssystemet avseende pensioner som utbetalas

$PB(t)$ = summan av pensionsbeh\u00e5llningar \u00e5r t enligt 5 kap. 2 \u00a7 lagen (1998:674) om inkomstgrundad \u00e5lderspension

$IPR(t)$ = skattad pensionsr\u00e4tt f\u00f6r inkomstpension intj\u00e5nad under \u00e5r t enligt 4 kap. 2-6 \u00a7\u00a7 samma lag

$TP(t)$ = skattat v\u00e4rde f\u00f6r till\u00e4ggspension \u00e5r t till personer som inte b\u00f6rjat att lyfta sin till\u00e4ggspension

$De_i(t)$ = ekonomiskt delningstal f\u00f6r \u00e5ldersgrupp i \u00e5r t .

Ordlista

* Belopp och värden finns under Press/Aktuella belopp på www.forsakringskassan.se och på ppm.nu.

den allmänna pensionen

Sveriges allmänna pensionssystem. Den allmänna pensionen består av inkomstpension, premiepension och garantipension. Inkomstpension kan även innefatta tilläggspension.

allmän pensionsavgift

den del av pensionsavgiften, 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket, som den försäkrade betalar själv tillsammans med preliminärskatten.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder; Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första–Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst*

avlidna personers pensionsbehållning eller premiepensionskapital som ärvs av övriga försäkrade (se bilaga A).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodoräknas med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år. I beräkningen av avgiftstillgången används en utjämnad avgiftsinkomst.

avgiftstak

8,07 inkomstbasbelopp. Allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift betalas på inkomster upp till avgiftstaket. Ålderspensionsavgift betalas på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera den utjämnade avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att via indexeringen av pensionsskulden för inkomstpension (pensionsbehållning och utgående pensioner) säkerställa att försäkringens utgifter inte överstiger dess inkomster. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga då pensionsskulden är större än systemets tillgångar. Förräntningen av pensionsskulden sker då med ett närmevärde för systemets internränta.

balansindex

när balanseringen är aktiv indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett balansindex i stället för inkomstindex. Förändringar i balansindex är beroende av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

balanstal

fördelningssystemets tillgångar, det vill säga avgiftstillgång och buffertfond, dividerat med systemets pensionsskuld. Balanstalet kan betraktas som motsvarigheten till konsolideringskvot i ett fonderat system. Till skillnad från vad som gäller för måttet konsolideringskvot ger dock inte balanstalet någon information om de fonderade tillgångarnas storlek i förhållande till pensionsskulden.

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelningssystem. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första-Fjärde och Sjätte AP-fonderna

delningstal*

tal som speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen.

Vid beräkningen av den årliga inkomst- respektive premiepensionen divideras individens pensionsbehållning respektive premiepensionskapital vid pensioneringstillfället med ett delningstal (se bilaga A).

Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionsskulden (se bilaga B).

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda premier avsätts och sparas till dess pension aktualiseras. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

fondförsäkring

försäkring utan garanterat pensionsbelopp. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv risken för kapitalets utveckling.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

följsamhetsindexering*

omräkningen av pensioner med förändring i inkomstindex varvid indexförändringen reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodoräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med $I(t)$ beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

$$\text{Följsamhetsindexering (vid årsskiftet } t-1/t) = \frac{I(t) / I(t-1)}{1,016}$$

fördelningssystem

system där krav saknas på att pensionsskulden ska motsvaras av fonderade tillgångar av en viss storlek. Ofta beskrivs fördelningssystem som system där avgiftsinkomsterna direkt används för att finansiera pensionsutgifterna. Denna beskrivning är inte helt korrekt i fördelningssystem med buffertfond.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, bärs av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera. Pensionen är i förväg bestämd till ett visst belopp eller till en viss nivå av exempelvis slutlön eller medelinkomst.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring. Motsvarande tillgångar måste följaktligen placeras försiktigt så att försäkringstagarna kan få sina utbetalningar under sin pensionstid.

förvaltningskostnadsavdrag*

administrationskostnaderna för inkomst- och tilläggspension minskar pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget görs som ett procentuellt avdrag från pensionsbehållningen med en förvaltningskostnadsfaktor. Avdrag för administrationskostnaden för premiepension görs som ett procentuellt avdrag som minskar försäkringstagarnas premiepensionskapital (se bilaga A).

garantipension

ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipensionen är en utfyllnad till den inkomstgrundade pensionen.

garantiregel/garantitillägg

regel som garanterar de som är födda mellan 1938 och 1953 en pension lägst motsvarande vad de tjänat in till och med 1994 i ATP-systemet.

indexering*

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

inkomstbasbelopp*

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex*

förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

Indexförändringen beräknas som den genomsnittliga reala inkomstförändringen för den senaste treårsperioden med tillägg för inflationen för den senaste tolv månadersperioden fram till juni (se bilaga A).

inkomstpension

del av den inkomstgrundade ålderspensionen som grundar sig på 16 procent av pensionsunderlaget. Beskrivningsmässigt innefattar inkomstpension ibland också tilläggspension.

Här används ordet också som benämning på det delsystem som inkomstpensionen utgör inom den allmänna pensionen. Inkomstpensionssystemet är, precis som premiepensionssystemet, ett avgiftsbestämt pensionssystem.

internränta

här, den förräntning av pensionsskulden som medför att skulden växer i takt med systemets tillgångar. Internräntan bestäms av förändring i systemets avgiftsinkomster och förändring i dessa avgifters förmåga att finansiera pensionsskulden, det vill säga förändringar i omsättningstid, och buffertfondens avkastning samt kostnaden (vinsten) av förändringar i medellivslängd. Om balanseringen är aktiverad sker förräntningen av pensionsskulden med ett närmevärde för fördelningssystemets internränta.

intjänandetak*

7,5 inkomstbasbelopp. Den högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som pensionsrätt tillgodoräknas för.

intjänandetid

speglar skillnaden i år mellan förväntad genomsnittlig intjänandeålder och genomsnittlig pensionsålder.

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som summan av intjänandetiden och utbetalningstiden. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

pensionsavgift

se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

pensionsbehållning

summan av fastställda pensionsrätter för inkomstpension som årligen omräknats med hänsyn till inkomstindex (eller balansindex), arvsvinster och förvaltningskostnader.

pensionsgrundande belopp

underlag för tillgodoräknande av pensionsrätt som inte bygger på någon faktisk inkomst. Pensionsgrundande belopp kan tillgodoräknas för sjuk- eller aktivitetsersättning, år med små barn (barnår), studier och pliktjänst.

pensionsgrundande inkomst

den inkomst som, tillsammans med pensionsgrundande belopp, används för att räkna ut den försäkrades pensionsrätt. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning m.m.) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp. Endast inkomst upp till intjänandetaket grundar pensionsrätt.

pensionsnivå

här, genomsnittlig pension i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer 16–64 år.

pensionspoäng

används för beräkning av tilläggspension. Pensionspoäng kan tjänas in till och med 64 års ålder av personer födda före 1954. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{PGI - HPBB}{HPBB}$$

där

PGI = pensionsgrundande inkomst

HPBB = det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet. Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare. Pensionsrätten ökar pensionsbehållningen respektive premiepensionskapitalet.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Fram till år 2018 tillkommer också en beräkning av pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende tilläggs pension. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar. Pensionsskulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande belopp, dock högst upp till intjänandetaket.

premiepension

del av den inkomstgrundade ålderspensionen som är utformad som ett fonderat system. Pensionsrätten för premiepension är 2,5 procent av pensionsunderlaget och placeras i värdepappersfonder efter individens egna val. Premiepension kan tas ut i form av fondförsäkring eller i form av traditionell försäkring med ett garanterat nominellt månadsbelopp. Premiepensionssystemet är, precis som inkomstpensionssystemet, ett avgiftsbestämt pensionssystem.

prisbasbelopp*

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension och skattereglernas grundavdrag som för närvarande motsvarar 42,3 procent av det för intjänandeåret gällande prisbasbeloppet. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juniindex). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tilläggs pension

motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggs pension och resterande antal tjugondelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugondelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggs pensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

traditionell försäkring

försäkringsgivaren garanterar ett visst nominellt pensionsbelopp beroende på försäkringstagarens pensionskapital. I traditionell försäkring kan den försäkrade inte själv påverka hur kapitalet förvaltas och det blir därför försäkringsgivaren som väljer risknivå för placeringen och som står risken.

utbetalningstid

speglar skillnaden i år mellan genomsnittlig pensionsålder och förväntad genomsnittlig utbetalningsålder.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomst-delar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

Utgivare: Försäkringskassan
Redaktör: Ole Settergren
Projektledare: Åsa Andersson
Databearbetningar och analyser: Åsa Andersson, Atosa Anvarizadeh, Gudrun Ehnsson,
Pia Fagerström, Nils Holmgren, Lena Lundkvist, Boguslaw D. Mikula
Medverkat har även: Andrzej Dudziuk, Jan Eriksson, Hans Karlsson, Claes Jonsson, John Tseung,
Monica Welmer samt från PPM: Lars Billberg, Karin Leth, Vilhelm Reuterswärd, Gerd Wallström.
Temaartikel: Gudrun Ehnsson

Mer information om socialförsäkringen finns på Försäkringskassans hemsida www.forsakringskassan.se.
Information om premiepensionssystemet finns på www.ppm.nu.

För information om AP-fonderna se respektive fonds hemsida;
www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se.

Försäkringskassan
Huvudkontoret
Adolf Fredriks kyrkogata 8
103 51 Stockholm
Telefon: 08-786 90 00
E-post: huvudkontoret@forsakringskassan.se

Idéupplägg, omslag och sid 1-13: Z:CO
Grafisk produktion: Kristina Malm och Z:CO
Omslag: Z:CO
Foto: Magnus Magnusson och Jesper Brandt/Agent Bauer
Tryckeri: NRS Tryckeri

ISBN 978-91-7500-342-9
ISSN 1654-126X

RAPPORTENS BAKSIDA

Vad har hänt med det allmänna pensionssystemet under 2006? Hur mycket fanns det i alla 6,5 miljoner kuvert som skickades ut i februari 2007? Hur har balanstalet påverkats? Vad är ett balanstal?

Frågorna kring det allmänna pensionssystemet i Sverige är många, och ingen annanstans redovisas svaren bättre än i Orange Rapport, det svenska pensionssystemets årsredovisning. Här hittar du grafer och exakta tabeller som redovisar varenda krona i det allmänna pensionssystemet. År 2006 motsvarar summan av pensionssystemets åtagande 7,1 biljoner kronor – lika mycket som värdet av allt som produceras i Sverige under en period av två och ett halvt år.

Försäkringskassan